

БАДР АД-ДЎН ИБРЌХЎМ
ФАРХАНГ-И ЗАФЌНГЎЙЌ
ВА ДЖАХЌНПЎЙЌ

بدالدین ابراھیم
فرھنگ زفان گویا و جہان پویا

АКАДЕМИЯ НАУК СССР
ОТДЕЛЕНИЕ ИСТОРИИ
ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

ПАМЯТНИКИ ПИСЬМЕННОСТИ ВОСТОКА

XLVI

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА»
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

БАДР АД-ДИН ИБРĀХИМ
ФАРХАНГ-И ЗАФĀНГŪYĀ
ВА ДЖАХĀНПŪYĀ

**(СЛОВАРЬ ГОВОРЯЩИЙ
И МИР ИЗУЧАЮЩИЙ)**

ФАКСИМИЛЕ РУКОПИСИ
ИЗДАНИЕ ТЕКСТА, ВВЕДЕНИЕ,
СПИСОК ТОЛКУЕМЫХ СЛОВ,
ПРИЛОЖЕНИЯ С.И.БАЕВСКОГО

МОСКВА • 1974

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ СЕРИИ
"ПАМЯТНИКИ ПИСЬМЕННОСТИ ВОСТОКА"

А.Н. Болдырев, Ю.Е. Борщевский (ответственный секретарь),
И.С. Брагинский (заместитель председателя), *Б.Г. Гафуров* (председатель),
П.А. Грязневич, И.М. Дьяконов, Г.А. Зограф, Г.Ф. Ильин, У.Н. Каримов,
А.Н. Кононов (заместитель председателя), *Л.Н. Меньшиков, А.М. Мирзоев,*
М.С. Султанов, Л.С. Хачикян, С.С. Цельникер

Ответственный редактор
А.Т. Тагирджанов

Издание представляет собой публикацию персидского толкового словаря XIV в., считавшегося утраченным и обнаруженного издателем в редкой рукописи Фундаментальной библиотеки Ташкентского государственного университета. Словарь является ценным лексикографическим сочинением, составившим в свое время новый этап в развитии персидской лексикографии. Помимо персидских слов он содержит также лексику арабскую, тюркскую, греческую, отдельные индийские слова. При издании учтена вторая известная рукопись словаря, хранящаяся в Индии.

Б 70105-182 141-74
013(02)-74

Бадр ад-Дин Ибраҳим

ФАРХАНГ-И ЗАФАНГҒҲҲ ВА ДЖАХАНПҒҲ
(Словарь говорящий и мир изучающий)

Утверждено к печати
Институтом востоковедения
Академии наук СССР

Редактор В.В. Волгина. Младший редактор Р.Г. Канторович.
Технический редактор Е.А. Пронина. Корректор О.Л. Шигорева.

Сдано в набор 20/УЩ-1973 г. Подписано к печати 6/IX-1974 г.
Формат 60х90/16. Бум. № 1. Печ. л. 19,5. Уч.-изд. л. 13,93.
Тираж 1.800 экз. Изд. № 3334. Зак. № 440. Цена 1 руб. 63 коп.

Главная редакция восточной литературы
издательства "Наука"
Москва, Центр, Армянский пер., 2.

Офсетное производство 3-й типографии
изд-ва "Наука"
Москва, Армянский пер., 2

© Главная редакция восточной литературы
издательства "Наука", 1974.

Список опечаток

Стр.	Строка	Напечатано	Следует читать
43	8 стр.	Бузарги	Бузурги
50	16 св.	Камангар	Камангар
87	8 св.	کوه	کوه
92	3 стр.	منه	منه
108	5 св.	افراختن	افراختن افزودن
119	7 св.	هزبر	هزبر
131	8 стр.	اورلوج	اورکوج
137	8 стр.	قلج	قلج
157	10 стр.	اورلوج	اورکوج
161	3 стр.	نيزه	نيزه
163	10 стр.	ناف	ناف
"	11 стр.	نمود	سمور
164	5 стр.	عرشت	عشرت

СЕРИЯ "ПАМЯТНИКИ ЛИТЕРАТУРЫ
НАРОДОВ ВОСТОКА"

Тексты. Большая серия

- I. Ким Бусик, *Самхук саги*. Издание текста, перевод, вступительная статья и комментарии М.Н. Пака, М., 1959.
- II. Фирдоусӣ, *Шāх-нāме*. Критический текст.
Т. I, под редакцией Е.З. Бертельса, М., 1960 (изд. 2, стереотипное, М., 1963; изд. 3, стереотипное, М., 1966).
Т. II, под редакцией Е.З. Бертельса, составители текста А.Е. Бертельс, Л.Т. Гюзальян, О.И. Смирнова, М.-Н.О. Османов, А.Т. Тагирджанов, М., 1962 (изд. 2, стереотипное, М., 1963; изд. 3, стереотипное, М., 1966).
Т. III, составитель текста О.И. Смирнова, под редакцией А. Нушина, М., 1965.
Т. IV, составители текста Р.М. Алиев, А.Е. Бертельс и М.-Н.О. Османов, под редакцией А. Нушина, М., 1965.
Т. V, составитель текста Р.М. Алиев, под редакцией А. Нушина, М., 1967.
Т. VI, составитель текста М.-Н. О. Османов, под редакцией А. Нушина, М., 1967.
Т. VII, составитель текста М.-Н.О. Османов, под редакцией А. Нушина, М., 1968.
Т. VIII, составитель текста Р.М. Алиев, под редакцией А. Азера, М., 1970.
Т. IX, составитель текста А.Е. Бертельс, под редакцией А. Нушина, М., 1971.
- III. Са'дӣ, *Гулистан*. Критический текст, перевод, предисловие и примечания Р.М. Алиева, М., 1959.
- IV. *Путешествие Ун-Ажуна в Библ.* Египетский иератический папирус № 120 Государственного музея изобразительных искусств им. А.С. Пушкина в Москве. Издание текста и исследование М.А. Коростовцева, М., 1960.

- V. Зайн ад-Дин Вāсифй, *Бадъ' ал-вақай'*. Критический текст, введение и указатели А.Н. Болдырева, т. I-II, М., 1961.
- VI. *Арабский аноним XI века*. Издание текста, перевод, введение и изучение памятника и комментарии П.А. Грязневича, М., 1960.
- VII. Амйр Хусрау Дихлавй, *Маджнун и Лайль*. Критический текст и предисловие Т.А. Магерамова, М., 1964.
- VIII. *Юань-чао би-ши (Секретная история монголов)*. 15 цзюаней. Т. I. Текст. Издание текста и предисловие Б.И. Пякратова, М., 1962.
- IX. Мухаммад ибн Хиндшāх Нахчивāнй, *Дастур ал-ка́тиб фй та'ййн ал-мар'атиб (Руководство для писца при определении степеней)*. Критический текст, предисловие и указатели А.А. Али-заде, Т. I, ч. 1, М., 1964; т. I, ч. 2, М., 1971.
- X. Мухаммад ибн Наджйб Бакрāн, *Джахан-наме (Книга о мире)*. [Ч. 1.] Издание текста, введение и указатели Ю.Е. Ворщевского, М., 1960.
- XI. Мухаммад ал-Хамавй, *Ат-Та'рйх ал-мансурй (Мансурова хроника)*. Издание текста, предисловие и указатели П.А. Грязневича, М., 1960 (изд. 2, стереотипное, М., 1963).
- XII. Усāма ибн Мункиз, *Китāб ал-манāзил ва-д-дийār (Книга стоянок и жилищ)*. Издание текста, предисловие и указатели А.Б. Халидова, М., 1961.
- XIII. Мухаммад-Кāзим, *Нāме-йи āламārб-йи нāдирй (Мироукрашающая надирова книга)*.
Т. I. Издание текста и предисловие Н.Д. Миклухо-Маклая. Указатели Г.В. Шитова, М., 1960 (изд. 2, стереотипное, М., 1962).
Т. II. Издание текста, предисловие и общая редакция Н.Д. Миклухо-Маклая. Указатели и аннотированное оглавление О.П. Шегловой, М., 1965.
Т. III. Издание текста, предисловие и общая редакция Н.Д. Миклухо-Маклая. Указатели и аннотированное оглавление Н.В. Елисеевой, М., 1966.
- XIV. Хюсейн, *Беда'и' ул-века'и' (Удивительные события)*. Издание текста, введение и общая редакция А.С. Тверитиновой. Аннотированное оглавление и указатели Ю.А. Петросяна. Ч. 1-2, М., 1961.
- XV. *Китайские рукописи из Дуньхуана. Памятники буддийской литературы сувзньсюэ*. Издание текстов и предисловие Л.Н. Меньшикова, М., 1963.
- XVI. Оцуки Сигэтакэ и Симура Кокё, *Канкай ибун (Удивительные сведения об окружающих морях)*. Тетрадь восьмая. Словарь. Издание текста и предисловие В.Н. Горегляда, М., 1961.
- XVII. Низāмй Ганджавй, *Лайль и Маджнун*. Критический текст А.А. Алескер-заде и Ф. Бабаева, М., 1965.

- I. Фидай, *Китоб би хидойат ал-му'минин ат-талибин* (История исмаилизма). По таджикской рукописи издал, предисловием и примечаниями снабдил А.А. Семенов, М., 1959.
- II. 'Омар Хаййам, *Рубаййат*. Подготовка текста, перевод и предисловие Р.М. Алиева и М.-Н.О. Османова, под редакцией Е.З. Бертельса. Ч. 1-2, М., 1959.
- III. 'Омар Хаййам, *Трактаты*. Перевод Б.А. Розенфельда. Вступительная статья и комментарии Б.А. Розенфельда и А.П. Юшкевича, М., 1961.
- IV. Хорезми, *Мухаббат-наме*. Издание текста, транскрипция, перевод и исследование Э.Н. Наджипа, М., 1961.
- V. *Вторая записка Аббаса Дулафа*. Издание текста, перевод, введение и комментарии П.Г. Булгакова и А.Б. Халидова, М., 1960.
- VI. *Пэкрён чхотэ*. Антология лирических стихотворений рён-гу с корейским переводом. Издание текста, перевод и предисловие Д.Д. Елисеева, М., 1960.
- VII. *Нишань самани битхэ* (Предание о нишанской шаманке). Издание текста, перевод и предисловие М.П. Волковой, М., 1961.
- VIII. *Бяньвэнь о Вэймоцзе. Бяньвэнь "Десять блаких знамений"* (Неизвестные рукописи бяньвэнь из Дуньхуанского фонда Института народов Азии). Издание текста, предисловие, перевод и комментарии Л.Н. Меньшикова, М., 1963.
- IX. Михри Хатун, *Диван*. Критический текст и вступительная статья Е.И. Маштаковой, М., 1967.
- X. Гомбоджаб, *Ганга-йин урусхал* (История золотого рода гладыки Чингиса. — Сочинение под названием "Течение Ганга"). Издание текста, введение и указатель Л.С. Пучковского, М., 1960.
- XI. *Оросиякоку суймудан* (Сны о России). Издание текста, перевод, вступительная статья и комментарии В.М. Константинова. Под редакцией академика Н.И. Конрада, М., 1961.
- XII. Амир Хусрау Дихлавй, *Шйрйн и Хусрау*. Критический текст и предисловие Г.Ю. Алиева, М., 1961 (изд. 2, стереотипное, М., 1966).
- XIII. Ахмед Хани, *Мам и Зин*. Критический текст, перевод, предисловие и указатели М.Б. Руденко, М., 1962.
- XIV. Мйрзэ 'Абдал'азим Сәмй, *Та'рйх-и салътйн-и мангътййа* (История мангътских государей). Издание текста, предисловие, перевод и примечания Л.М. Епифановой, М., 1962.
- XV. *Ссянчхон кыйбонэ* (Удивительное соединение двух браслетов). Издание текста, перевод и предисловие М.И. Никитиной и А.Ф. Троцевич, М., 1962.

XVI. Камалашила, *Бхаванакрама (Трактат о созерцании)*. Факсимиле с предисловием Е.Е. Обермиллера, М., 1963.

Переводы

- I. Муҳаммад-Қазим, *Поход Нāдир-шāха в Индию (Извлечение из Та'рих-и āламāрā-и нāдирӣ)*. Перевод, предисловие и примечания П.И. Петрова, М., 1961.
- II. *Законы Ману*. Перевод С.Д. Эльмановича, проверенный и исправленный Г.Ф. Ильиным, М., 1960.
- III. *Дхаммапада*. Перевод с пали, введение и комментарии В.Н. Топорова, М., 1960 (Bibliotheca Buddhica, XXXI).
- IV. ʿАбд ар-Раҳмāн ал-Джабартӣ, *ʿАджāʿиб ал-ақḍр фй-т-тарāджим ва-л-ақбār (Удивительная история прошлого в жизнеописаниях и хронике событий)*.
Т. III, ч. 1. *Египет в период экспедиции Бонапарта (1798-1801)*. Перевод, предисловие и примечания И.М. Фильштинского, М., 1962.
Т. IV. *Египет под властью Муҳаммада ʿАлӣ (1806-1821)*. Перевод, предисловие и примечания Х.И. Кильберг, М., 1963.
- V. *Брихадараньяка упанишада*. Перевод, предисловие и примечания А.Я. Сыркина, М., 1964.
- VI. Эвлия Челеби, *Книга путешествия (Извлечения из сочинения турецкого путешественника XVII века)*. Перевод и комментарии. Выпуск I. Земли Молдавии и Украины, М., 1961.
- VII. Арья Шура, *Гирлянда джатак, или Сказания о подвигах Бодхисаттвы*. Перевод А.П. Баранникова и О.Ф. Волковой. Предисловие и примечания О.Ф. Волковой, М., 1962.

СЕРИЯ "ПАМЯТНИКИ ПИСЬМЕННОСТИ ВОСТОКА"

Вышли в свет

- I. *Сказание о Бхадре (новые листы сакской рукописи "Е")*. Факсимиле текста. Транскрипция, перевод, предисловие, вступительная статья, глоссарий и приложения В.С. Воробьева-Десятовского и М.И. Воробьевой-Десятовской, М., 1965.
- II. *1. Эпиграфические памятники Северного Кавказа на арабском, персидском и турецком языках. Часть 1. Надписи X-XVII вв. Тексты, переводы, комментарии, вступительная статья и приложения* Л.И. Лаврова, М., 1966.

2. *Эпиграфические памятники Северного Кавказа на арабском, персидском и турецком языках. Часть 2. Надписи XVIII-XX вв.* Издание текстов, переводы, комментарий, статья и приложения Л.И. Лаврова, М., 1968.
- III. *Документы на половецком языке XVI в. (судебные акты Каменец-Подольской армянской общины).* Транскрипция, перевод, грамматический комментарий, словарь и предисловие Т.И. Грунина. Под редакцией Э.В. Севортяна. Вступительная статья Я.Р. Дашкевича, М., 1967.
- IV. *Китайская классика в тангутском переводе (Лунь юй, Мэн цзы, Сяо цзин).* Факсимиле текстов. Предисловие, словарь и указатели В.С. Колоколова и Е.И. Кычанова, М., 1966.
- V. *Сәхйиб, Дафтар-и дилхуш ("Сочинение, радующее сердца").* Факсимиле текста. Предисловие, аннотированное оглавление, краткий текстологический комментарий и указатели Р. Хади-заде, М., 1965.
- VI. *Чхандогья упанишада.* Перевод с санскрита, предисловие и комментарии А.Я. Сыркина, М., 1965.
- VIII, 1. *Документы по истории японской деревни.* Часть 1. Конец XVII — первая половина XVIII в. Перевод, предисловие и приложения О.С. Николаевой, М., 1966.
- IX. Симеон Лехацци, *Путевые заметки.* Перевод с армянского, предисловие, примечания и указатели М.О. Дарбинян, М., 1965.
- XI. *История халифов анонимного автора XI века.* Факсимиле рукописи. Предисловие и краткое изложение содержания П.А. Грязневича. Указатели М.Б. Пиотровского и П.А. Грязневича, М., 1967.
- XII. Мухаммад Захир ад-Дин Бабур, *Трактат об "арӯзе".* Факсимиле рукописи. Издание текста, вступительная статья и указатели И.В. Стеблевой, М., 1972.
- XIII. *Идзумо-фудоки.* Перевод с японского, предисловие и комментарии К.А. Попова, М., 1966.
- XIV. *Клинописные тексты из Кюль-тене в собраниях СССР (Письма и документы торгового объединения в Малой Азии XIX в. до н.э.).* Автографические копии, транскрипция, перевод, вводная статья, комментарий и глоссарий Н.Б. Янковской, М., 1968.
- XV. *Повеествование вардана Аристахеса Ластивертци.* Перевод с древнеармянского, вступительная статья, комментарий и приложения К.Н. Юзбашяна, М., 1968.
- XVI. *Упанишады.* Перевод с санскрита, предисловие и комментарии А.Я. Сыркина, М., 1967.
- XVII. Рашид ад-Дин, *Переписка.* Перевод, введение и комментарий А.И. Фалиной, М., 1971.

- XVIII. Чхое чхун джон ("Повесть о верном Чхое"). Факсимиле корейской рукописи, перевод, предисловие и комментарий Д.Д. Елисеева, М., 1971.
- XIX. Чхунгянджон квонджитан ("Краткая повесть о Чхунгяне"). Факсимиле ксилографа, перевод, предисловие и комментарий А.Ф. Троцевич, М., 1968.
- XX. Книга правителя области Шан ("Шан цзюнь шу"). Перевод, предисловие и комментарий Л.С. Переломова, М., 1968.
- XXI. Шараф-ухан ибн Шамсаддин Бидлйси, Шараф-наме. Перевод, предисловие, примечания и приложения Е.И. Васильевой. Т. 1, М., 1967.
- XXII. Абӯ-л-Фазл Байхақӣ, История Мас'ӯда (1030-1041). Перевод с персидского, введение, комментарий и приложения А.К. Арендса. Изд. 2, дополненное, М., 1969.
- XXIII. Йӯсуф ибн Закарийя' ал-Мағрибй, Даф' ал-иср 'ан калām аял Миср (Удаление бремени с речи жителей Египта). Факсимиле арабской рукописи. Предисловие и указатели А.С. Аввада, М., 1968.
- XXIV. Закарий Канакерци, Хроника. Перевод с армянского, предисловие, комментарий и указатели М.О. Дарбинян-Меликян, М., 1969.
- XXV. Море писем. Факсимиле тангутских ксилографов. Перевод с тангутского, вступительные статьи и указатель К.Б. Кепинг, В.С. Колоколова, Е.И. Кычанова и А.П. Терентьева-Катанского, М., 1968.
- XXVIII. Древние фудоки (Хитати, Харима, Бунго, Хидзэн). Перевод, предисловие и комментарий К.А. Попова, М., 1969.
- XXIX. Кэнко-хоси, Записки от скуки ("Цурэдзурэгуса"). Перевод с японского, вступительная статья, комментарий и указатель В.Н. Горегляда, М., 1970.
- XXX. Мас'уд ибн Нәмдәр, Сборник рассказов, писем и стихов. Факсимиле текста. Предисловие и указатели В.М. Бейлиса, М., 1970.
- XXXI. Самаркандские документы XV-XVI вв. (О владениях Ходжи Ахрара в Средней Азии и Афганистане). Факсимиле, критический текст, перевод, введение, примечания и указатели О.Д. Чехович, М., 1974.
- XXXII, 1. Сыма Цянь, Исторические записки ("Ши цзи"). Том 1. Перевод с китайского и комментарий Р.В. Вяткина и В.С. Таскина под общей редакцией Р.В. Вяткина. Вступительная статья М.В. Крюкова, М., 1972.
- XXXIII, 1. Тексты Кумрана. Вып. 1. Перевод с древнееврейского и арамейского, введение и комментарий И.Д. Амусина, М., 1971.
- XXXIV. Бяньвэнь о воздаянии за милости (рукопись из Дуньхуанского фонда Института востоковедения). Ч. 1. Факсимиле рукописи. Исследование, перевод с китайского, комментарий и таблицы

Л.Н.Меньшикова. Ч. 2. Грамматический очерк и словарь И.Т. Зограф, М., 1972.

XXXVI. Махмуд ал-Хусайни ал-Мунши ибн Ибрахим ал-Джамй, *Та'рих-и Ахмад-шайх* ("Ахмадшахова история"). Факсимиле рукописи. Введение, аннотированное оглавление, хронология и указатели Д. Сайдмурадова, кн. 1-2, М., 1974.

XXXVII. Аракел Даврижеци, *Книга историй*. Перевод с армянского, предисловие и комментарий Л.А. Ханларян, М., 1973.

XXXIX. Анандавардхана, *Дхьяньялока (Свет дхьяни)*. Перевод с санскрита, введение и комментарий Ю.М. Алихановой, М., 1974.

XL. *Вновь собранные драгоценные парные изречения*. Факсимиле ксилографа. Издание текста, перевод с тангутского, вступительная статья и комментарий Е.И. Кычанова, М., 1974.

XLII. *Та'рих-и Сйстайн ("История Сйстайна")*. Перевод с персидского, введение и комментарий Л.П. Смирновой, М., 1974.

XLIII. Ал-Хасан ибн Мусй ан-Наубахтй, *Шиитские секты*. Перевод с арабского, исследование и комментарий С.М. Прозорова, М., 1973.

XLIV. Цзи Юнь, *Заметки из жизни "Великое в Малом"*. Перевод с китайского, предисловие, комментарий и приложения О.Л. Фишман, М., 1974.

Готовятся к изданию

XXI, 2. Шараф-хй ибн Шамсаддин Бидлисий, *Шараф-наме*. Перевод с персидского, предисловие, примечания и приложения Е.И. Васильевой, Т. 2.

XXVI. *Мэн-да бэй-лу ("Полное описание монголо-татар")*. Факсимиле ксилографа. Перевод с китайского, введение, комментарий и приложения Н.Ц. Мункуева.

XXVII. Фазлаллах ибн Рузбихан Исфакханий, *Михмй-наме-йи Бухарй (Записки бухарского гостя)*. Факсимиле рукописи. Перевод с персидского, введение, комментарий и указатели Р.П. Джалиловой. Под редакцией А.К. Арендса.

XXXII, 2. Сыма Цянь, *Исторические записки ("Ши цзи")*. Том 2. Перевод с китайского и комментарий Р.В. Вяткина и В.С. Таскина под общей редакцией Р.В. Вяткина.

XXXII, 3. Сыма Цянь, *Исторические записки ("Ши цзи")*. Том 3. Перевод с китайского, вступительная статья и комментарий Р.В. Вяткина.

XL I. Кацурагава Хосю, *Хокуса монряку (Краткие вести о скитаниях в северных водах)*. Перевод с японского, комментарий и приложение В.М. Константинова.

- XLV. Шāх Махмūd ибн Мйрзā Фāзил Чурās, *Хроника*. Критический текст, перевод с персидского, комментарий и исследование О.Ф. Акимушкина.
- XLVIII. *Ним чангун джон* ("Повесть о полководце Ниме"). Факсимиле ксилографа. Издание текста, перевод с корейского, предисловие и примечания Д.Д. Елисеева.
- XLIX. "Сунь цзы" в тангутском переводе. Факсимиле ксилографа. Издание текста, перевод с тангутского, введение, комментарий, грамматический очерк и словарь К.Б. Кепинг.

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
Введение в изучение памятника	15
1. Упоминания о словаре "Зафāнгуйā ва джахāнпуйā". Дата его составления	15
2. Описание рукописи	20
3. Рукопись словаря, обнаруженная в Индии	24
4. Объем словаря "Зафāнгуйā". Его построение	30
5. Характеристика лексического состава словаря	31
6. Подтвердительные стихотворные цитаты	39
7. Источники словаря "Зафāнгуйā ва джахāнпуйā"	47
8. Использование словаря "Зафāнгуйā ва джахāнпуйā" в трудах последующих лексикографов	53
9. Словарь "Зафāнгуйā ва джахāнпуйā" как этап в истории персидской лексикографии	58
Список толкуемых слов	69
Бахш I. Персидские слова (односоставные)	71
Бахш II. Персидские слова (сложные)	99
Бахш III. Персидские слова (инфинитивы)	108
Бахш IV. Арабские слова	113
Бахш V. Арабские, персидские и набатейские слова	120
Бахш VI. "Румийские" слова	129
Бахш VII. Тюркские слова	131
Приложения	141
Приложение 1. Предисловие Бадр ад-Дйна Ибрāхима к словарю "Фарханг-и Зафāнгуйā ва джахāнпуйā"	143
Приложение 2. Текстовая расшифровка	147
Бахш III. Персидские инфинитивы	147
Бахш VII. Тюркские слова	157
Авторское приложение к словарю "О некоторых персидских словах, которые имеют иносказательное значение"	164

Приложение 3. Список толкуемых слов бахша I по индийской
рукописи, восполняющий лакуны ташкентской рукописи:

гўне алиф — гўне дāл, гўне дāл — гўне рā,

гўне сйн — гўне шйн 168

Summary 193

Текст 201

ВВЕДЕНИЕ В ИЗУЧЕНИЕ ПАМЯТНИКА

1. Упоминание о словаре "Зафāнгу́йā ва джахāнпӯйā".

Дата его составления

Ранняя персидская лексикографическая литература (XI-XIV вв.) представлена в наше время единичными памятниками. Первым толковым словарем персидского языка, который дошел до нас, является, как известно, "Лугат-и фурс" Асадй Тусй, составленный приблизительно в 457/1065 г.¹ Из персидских фархангов XII и XIII вв., к сожалению, не сохранилось ни

¹ Существует три издания словаря: Asadi's neu-per-sisches Wörterbuch Lughat-i Furs nach einzigen vaticanischen Handschrift herausgegeben von Paul Horn, Berlin, 1897;

لغت فرس تالیف ابو منصور علی ابن احمد اسدی طوسی
باهتمام عباس اقبال، طهران، ۱۳۱۹؛ لغت فرس منسوب
به اسدی طوسی بکوشش محمد دبیر سیاقی، تهران، ۱۳۳۶

См. специальную работу о словаре: В.А. Капранов, "Лугати фурс" Асади Туси и его место в истории таджикской (фарси) лексикографии, Душанбе, 1964. В 1959 г. в статье Аскара Хукуки, напечатанной в журнале Тегеранского университета, упоминалось, что в тегеранской библиотеке медресе Сипахсалар хранится рукопись словаря поэта XI в. Қатрāна. Факт обнаружения рукописи этого словаря, считающегося утраченным, был бы, бесспорно, чрезвычайно интересен для науки, так как Қатрāн был предшественником Асадй Тусй в составлении толковых словарей, о чем сохра-

одного². От XIУ в. дошло несколько персидских толковых словарей, как правило, в редких списках. Из них изданы два: "Ми'йār-и Джамālī", составленный поэтом Шамс-и Фахрī Исфахāнī в 744/1343-44 г.³, и "Ҷиҳāҳ ал-фурс" Муҳаммада ибн Хиндӯшāха Нахчи-вāнī (дата составления - 728/1328 г.⁴). Среди неиз-

нилось свидетельство самого Асадī Тўсī в его словаре "Луғат-и фурс" (عسکر حقوقی، لغات و ترکیبات)

رودکی، مجله دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، سال ششم،

۱۳۳۸، ۴ - ۳ شماره. отдельный оттиск, стр. 2).

Однако иранский филолог проф. М. Му'ин в докладе на Всемирном конгрессе иранистов в Тегеране в 1966 г. высказал мнение, что упомянутая А. Хукуки рукопись не является словарем Қатрāна, а представляет собой сокращенный вариант словаря "Луғат-и фурс" Асадī Тўсī. М. Му'ин отмечает, что и в других рукописных хранилищах встречаются списки сокращенных вариантов "Луғат-и фурс" Асадī Тўсī под названием "Фарханг-и Қатрāн" محمد معین، فرهنگهای فارسی [б.м.], [б.г.], стр. 1 (далее - М. Му'ин, Доклад).

² Эта лакуна в некоторой степени восполняется рядом арабско-персидских словарей, дошедших до нашего времени от XII и XIII вв., в которых можно найти старую персидскую лексику. Об арабско-персидских словарях см.: С.И. Баевский, Описание персидских и таджикских рукописей Института народов Азии, вып. 5. Двоязычные словари, М., 1968.

³ Два издания словаря: Shams i Fachrī lexicon persicum id est libri Mi'jār i Gamālī pars quatra, ed. C. Salemann, Casani, 1887; واژه نامه فارسی بخش چهارم معیار جمالی از شمس فخری اصفهانی ویراسته صادق کیا، تهران، ۱۳۳۷

⁴ Издание: صحاح الفرس تأليف محمد بن هندوشاه، نخجواني باهتمام عبدالعلی طاعتی، تهران، ۱۳۴۱

данных словарей, известных только по рукописям, можно назвать: "Фарханг-и Фахр-и Қаввās" (701/1301 г.) и "Дастūr ал-афāзил" (743/1343 г.).

Вместе с тем по ссылкам, упоминаниям и цитатам в сочинениях последующих лексикографов можно получить сведения о том, что существовали и другие ранние персидские фарханги, пользовавшиеся в свое время известностью. Одним из таких фархангов, считавшимся до последнего времени утраченным, является словарь "Зафāнгūйā ва джахāнпūйā", ставший предметом настоящей работы⁵.

Словарь этот часто упоминается в лексикографических сочинениях ХУ, ХУІ и последующих веков, например: в "Фарханг-и Ибрāхїмї" (878/1473 г.), "Тухфат ас-са'āдат" (916/1510 г.), "Му'аййид ал-фузалā" (925/1519 г.), "Мадār ал-афāзил" (1001/1593 г.), "Маджма' ал-фурс" (1008/1599-1600 г.), "Фарханг-и Джахāнғирї" (1017/1608-09 г.), "Шарҳ-и Гулистāн" (1073/1662 г.), "Фарā'ид ал-фавā'ид" (не ранее 984/1576 и не позднее 1088/1677 г.).

Упоминая словарь "Зафāнгūйā" в качестве одного из своих источников, восточные лексикографы кратко характеризуют его словами: "...из старых книг" или "...из авторитетных сочинений". Так, автор словаря "Мадār ал-афāзил" пишет: "В словаре "Зафāнгūйā", который является одним из авторитетных персидских

Рец. на изд.: С.И. Баевский, "Сихах ал-фурс", изд. 'Абд ал-Али Таэти, - "Народы Азии и Африки", 1984, № 5, стр. 202-203.

⁵ Словарь "Зафāнгūйā ва джахāнпūйā" упоминается как не дошедший до нашего времени и в специальной работе, посвященной составлению персидских словарей в Индии и Пакистане, автором которой является Шахрийар Накави: فرهنگ نویسی فارسی در هند و پاکستان (предисловие, стр. 4, также стр. 66). ۱۳۴۱، تهران.

сочинений, употребляется в значении...⁶. Перечисляя свои источники, автор "Мадār ал-афāзил" ставит "Зафāнгуйā" в рубрику "кутуб-и мутақаддимйн" ("предшествующих книг") и помещает перед известными фархангами "Адāt ал-фузалā" (составлен в 822/1419 г.) и "Фарханг-и Ибрāхймй" (составлен в 878/1473-74 г.). Эту рубрику "предшествующих книг" автор противопоставляет рубрике "кутуб-и мутааххирйн" ("сочинений последнего времени"), куда относит такие словари, как "Тухфат ас-са'адат"⁷ (916/1510 г.) и "Му'айид ал-фузалā" (925/1519 г.).

Наиболее полное название словаря приведено в сочинении начала XVII в. "Фарханг-и Джахāнгирй", а именно: "Словарь говорящий и мир изучающий, известный под названием "Семичастный", сочинение Бадр ад-Дйна"⁸. До обнаружения рукописи словаря "Зафāнгуйā" это сообщение было единственным сохранившимся свидетельством, в котором приводится имя автора "Зафāнгуйā".

⁶ См. рукопись Института востоковедения АН СССР С 1411, л. 1106: ... و در فرهنگي زفانگويا که یکی از

کتاب معتبره فرس است بمعنی...

⁷ Там же, лл. 2а-26. Автор "Мадār ал-афāзил" приводит и другое название словаря "Зафāнгуйā" - "Панджбахшй" ("Пятичастный"):

و آنچه از کتاب متقدمین پیدا شدند چنانچه زفانگويا که
او را پنج بخشی گویند و ادات الفضلا... و شرفنامه
ابراهیمی و از کتاب متأخرین تحفة السعادة و موید الفضلا

⁸ См. рукопись С 307 собрания Института востоковедения АН СССР (один из старейших списков "Фарханг-и Джахāнгирй"), л. 4а: فرهنگ زفانگويا و

جهان بویا مشهور بهفت بخشی تصنیف بدرالدین

Сведения об этом словаре в европейской науке ограничиваются краткими упоминаниями в работах Х.Блочмана⁹ и К.Г.Залемана¹⁰, приводивших на основании "Фарханг-и Джахангир" название словаря "Зафāнгӯйā" и имя его автора. При этом К.Г.Залеман полагал, что словарь "Зафāнгӯйā" был составлен до 822/1419 г., а Х.Блочман был склонен отнести его составление к более раннему периоду.

Индийский филолог профессор Алигархского университета Назир Ахмад в статьях, посвященных ранним персидским фархангам "Фарханг-и Фахр-и Қаввās"¹¹ и "Дастūr ал-афāзил"¹², отмечает, что словарь "Зафāнгӯйā ва джаханпӯйā" был составлен до 837/1433 г., основываясь на том, что словарь "Зафāнгӯйā" послужил одним из источников для персидского фарханга "Бахр ал-фазāил", датой составления которого Назир Ахмад называет 837/1433 г.¹³.

⁹ H. Blochmann, Contributions to Persian Lexicography, - "Journal of the Asiatic Society of Bengal", 1869, vol. XXXVII, pt I, стр. 5, № 21.

¹⁰ C. Salemann, Bericht über die Ausgabe des Mi'jār-i Jamālī, - "Mélanges Asiatiques", 1888, t. IX, стр. 514, № 17 (далее - Bericht).

¹¹ هندوستان کا قدیم ترین فارسی لغت یعنی فرهنگنامہ
قواس مولفہ فخرالدین مبارک غزنوی، مجلہ فکر و نظر،
نمبر ۲۴، سال ششم، ۱۹۶۶ ماہ اکتبر
(далее - Назир Ахмад, Фарханг-и Фахр-и Қаввās).

¹² Nazir Ahmad, The Dastur ul afazil, - "Indo-Iranica", Calcutta, 1967, vol. XX, № 4, December, стр. 30.

¹³ Некоторые авторы датируют составление "Бахр ал-фазāил" даже более ранним временем. Например, М. Му'ин в докладе на Всемирном конгрессе ирани-

Словарь "Зафāнгӯйā" упоминается в качестве источника в словаре "Фарханг-и Ибрāхїмї", составленном в 878/1473 г. Можно заметить также, что некоторые лексикографы, ссылаясь на труды своих предшественников, приводят, как правило, примеры толкования из словаря "Зафāнгӯйā" прежде, чем из "Адāt ал-фузālā" (составлен в 822/1419 г.), как это можно видеть, например, в словаре "Му'аййид ал-фузālā"¹⁴.

Изучение рукописи публикуемого словаря показало, что "Фарханг-и Зафāнгӯйā" не мог быть составлен ранее 701/1301 г., поскольку в нем имеются ссылки на персидский словарь "Фарханг-и Фаҳр-и Қаввās", законченный в 701/1301 г. (рукопись, лл. 2а, 5а, 6б и т.д.).

2. Описание рукописи

Во время 1У Всесоюзной научной конференции по иранской филологии, проходившей в Ташкенте в сентябре 1964 г., я знакомился с фондом персидских рукописей, хранящихся в Фундаментальной библиотеке Ташкентского государственного университета. Мое внимание привлекла одна из рукописей, о которой в инвентарной книге была сделана следующая запись: "Сборная рукопись. Фарханг-наме. Ас-Сурах мин ас-Сихах. Инв. № 214014. Шифр В 09/292".

"Ас-сурах мин ас-сїхāх" — название хорошо известного арабско-персидского словаря XIII в., рукописи которого весьма распространены. Что касается названия первого сочинения — "Фарханг-нāме", приводимого в инвентарной книге, то оно было явно условным названием какого-то неопознанного словаря. В колофоне "Фарханг-нāме" было написано следую-

стов в Тегеране в 1966 г. время составления "Баҳр ал-фазāйл" относит к концу VIII в. хиджры, т.е. к концу XIУ в. (М. Му'ин, Доклад, стр. 2).

¹⁴ См., например, рукопись Института востоковедения АН СССР С 1800, л. 144а:

درای بالکسر و الفتح جرس کذافی زفانگویا و در ادات

щее: "Закончена книга словаря "Зафāнгӯйā ва джа-хāнпӯйā" двадцать первого [дня], месяца джумāдā второго, года [1/123] рукою ничтожного неимущего раба Араба Насафī из местности Хитай"¹⁵.

Из содержания колофона и ознакомления со списком стало ясно, что неопознанный фарханг — это один из ранних персидских толковых словарей "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā", о котором в науке до настоящего времени не было известно ничего, кроме его названия и неполного имени его автора¹⁶.

Текст словаря "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā" занимает лл. 1а-54а¹⁷ сборного рукописного тома, вклю-

¹⁵ Рукопись, л. 54а: تمام شد کتاب فرهنگنامه زفان گویا و جهان پویا بیست و یکم ماه جمادی الثانی سنه ۱۳ بخدا بنده حقیر بی بضاعت عرب نسفی من موضع خطای

¹⁶ Первые печатные сообщения об обнаружении рукописи словаря с характеристикой его состава см.: С.И. Баевский, Уникальная рукопись персидского словаря XIУ в. "Письменны́е памятники и проблемы истории культуры народов Востока. Тезисы докладов 1 годичной научной сессии ЛО ИНА, март 1965 года", Л., 1965, стр. 49-51; его же, Уникальная рукопись персидского толкового словаря "Фарханг-и Зафангуйа ва джаханпуйа", — "Народы Азии и Африки", 1965, № 3, стр. 118-121. Опубликован перевод последней статьи на персидский язык: س. ای. بایفسکی، نسخه خطی منحصر بفرد لغت نامه،

تفسیری فارسی «فرهنگ زفان گویا و جهان پویا»، پیام نوین، شماره ۹، تهران، ۱۳۴۴ ص ۵۴ - ۵۹

¹⁷ В европейской пагинации рукописи была допущена ошибка: следующий после л. 43 лист был обозначен как 45, вследствие чего последний лист текста словаря был пронумерован как 55. Эта ошибка в пагинации исправлена в настоящем издании.

чающего 239 листов. Начальные листы утеряны; соответственно сохранившейся на отдельных листах восточной пагинации л. 1а обозначен как 12, следовательно, утеряны, как можно предполагать, одиннадцать начальных листов, т.е. одна шестая часть сочинения. Кустоды сохранились лишь на отдельных листах.

Текст словаря переписан черными чернилами в 18 строк некаллиграфическим скорописным наставльком (размер букв — 5 мм; алиф достигает 7 мм) с элементами шикасте. Второе сочинение — словарь "Ас-сурāх мин ас-сихāх" переписан другим почерком, мелким насхом, в 29 строк; по-видимому, списки механически объединены одним переплетом.

Названия глав и разделов словаря "Зафāнгуйā" (гуйне, бахр) написаны киноварью; иногда эти названия пропущены (см., например, л. 42б). Толкуемые слова (не везде) надчеркнуты волнистой линией киноварью. Киноварью также выписаны слова: назм, бейт, мисраф. Размер текста 19х11,5 см. Бумага восточная, волокнистая, слаболощенная, потемневшая от времени, размером 25х19 см.

На полях отдельных листов отмечаются исправления переписчика и приписки читателей к основному тексту. Диакритические знаки часто отсутствуют, не проставлены переписчиком; иногда проставлены не полностью: одна точка вместо двух или трех. В тексте объяснения вокабул наблюдаются искажения отдельных слов, по-видимому не понятых переписчиком, а также изредка орфографические ошибки. Явные описки в словах на лл. 48б, 49б, 51а. На л. 45а написано толкуемое слово, текст толкования пропущен. На л. 47а пропущено слово, обозначающее порядковый номер гуйне, а на л. 41а — весь заголовок ("гуйне семнадцатое"). На л. 12а в заголовке гуйне шестнадцатого указано, что гуйне содержит двадцать бахров, однако в нижеследующем тексте их двадцать два; в заголовке бахша (части) седьмого (на л. 51а) значится четырнадцать гуйне, в тексте же их семнадцать.

Из особенностей графики можно отметить раз-

личный рисунок в написании букв к̣āф и г̣āф¹⁸, когда этими буквами переписчик обозначает названия бахров.

Рукопись дефектна: утеряны начальные листы списка, в которых содержалось авторское предисловие и начало первого баҳша (части), т.е. утрачены семь первых гўне (глав) полностью и первый и второй бахр (раздел) восьмого гўне. Остальной текст словаря, начиная с третьего бахра восьмого гўне первого баҳша, представлен полностью, за исключением следующих лагун, образованных в результате утраты листов в середине списка: после л. 16 утрачено начало гўне девятого, а именно бахры 1-14 (до бахра пятнадцатого - г̣āф); после л. 56 утрачен конец гўне двенадцатого, т.е. бахры 11-21, и начало гўне 13, т.е. бахры 1-7 и начало бахра 8 - р̣ā.

Рукопись пострадала от сырости, на листах подтеки и разводы. От времени во многих местах текст стерся и выцвел. Список частично реставрирован, при реставрации в некоторых местах поврежден текст: верхняя строка л. 44а заклеена при реставрации поля. Края бумаги обветшали, обрезаны или оборваны по самому краю поля у лл. 2-5, 17, 19-20, 23, 34, 35, 44.

Переплет восточный, размером 24,5х18 см., плотный, картонный, обтянутый коричневой кожей; крышка переплета толщиной 6 мм. Корешок матерчатый, коричневый, приклеен, по-видимому, при реставрации. Переплет потерт, кожаный верх нижней крышки на три четверти оборван. Верхняя крышка в отдельных местах поточена червем.

На л. 1а оттиск небольшой прямоугольной печати: "Узбекский государственный университет (г. Самарканд)"¹⁹; внутри отпечатка проставлен инвентарный

¹⁸ К̣āф обозначается графемой , г̣āф - .

¹⁹ О факте поступления в 1942 г. восточных рукописей из Самаркандского университета в Ташкентский университет сообщается в статье А.А. Семенова. Возможно, что настоящая рукопись поступила в Ташкентский университет в те же годы (см.: А.А. Семенов,

номер 127386. На лл. 1а и 2396 оттиски овальной печати Фундаментальной библиотеки Среднеазиатского государственного университета с инвентарным номером 214014. На полях л. 1а записаны имена арабской графикой: "Мулла́ Мухаммад Шарйф", "Мулла́ Мухаммад Лаṭйф", "Мулла́ Баба́ Рахй́м" и др.; на внутренних сторонах крышек переплета — арабской графикой посторонние записи владельцев или читателей. На л. 1а дата 49 г. и штамп "Описано".

Датой переписки, приведенной на л. 54а, в колофоне списка, указано 21 джумадā II 123 г., т.е. пропущена одна из четырех цифр, обозначающих год. С учетом палеографических особенностей рукописи ее можно датировать 1123 г.х., т.е. 6 августа 1711 г.²⁰ Переписчик называет себя "Арабом Насафй́ из местности Хитай"²¹. Нисба Насафй́ показывает, что переписчик был родом из среднеазиатского города Несефа, ныне Карши.

3. Рукопись словаря, обнаруженная в Индии

В 1962 г. в индийском журнале "Фикр ва назар"²², издающемся Алигархским университетом, была опубли-

О среднеазиатском (бухарском) термине "агалык", — "Доклады Академии наук ТаджССР", вып. III, Сталинабад, 1952, стр. 4).

²⁰ Не исключена возможность, что приведенные цифры можно читать как 1023, тогда соответственно датой переписки будет 29 июля 1614 г.

²¹ В средней Азии можно найти несколько селений, имеющих название Хитай. Например, в Кашкадарьинской области Узбекской ССР, в Бешкентском районе, километрах в двадцати южнее Карши, находится селение Хитай.

²² Журнал в библиотеках СССР отсутствует. Оттиск статьи прислан автору настоящей работы по его просьбе из Индии в 1966 г.

ликована на языке урду статья проф. Сайид Хасана "Старейший персидский словарь "Зафāнгūyā"²³.

Автор статьи, руководитель исследовательского центра в области арабского и персидского языков в Патне, сообщил о поступлении в Востоковедную публичную библиотеку в Банкипуре за № 3570 уникальной, по его мнению, рукописи словаря "Зафāнгūyā ва джа-хāнпūyā" и дал краткое ее описание.

Индийский список словаря не имеет даты переписки, но, основываясь на палеографических данных, Сайид Хасан относит его изготовление к IX в.х., т.е. к XU в. н.э.

Статья Сайид Хасана дала возможность судить о полноте текста словаря в индийской рукописи, о количестве толкуемых слов по бахшам. В статье было полностью приведено авторское предисловие к словарю и бóльшая часть стихотворных цитат, а также достаточно полное формальное описание индийского списка.

В мае 1971 г. я получил возможность ознакомиться с фотокопией индийского списка²⁴. Это позволило со-

²³ فارسی کی ایک قدیم فرهنگ زبان گویا از سید حسن

مجله "فکر و نظر"، ۱۹۶۲، نمبر ۳، ص ۸۰ - ۹۰

(далее - Сайид Хасан, Старейший персидский словарь). О статье Сайид Хасана автор настоящей работы узнал из рецензии Назира Ахмада на упомянутую выше книгу Шахрийара Накави "Персидская лексикография в Индии и Пакистане" (Тегеран, 1963). Рецензия помещена в иранском журнале "Rāhnāma-yi kitāb" (Тегеран, 1964, т. VII, № 1, стр. 69-78). Назир Ахмад, ссылаясь на статью Сайид Хасана о "Зафāнгūyā", с удовлетворением отметил, что в Индии найдена рукопись этого словаря, "одного из важных источников лексикографических сочинений IX и последующих веков" (стр. 78), и тем самым поправил автора рецензируемой книги, считавшего фарханг "Зафāнгūyā" не дошедшим до нашего времени.

²⁴ Неоднократные официальные обращения - Библиотеки АН СССР, ЛО Института востоковедения АН

ставить более подробное и четкое представление о полноте текста индийской рукописи и о некоторых особенностях текста.

Рукопись крайне дефектна, насквозь проточена книжным червем. Червоточинной разрушены многие строки текста, например на лл. 41-46, 56-70, 88-91, 105-109, 124-146. Значительно поврежден текст на лл. 1-3, 7, 9-19, 22-31, 37-40, 77-85, 119-129, 155-166. Конечные листы списка утрачены.

Индийский список включает 169 листов размером 22x12 см. Текст переписан в 17-19 строк крупным жирным на сѣхѣ, некаллиграфическим, с некоторыми элементами на сѣлѣйкѣ. Толкуемые слова надчеркнуты. Кустоды проведены не последовательно. Пагинация европейская, полистная. Листы 16-2а занимает фихрист, дающий названия семи бахшей и последовательность их расположения в списке с указанием занимаемых листов; для каждого из бахшей отмечено количество гѣне.

Сравнение двух списков словаря "Зафѣнгѣйѣ" по их фотокопиям показывает следующее.

Индийская рукопись восполняет лауну, образовавшуюся в ташкентском списке в результате утраты начальных листов. Она содержит (лл. 25-45) авторское предисловие к словарю, отсутствующее в ташкентском списке. Текст этого предисловия, к сожалению, читается не весь в результате разрушений рукописи книжным

СССР и Государственной публичной библиотеки им. М.Е. Салтыкова-Щедрина - в Востоковедную публичную библиотеку в Пѣтѣ с просьбой изготовить микрофильм рукописи "Фарханг-и Зафѣнгѣйѣ ва джахѣнпѣйѣ", необходимый для настоящей работы, не имели положительного результата. Дирекция библиотеки сообщила о невозможности изготовить микрофильм ввиду крайне плохой сохранности рукописи. В 1971 г. старший научный сотрудник ЛО ИВ АН СССР Г.А. Зограф по нашей просьбе привез микрофильм словаря из Индии и передал его в Рукописный отдел ЛО ИВ АН СССР. Пользуясь случаем, чтобы поблагодарить Г.А. Зографа за эту ценную помощь в работе.

червем. В предисловии автор словаря называет себя Бадр ад-Дин Ибрахѣм (л. 3а); название словаря приведено в форме "Зафāнгуйāн-и джахāнпуйāн" (л. 4а).

Бахш I, представленный в ташкентском списке лишь частично, с третьего бахра, восьмого гуне, т.е. со слов, начинающихся на дāл и кончающихся на тā (первое толкуемое слово ташкентского списка — дāрāt), в индийской рукописи приведен полностью, за исключением небольших, хотя и многочисленных лакун, образованных червоточиной. Начало бахша I по индийской рукописи (л. 4б):

بخش نخست در سخنان پهلوی و دری که جداگانه است و
پیوند با سخنی دیگر ندارد و آن بر نهاد حرفهای عجمی
بیشست و نه گونه است گونه نخست در سخنانی که آغاز آن
الف است بر بیشست و دو بهره بهره نخست در سخنانی
که پایان آن الف است آسا

Бахш II начинается в индийском списке на л. 109б, бахш III — на л. 126б, бахш IV — на л. 134а, бахш V — на л. 143а, бахш VI — на л. 158б, бахш VII — на л. 161а.

Начало ташкентской рукописи соответствует л. 41б индийского списка, строка седьмая сверху. Индийская рукопись восполняет еще две лакуны в тексте первого бахша ташкентского списка: текст лл. 43б-47а индийской рукописи восполняет лакуну ташкентского списка после л. 1б; текст лл. 55б-61б индийского списка восполняет лакуну ташкентской рукописи после л. 5б.

Первый бахш в индийской рукописи включает 2947 вокабул. В ташкентском списке в сохранившейся части первого бахша 1614 толкуемых слов.

Отмечаются некоторые расхождения в количестве толкуемых слов и в остальных шести бахшах слова-

ря, представленных полностью в обоих списках. Ниже приводим таблицу сравнения:

	Количество вокабул		Количество гўне (глав)	
Баҳш (часть)	в индий- ском списке	в ташкент- ском списке	в индий- ском списке	в ташкент- ском списке
I	2947	1614	23	23 ²⁵
II	484	505	21 ²⁶	21
III	269	246	23	23
IV	332	408	28	28
V	410	464	29	29
VI	51	54	16	16
VII	572	486	17	14

Сравнение текста ташкентской рукописи с небольшими отрывками из индийского списка, опубликованными в статье Сайид Хасана, а также с фотокопией индийской рукописи показывает совпадение основного текста. Отмечаются лишь незначительные редакционные отличия, выражающиеся в ином порядке слов внутри фразы, в опущении или добавлении отдельных служебных слов, тех или иных грамматических формантов, например:

ташкентский список, л. 5а: سارنج مرغیست ضعیف و کوچک

индийский список, л. 53а: سارنج مرغی است ضعیف و کوچک

В ташкентском списке наблюдается изредка более пространный текст толкования. Например, в ташкентском списке на л. 46:

²⁵ В списке содержится текст шестнадцати гўне, начиная с гўне восьмого.

²⁶ Статья Сайид Хасана не содержит данных о количестве гўне в баҳшах III-VII. Относительно баҳша I в статье ошибочно указано количество гўне как 29.

واله سنگ باران یعنی تکرک و قطره باشد که بامداد از
خنکی بر چیزها نشیند و مشک باد دمیده که در وقت آشنا
کردن در آب بر خود گیرند و آنرا شنا میخوانند

Соответственно в индийском списке на л. 526:

واله سنگ باران یعنی تکرک و قطره باد دمیده که در
وقت آشنا کردن در آب بر خود گیرند و آنرا شنا
میخوانند

В ташкентском списке можно отметить наличие во-
кабул, отсутствующих в индийском, например л. 1a:

دادر برادر و دوست بزبان ماورالنهر دستور بفتح دال
وزیر و اعتماد جانی و بضم در عربی استعمال کنند
دستیار یاری دهنده

Сравни индийский список, л. 42a:

دادر برادر و دوست بزبان ماورالنهر دستیار یاری دهنده

Отмечается последовательное отличие в обозначении гӯне и бахров словаря. В ташкентской рукописи фактически каждый из гӯне и бахров имеет свой пространный заголовок, в то время как в индийском списке гӯне и бахры вводятся только соответствующими литерами; например, в ташкентском списке на л. 4a:

گونه یازدهم که در آغاز آن زاپارسی است بهر نخست
در آنک خا است

В индийском списке соответственно на л. 52a:

گونه ژ خ

Кроме того, отмечаются отличия в приведении под-
твердительных стихотворных цитат (об этом см. ни-
же).

4. Объем словаря "Зафāнгӯйā".

Его построение

Словарь "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā" был, по-видимому, одним из первых в персидской лексикографии опытов создания толковых словарей с широким кругом лексики. Он включает, учитывая данные обеих известных в настоящее время рукописей, приблизительно 5170 вокабул. Для сравнения можно привести данные других ранних персидских фархангов: "Лугат-и фурс" содержит 1700 вокабул, "Сихāх ал-фурс" — 2300, "Ми'йār-и Джамāлӣ" — около 1600.

Словарь "Зафāнгӯйā" выделяется среди ранних персидских словарей оригинальностью своего внутреннего построения. Ранние персидские фарханги приводили весь лексический материал, как правило, в составе одного общего словаря с делением на главы (бāб) согласно последней букве толкуемого слова; главы следовали в порядке арабско-персидского алфавита. Арабская, тюркская и греческая лексика, представленная очень незначительно, была вкраплена в общий перечень персидских слов.

Словарь "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā" делится на семь больших частей (баҳшей); каждый из баҳшей представляет собой по существу отдельный словарь, особо озаглавленный автором. Баҳши в свою очередь делятся на главы (гӯне). Эти главы выделены соответственно первой букве вокабул, т.е. каждая из глав (гӯне) включает толкуемые слова, начинающиеся на одну и ту же букву. Гӯне внутри баҳшей следуют в порядке арабско-персидского алфавита. Гӯне делятся на разделы (бахры); эти разделы внутри гӯне выделены соответственно последней букве толкуемого слова.

По-видимому, составитель "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā" заимствовал терминологию для обозначения частей, глав и разделов от предшествовавшего ему словаря "Фарханг-и Фаҳр-и Қаввās", составленного в Индии в 701/1301 г. Однако "Фарханг-и Фаҳр-и Қаввās" включал только персидскую лексику; в основу распределения в нем персидского лексического материала по

частям, главам и разделам был положен тематический принцип.

5. Характеристика лексического состава словаря

Бахш 1 (лл. 1а-286). Название бахша, как оно восстанавливается по индийской рукописи, — "О словах пехлевийских и дарийских, односоставных, не связанных с другим словом"²⁷. Первый бахш, самый объемистый по лексике, представляет собой персидский толковый словарик, включающий общий круг персидской лексики. Дает толкование отдельным однокорневым словам, в основном наиболее употребительным, обозначающим термины родства, предметы домашнего обихода, части тела, названия болезней, предметы одежды и украшения, земледельческие орудия, названия месяцев, мер веса и др. Наряду с этим поясняются имена собственные — правителей и литературных персонажей, также географические наименования, этнические понятия, военные термины.

Здесь же толкуются многие редкие, устаревшие слова, в основном из "Шах-наме", малопонятные, по-видимому, уже и во времена Фирдауси, стремившегося заменить употребительные арабские слова архаичными, старыми иранскими.

Текст первого бахша начинается в нашей рукописи с *гūне дāl*, которое по счету является восьмым, с третьего бахра. Первое толкуемое слово —

دارات داب کردن

Несколько наиболее характерных примеров толкования:

²⁷ در سخنان پهلوی و دری که جداگانه است و پیوند
با سخن دیگر ندارد و آن بر نهاد حرفهای عجمی بیست و نه
گونه است (Сайид Хасан, Старейший персидский
словарь, стр. 85).

- غارج شرابی که بوقت بامداد خوردند و بتازی
(п. 8a) صبح گویند
- فروردین نام ماهی که آفتاب در حمل بود
(п. 11a)
- مرزبان زمیندار و شهردار که شهریار گویند
(п. 22a)
- منیژه نام دختر افراسیاب عشیقه بیژن
(п. 23a)
- هرات نام شهری از خراسان که آنرا هری و
(п. 27a) هریو گویند
- هامون دشت و زمین همواره و گویند زمین
(п. 27b) سخت که باران قبول نکند
- رستی حلوا و نیز نان را گویند
(п. 26)
- دروش آنچه بدان جرم را سوراخ کنند برای
(п. 16) دوختن
- زوار خدمتکاران بندگان
(п. 3a)
- زراغنگ زمین ریگ و زراغن بغیر کاف نیز
(п. 3b) گویند

Наряду с объяснением действительно редких, малоупотребительных и архаичных слов, например:

- زکان از خود رمیده
(п. 3b)
- کهبد مرد کوه نشین
(п. 13a)
- میزد مجلس خانه و عشرتگاه و مهمانی
(п. 216)

в словаре приводятся зачастую самые простые слова с кратким толкованием, как, например:

- نامه کتاب و نبشته (л. 256)
 دوست یار (л. 1a)
 گوساله گاوبچه (л. 196)
 ناهار ناشتا یعنی گرسنه از آغاز روز (л. 24a)

Эти примеры можно рассматривать как сознательное стремление составителя словаря обратить внимание на наличие синонимов и оказать практическую помощь поэтам. Иногда автор строит толкование на применении антонимов, как, например:

- زنده ضد مرده و بعضی بضم زَا گویند (л. 3a)
 سیر ضد گرسنه (л. 56)

Бахш II (лл. 286-36a). Называется "О словах дарийских". Индийская рукопись дает более пространное название: "О словах пехлевийских и дарийских, которые составлены из двух слов и смысл которых достигается соединением этих двух слов"²⁸.

Содержит двадцать одно гүне. Включает двукорневые персидские слова, имеющие употребление преимущественно в литературе. Как и в первом бахше, это слова самого широкого лексического круга: названия орудий труда и домашней утвари, болезней и лекарств, наименования стран и областей, названия, относящиеся к флоре и фауне, названия минералов, имена литературных персонажей и т.п.

- اهون بر کسی را گویند که در دیوار ویا
 زمین نقب زند یعنی نقب زن (л. 29a)

²⁸ در سخنان پهلوی و دری که از دو سخن پیوند یافته
 است و از پیوستن هر دو رازی انجامیده بر بیست و یک
 گونه است (там же)

آهن ربا سنگی است معروف بتازی مقناطیس

(л. 29a)

بهندوی کاسک گویند

(л. 30б)

تنگنای میان دو کوه یعنی دره کوه

(л. 32б)

دستار خوان سفره که بدان طعام خورند

(л. 34a)

شب بوی گلیست زرد

(л. 34a)

شاه بوی عنبر

(л. 35б)

نیمروز ولایتی است در میان خراسان و فارس

راه کهکشان راهی است که در آسمان شب نماید

آنها عرب مجرّه خوانند و پارسیان آسمان دره

(л. 32б)

وره روسالك گویند

دوست گانی پیاله شراب که دوست از دور خود

(л. 32б)

بدوست ایثار کند

هفتخوان راهی است که هفت منزل میان ایران

زمین و توران زمین در آن راه جز دو کس

(л. 36a)

نرفته اند یکی رستم دوم اسفندیار

(л. 35a)

گاو دوشه اوندی که در او شیر دوشند

Бахш III (лл. 36a-39б). Называется "О словах пехлевийских и дарийских, из которых образуются и происходят имена действия, то есть о тех, что подобны масдарам". Индийская рукопись дает несколько сокращенное название: "О словах пехлевийских и дарийских, из которых образованы имена действия, то есть о масдарах"²⁹.

²⁹ در سخنان پهلوی و دری که از آن کردارها بیرون

آمد یعنی مصادر (там же)

Этот баҳш содержит двадцать три гӯне. Толкует исключительно инфинитивы, преимущественно архаичные и только простые (односоставные). Деление на бахры отсутствует, поскольку все толкуемые слова имеют одно и то же инфинитивное окончание.

Некоторые, наиболее типичные, примеры из этого баҳша:

- афраختн бер آوردن و бер کشیدن و بالاتر بردن که
(л. 366) در بنیاد افرازیدن بود
- پرداختن انگيختن و ترك دادن و آراستن و ساختن
(л. 37a) و دور کردن
- گرويدن پذيرفتن و سر نهادن و بدل گره بستن و
(л. 39a) استوار داشتن

Как видно из приведенных примеров, толкование в этом баҳше построено таким образом, что семантика основного глагола, взятого в качестве вокабулы, раскрывается с разных сторон при помощи ряда инфинитивов, образующих своеобразную группу глагольных синонимов.

Вокабулы-инфинитивы в этом баҳше даны, как правило, в двух формах – основной и производной, образованной от основы настоящего времени в инфинитивной форме, – с соответственной пометой составителя (бунйад или асл). Некоторые примеры:

- اندوختن الفختن و گرد کردن در اصل اندوزیدن بود
(л. 366)
- انگاشتن دانستن و گمان بردن بنیاد انکاریدن
(л. 37a)

В словаре приводятся довольно часто различные фонетические и орфографические варианты для одного и того же инфинитива, например:

- افزولیدن و اوژولیدن نیز گویند
(л. 366)

افراشتن بمعنی افراختن است در بنیاد افرازدن
بود و نیز همزه از هر دو خف کنند و فارا

(л. 386)

کسر دهند

Иногда автор словаря считает полезным привести в тексте толкования примеры употребления глагола в личной форме. Так:

شخیدن لغزیدن و از جای فرو خزیدن و گناه
کردن گویند فلان شخصید یعنی از هوش فرو خزید

(л. 38a)

و بلغزید

نیوشیدن سخن در گوش کردن یعنی شنیدن کو بنیوش یعنی

(л. 39a)

بشنو و شناییدن و بکسر نون نیز گویند

Баҳш 1У (лл. 396–436). Называется (так же как и в индийской рукописи) "О словах тазийских, то есть арабских". Содержит двадцать восемь гӯне. Словарь дает пояснения к арабским словам, которые находили употребление в персидском языке. Это в основном слова сельскохозяйственного обихода, географические наименования и названия небесных тел, термины из области мер веса и объемов, некоторые бытовые реалии, военная терминология.

(л. 40a)

ترجمان بیان کننده زبانی بزبانی دیگر

(л. 40a)

تخمین گمان

(л. 426)

منشور فرمان بادشاه

نسیم باد نرم و خوش که از آخر شب تا طلوع

(л. 43a)

آفتاب بزد

عراقی ولایتی معروف و آن ایران زمین است و عراق

العرب که از آن سوی دجله است یعنی دجله بغداد

(л. 416)

و عراقی عجم که از این سوی است یعنی شیراز

Бахш У (лл. 436-50а). Называется "О словах разных: арабских, набатейских и дарийских". В индийской рукописи приведено то же название, но слово "набатейских" заменено на "тюркских", по-видимому ошибочно³⁰.

Бахш содержит двадцать девять гūне. В этой части автор поясняет в основном вошедшие в персидский язык арабские слова и несколько набатейских (арамейских), которые служат для обозначения разного рода реалий и предметов домашнего обихода, одежды, украшений, музыкальных инструментов. Словарь толкует некоторые этнические термины, названия болезней и лекарств, названия животных и птиц, растений, плодов, минералов, имена собственные исторических лиц и литературных персонажей, географические наименования, термины военного снаряжения.

(л. 436) اصطخر نام شهرست در بلاد پارس

ملون در روم بافند او این دیبا منقش است که

(л. 436) هر زمان رنگی دیگر نماید

ترقین خلی که محرران میان دو خط دراز میکشند

(л. 446) و این بزبان نبطی است

(л. 466) صمبر دوم روز ایام عجز

(л. 496) وامق نام مردی عاشق عذرا

(л. 45а) جمازه شتر با قوت که بر آن قاصدی کنند

(л. 49а) نظرون بوره سرخست بعضی گویند نمک دریاست

Бахш У1 (лл. 50а-51а). Называется "О словах румийских". То же название в индийской рукописи. Содержит шестнадцать гūне. Бахш представляет

30.

در سخنان آمیخته از تازی و ترکی و عجمی

(там же, стр. 86)

собой краткий словарь греческих, латинских и сирийских слов. Здесь приведены титулатура церковной иерархии, имена ученых и крупных деятелей христианской церкви, упоминания известных храмов и монастырей, предметы христианского культа, названия месяцев сирийского календаря, а также названия растений, животных и птиц, некоторых реалий и понятий, имеющих отношение к древней Греции и Византии.

Некоторые примеры:

- (л. 50a) اسطقات ارکان یعنی طبایع اربعه
(л. 50a) افلاطون نام حکیمی یونانی
(л. 50a) جاثلیق عالم و عابد ترسیان
(л. 50a) سکوبا نام مردی از رومیان که دیر او معروفست
(л. 50b) شباط ماه رومیان و آن آخرین ماه زمستانست

Баҳш VII (лл. 51a–53b). Называется "О словах тюркских". То же название в индийской рукописи. Содержит семнадцать гўне. Словарь толкует круг элементарной тюркской лексики – слова староузбекского языка. Это в основном термины родства, числительные, названия предметов домашнего обихода, названия животных и птиц, отдельные глаголы. Как можно заметить, это слова преимущественно не литературного употребления, а живой, разговорной речи.

- (л. 51a) ата پدر
(л. 51a) ана مادر
(л. 51a) آغا برادر بزرگ
(л. 51b) اینی برادر کهنه
(л. 52a) تورث چهار
(л. 53a) قرق چهل
(л. 53a) یتمن هفتاد

(л. 52a)	توز نمك
(л. 516)	بشماق كفش
(л. 52a)	تاغ كوه
(л. 52a)	تل زبان
(л. 516)	التونجى زرگر
(л. 52a)	بورى گرگ
(л. 526)	ستمق فروختن
(л. 53a)	كلدى آمد

Последние листы словаря (лл. 536–54a) занимает небольшое приложение, носящее название "О некоторых персидских словах, имеющих метафорическое значение". То же название в индийской рукописи. В этом приложении автор раскрывает значение некоторых персидских слов и словосочетаний, имеющих иносказательный смысл. Толкуемые идиомы расположены в алфавитном порядке соответственно первой букве.

Некоторые примеры толкования:

(л. 54a)	ساده دل نادان و كم دان
(л. 54a)	يك چشم ظاهربين و كم بين و منافق
(л. 54a)	سيماب شدن نايديد شدن و دريدن است

6. Подтвердительные стихотворные цитаты

Ранние персидские фарханги составлялись преимущественно как словари редких и трудных слов, встречающихся в поэтическом тексте. Словари создавались как пособия для чтения персидских стихов, являясь по существу словарями редких, рекомендуемых рифм,

словари могли служить поэтам своего рода учебником для овладения поэтическим мастерством.

Небезынтересно отметить, что ранние персидские толковые словари составлялись в основном поэтами. Известно, что крупнейшие поэты Рӯдакӣ, Фаррухӣ, Қатрӣн были авторами толковых словарей, не сохранившихся, к сожалению, до нашего времени. Среди известных нам лексикографов, трудами которых мы располагаем, также можно назвать много поэтов: это Асадӣ Тӯсӣ, Шамс-и Фахрӣ, лексикографы XV в.: Махмӯд ибн шейх Зийа ад-Дин – автор большого словаря "Туҳфат ас-са'адат", Ҳафиз Убихӣ – автор словаря "Туҳфат ал-аҳбāб", Мйрзā Ибрāхӣм – составитель словаря "Фарханг-и Мйрзā Ибрāхӣм", Илāхдād-и Файзӣ – автор словаря "Мадār ал-афāзил" и др.

Введение в словарную статью подтвердительных стихотворных цитат (не прозаических!) стало прочной традицией в персидской лексикографии с самого раннего периода ее развития. Так, в первом дошедшем до нас словаре – "Лутат-и фурс" – уже много стихотворных цитат. Эта традиция почти не знает исключений для персидской лексикографии на протяжении всей ее истории.

Включение стихотворных примеров с указанием имени поэта, изредка и названия произведения придает исключительную ценность персидским лексикографическим сочинениям, особенно наиболее ранним среди них, так как именно фарханги, как показала наука, оказались в ряде случаев единственными источниками, сохранившими фрагменты из утраченных литературных произведений наиболее раннего этапа развития поэзии на новоперсидском языке. Литературоведы (П. Хорн, Е.Э. Бертельс) успешно использовали персидские фарханги при собирании и восстановлении литературного наследия, дошедшего до нашего времени лишь частично, таких крупных персоязычных поэтов, как Шахїд Балхӣ, Рӯдакӣ, Унсурӣ, Ам'ақ и др.

Метод подтвердительного цитирования персидских стихов весьма важен и с точки зрения языкознания. Приведение подтвердительных цитат, документирую-

щих пример того или иного употребления слова, дает возможность проследить наиболее четко смысловые оттенки толкуемого слова в его литературном употреблении, особенно в его редком, не всегда явном, метафорическом, иносказательном значениях.

Автор словаря "Зафāngūyī" приводит стихотворные цитаты, хотя у него их сравнительно немного. В данной рукописи, в которой отсутствует часть первого бахша, приведены десять стихотворных цитат: в первом, втором, третьем и пятом бахшах, т.е. в основном в частях словаря, посвященных персидской лексике.

Ниже следует перечень стихотворных цитат.

1. Бахш 1, л. 2а. В словарной статье к слову رنده : "Ранда - весенняя трава; инструмент, которым строгают дерево. Муштранда - то же, что ранда. Бейт:

کرد گار امشب رندی ده جهان را خوش تراش
تا که از قومی که هم ایشان و هم ماتیشدایم

Бейт приведен без указания имени автора³¹.

2. Бахш 1, л. 11а. В словарной статье к слову فروردین : "Фарвардйн - название месяца, когда солнце находится в знаке Зодиака Овен. Стихи:

³¹ М. Му'ин в примечаниях к изданию словаря "Бурхāн-и қāти'", где слово "муштранда" толкуется без подтверждающей цитаты, приводит этот же бейт с указанием, что он принадлежит Анварй: برهان قاطع

تالیف محمد حسین بن خلف تبریزی متخلص ببرهان باهتمام
دکتر محمد معین، جلد ۱ - ۵، چاپ دوم، تهران، ۱۳۴۲،
۲۰۱۱ (далее - Бурхāн-и қāти'). Этот же

бейт с некоторыми разночтениями приведен в словаре "Фарханг-и Джахāнгйрй" (см. литограф. изд., Лакнау, 1293/1876, т. 1, стр. 493).

ز فروردین جو بگذشتی مه اردی بهشت آید
همان خرداد و تیر آنگه که مردادت همی آید
پس از شهریور مهر و ابان آذر و دی دان
چو بهمن جز اسفندارمذ ماهی بیفزاید
ز فروردین ربیعی دان تا شهریورش آنگه
ز مهرش تا باسفندار جمله از خریفش دان

Стихи приведены без указания имени автора³².

3. Баҳш 1, л. 19а. В словарной статье к слову
کشن: "Кашан – многочисленный, обильный. Бейт:

ماهم بجمع خویش یکی کشن لشکریم
یک سو پیاده و یک قدح سوار

Бейт приведен без указания имени автора³³.

4. Баҳш 1, л. 24а. В словарной статье к слову

³² Эти же стихи, без последнего бейта, приведены в широко распространенном арабско-персидском стихотворном словаре XIII в. "Ниṣāb aṣ-ṣibīān" (см.: ۲۶ (نصاب الصبيان، تهران، ۱۳۴۵، ص ۲۶). Эти же стихи, также без последнего бейта, даны при указанном толкуемом слове в персидско-турецком словаре XVII в. "Luḡat-i Shāh-nāme" ʿAbd al-Qādira Baḡdādī (см.: Abdulqadiri Bagdadensis Lexicon Sahnāmianum ... ed. C. Salemann, Petropoli, 1895, стр. 7).

³³ В словаре "Бурхāн-и қāтӣ" при этой вокабуле стихов нет. Другую цитату, из Абӯ Шукӯра Балхӣ, в примечаниях к этому толкуемому слову приводит М. Муʿин (см.: Бурхāн-и қāтӣ, т. III, стр. 1820).

نیمور : "Наймӯр - закар-и мардум й'анӣ кӣр. Так, Сӯзанӣ говорит³⁴ :

من این نیمور خود را وقف کردم
علی صبیانکم ایها الناس

5. Баҳш 1, л. 28а. В словарной статье к слову یوز : "Йӯз - известное хищное животное, которое по-индийски называют *حته*. Также [значит] прыгать и убегать. Так, некий великий говорит. Бейт³⁵ :

یوز از جسم اهوانه او
گر کند عاشقی بود آهو

³⁴ В "Бурхāн-и қāти'" приведены эти стихи при том же толкуемом слове (т. 1У, стр. 2237), так же как и в другом фарханге ХУІІ в. - "Маджма' ал-фурс" Сурӯрӣ (см. примечания М. Му'ина к "Бурхāн-и қāти'", т. 1У, стр. 2237).

В словаре ХУ в. "Данишнāме-йи Қадар-хāн" на-стоящая словарная статья дана в том же виде, что в словаре "Зафāнгӯйā". Можно высказать предполо-жение, что составители этих словарей при толковании указанного слова следовали за фархангом "Зафāнгӯйā".

³⁵ В словарях "Фарханг-и Джахāнгйрӣ" и "Бур-хāн-и қāти'" при этом толкуемом слове подтвердитель-ные стихи не приводятся. Цитата вводится словами *چنانکه بزرگی گوید*. Некоторые авторы склонны чи-тать это как имя собственное некоего поэта Бузарги (см., например: Ш. Хусейнзода и Р. Хошим, "До-нишномай Қадархон" ва аҳамияти он дар омӯхтани мероси адабии мо ва осори Рӯдакӣ, - "Сухансарои Панҷрӯд", Сталинобод, 1958, стр. 82). В действитель-ности, как показало сравнительное изучение ряда сред-невековых фархангов, многие из бейтов, которые в словарях даются со ссылкой на "Бузарги", принадле-

6. Баҳш II, л. 29б. В словарной статье при слове بادفردین : "Бадфардйн - [так] называют западный ветер. Поэт говорит так. Мисрā³⁶:

باد فروردینست کش خواند عرب ریح الدبوره

7. Баҳш II, л. 34а. В словарной статье к толкуемому слову شبستان : "Шабистāн - место, где проводят ночь, так же называют спальню (постель). Бейт:

من ناله کنان زغم همه شب

او خفته بناز در شبستان

Бейт приведен без указания имени автора³⁷.

8. Баҳш II, л. 35а. В словарной статье к слову گونجب : "Гунжаба - это сороконожка. Поэт говорит так. Бейт³⁸:

жат авторству многих известных поэтов; следовательно, в этом случае мы имеем дело с анонимной ссылкой на стихи "некоего великого [поэта]".

Равным образом и следующую стихотворную цитату, вводимую словами چنانکه قایل گوید, следует рассматривать как анонимную ссылку: "Поэт (букв.: "говорящий") говорит так". В связи с подобным методом цитирования в специальную литературу тоже вкралась неточность. В указанной выше статье Ш.Хусейнзаде и Р.Хашима - в результате ошибочного чтения - упоминается поэт под именем Кабил, которого никогда не существовало (там же, стр. 83).

³⁶ В "Фарханг-и Джахангйрї" и "Бурхан-и қати" при этом толкуемом слове подтвердительных стихов нет.

³⁷ В "Фарханг-и Джахангйрї" и "Бурхан-и қати" при этом толкуемом слове подтвердительных цитат нет.

³⁸ В "Бурхан-и қати" это слово толкуется без подтвердительных стихов. В "Фарханг-и Джахангйрї"

گرچه صد پا بیش دارد ای برادر گوش خر
لیک اندر گوش کس يك پانتواند نهاد

9. Баҳш III, л. 366. В словарной статье к слову **افشاندن** : "Афшāндан - отбрасывать, например рукав или полу. А когда хамзу сокращают, то [произносятся] фā скесрой. Бейт:

اگر دستم دهد روزی که انصاف از تو بستانم
قضاء عهد ماضی را شبی دستی بر افشانم

Бейт приведен без указания имени автора³⁹.

10. Баҳш У, л. 50а. В словарной статье к слову **تشرین** : "Ташрйн - название месяца. Есть два ташрйна: ташрйн ал-аввал и ташрйн ал-ахир. А собрание их месяцев вошли в стихи. Рубā'ї:

دو تشرین و دو کانون و پس آنکه
شباط و آذار و نیسان و ایار است

при толковании данного слова приводится этот же бейт; автором его назван некий Баҳшї (см. литограф. изд., т. II, стр. 231). В "Зафāнгўйā" при цитировании этого бейта, так же как и при цитировании бейта на л. 296 (см. выше, цитата № 6), говорится: چنانکه

سсылка в "Фарханг-и Джахāнгїрї" при этом бейте на Баҳшї может быть понята как ссылка на автора словаря "Зафāнгўйā", так как этот фарханг имел обиходное сокращенное название "Хафтбаҳшї".

³⁹ В "Фарханг-и Джахāнгїрї" этого слова нет, так же как и в "Бурхāн-и қāтї".

حزيران و تموز و آب و ايلول
نکهدارش که از من یادگار است

Руба'й приводится без указания имени автора⁴⁰.

Характеризуя индийскую рукопись словаря "Зафāн-гўйā", Сайид Хасан уделяет некоторое внимание и цитатам – стихотворным примерам к толкуемым словам. Сайид Хасан приводит в статье девять цитат, всего в индийском списке их одиннадцать. Сравнение подтвердительных цитат ташкентского списка и индийской рукописи показывает заслуживающие внимания отличия.

Пять стихотворных цитат, обозначенных выше номерами 1, 2, 4, 6 и 7, т.е. к словам "ранда", "фарвардйн", "наймўр", "бāдфардйн" и "шабистāн", полностью совпадают в обеих рукописях; в индийском списке они находятся на лл. 48а, 72б, 99а, 111б, 121б.

Цитата № 10 – четверостишие к вокабуле "таш-рйн" – приведена в индийской рукописи лишь частично (л. 159а), только первый бейт руба'й.

Четыре цитаты нашего списка (номера 3, 5, 8, 9) к толкуемым словам "кашан", "йўз", "гўшҳаба", "афшāндан" отсутствуют среди примеров, приведенных в индийском списке.

В индийской рукописи вместе с тем приведены пять стихотворных примеров, отсутствующих в ташкентском списке.

К толкуемому слову "бйд"⁴¹:

⁴⁰ Этот стих полностью приведен в словаре "Нисāб ас-сибйāн" (см. изд., стр. 26). В словарях "Фарханг-и Джахāнгйрй" и "Бурхāн-и қāти" цитата отсутствует.

⁴¹ Цитата, как и следующие четыре, приведена без указания имени автора. Цитата к вокабуле "бйд", которая вводится словами "Қāил гўйад", т.е. "Поэт говорит", в действительности принадлежит Рўдакй (см.: "Лугат-нāме-и Диххуда", т. "пā" – "палāте", Тегеран, 1328, стр. 135).

این پنج درختست که می نآرد بار

(л. 126) بید و بده و سرو و سپندان و چنار

К толкуемому слову "ҳатанбар":

با فراخی ست ولی تنگ همی زید

(л. 366) آنجااست که چنو هیچ ختنبر

К толкуемому слову "ҳйнавар":

بهول خینور که جو تیغ تیز

(л. 366) که دابست هم نام و هم رستخیز

К толкуемому слову "дастгāх"⁴²:

(л. 446) زمانه بخشش و کان دستگاه و بحر نوال

К толкуемому слову "залїфан"⁴⁸:

از لب تو مرا هزار امید است

(л. 51a) و از سر زلف تو مرا هزار زلیفن

7. Источники словаря "Зафāнгūйā ва джаҳāнпūйā"

В предисловии к словарю, насколько можно судить по тексту предисловия, опубликованному в статье Сайид Хасана, автор "Зафāнгūйā" не перечисляет использованных им источников. Однако он вводит в свое

⁴² Эта цитата, так же как и цитата к слову "бад-фардїн", в статье Сайид Хасана не приводится.

⁴³ Толкуемое слово "залїфан" в тексте ташкентской рукописи имеется (л. 36). Четырех предшествующих толкуемых слов, относящихся к началу баҳша 1, в нашем списке нет.

предисловие определенные суждения, оценивающие накопленный к его времени опыт лексикографической работы. Автор "Зафāнгўйā" отмечает недостатки распространенных в его время фархангов, которые он называет обобщенно "некоторые словари" или "сочинения некоторых лексикографов".

О задачах своего словаря и связи его с существующей в его время практикой лексикографической работы он говорит следующее в разделе, озаглавленном "О [правилах] составления и приведения в порядок [слов]":

"Так говорит раб низайший, как прах земли, Бадр Ибра̄хйм.

Да будет бог помощником в его делах и его речах и да будет он хранителем от ошибок и заблуждений. Ибо много есть словарей языков пехлеви, дари, парси и прочих, и каждый из них изобилует ошибками оттого, что в них в большинстве случаев отсутствуют при словах знаки, обозначающие произношение. Они хаотичны и беспорядочны и не достигают должного устройства оттого, что языки даны все вместе, имена героев не пояснены и персидские и арабские авторы перемешаны; [пояснения слов] не были отлиты в нужную форму, как сие подобает и как следует делать.

Так что многие писатели, как раньше, так и теперь, дни проводили как ночи, а ночь превращали в день, вычитывая всюду слова, но смысла их не постигая. И смотрели в словари и пытались понять. Но ищущий не достигал искомого.

И вот у одной группы людей появилось желание прочесть и понять каждое слово так, как оно есть. И все свое внимание они обратили к достижению этой цели и всей душой предали этому делу. Один к другому бегали и спрашивали друг у друга, но никто не мог открыть дверь [к пониманию], и крики о помощи в толковании слов не приносили пользы.

Группа близких мне друзей поначалу не подозревала, что я могу быть им в этом полезен. Но [однажды] пришли, у меня спросили, и когда получили ответ, то решили: "Помогите людям и составьте словарь! И

так его постройте, чтобы был полезен: чтобы от каждого языка была в нем часть и для слов каждого языка был бы отдельный словарь. И продумайте тщательно смысл каждого слова. Части (бахши) и главы (гўне) выделите, чтобы любой человек имел от этого выгоду: и сильные умом, и близкие великих, и их советники, дабы много словарь этот содержал ответов, необходимых и пространных".

Просьбу их я принял к исполнению. Взяв перо и не боясь утомления, собирал слово за словом. Я имел твердое намерение собрать воедино все словари и слова разбросанные воссоединить. И все, что есть в языках араби, парси, пехлеви, дари, йунани, турки и других, все это по отдельности я рассмотрел и по одному в особом месте размéстил. Все, что я постиг и смог /найти/, все, что услышал и увидел, я привел в порядок; каждый словарик составил отдельно, разделив фарханг на бахши, гўне и бахры. И каждому слову нашел при размещении наиболее подобающее место. Стремился я к краткости, а не к прбстранности и к пользе, а не к развлечению.

И название этой словарной книге я положил "Зафāн-и гўйāн-и джахāнпўйāн" ("Говорящий язык слéдующих по миру").

Бог лучше знает, и да хранит он от неправильно-сти, от заблуждения и неведения и даст силы для написания⁴⁴.

В самом тексте словаря "Зафāнгўйā" имеются многочисленные ссылки на четыре персидских лексикографических сочинения: "Луғат-и фурс" Асадй Тўсй, "Фарханг-наме-йи Фаҳр-и Қаввās", "Рисāла-йи Насйр-и Аҳмад" и "Фарханг-и Фирдаусй".

Приводим основные сведения об этих источниках.

"Луғат-и фурс", составленный известным поэтом Асадй Тўсй во второй половине XI в., — самый ранний, как уже было сказано, из персидских толковых

⁴⁴ Персидский текст предисловия, опубликованный в статье Сайид Хасана (стр. 82-84), приводится в приложении к настоящему изданию.

словарей, сохранившихся до нашего времени. Словарь был использован большинством последующих персидских лексикографов. "Лугат-и фурс" имеет три полных издания, указанных выше; словарю посвящено упомянутое ранее специальное исследование В.А. Капранова, анализирующее лексический состав словаря.

В тексте "Зафәнгӯйя ва джахәнпӯйя" ссылки на "Лугат-и фурс" имеются на следующих листах: 3а, 5б, 9а, 12а, 13а, 13б, 14а, 18б, 20б, 23б, 25б, 33а.

"Фарханг-и Фаҳр-и Қаввās" дошел до нашего времени в уникальной рукописи, хранящейся в Индии, в библиотеке Азиатского общества в Калькутте⁴⁵. Словарь составлен в 701/1301 г. в Индии известным поэтом и литератором Мауләнā Фаҳр ад-Дīном Мубāрак Газнавī Қаввāsом, по прозвищу Камангар. Это старейший после "Лугат-и фурс" толковый словарь из числа дошедших до нашего времени персидских фархангов. "Фарханг-и Фаҳр-и Қаввās", иначе называемый "Панджбахшӣ" ("Пятичастный"), разделен на пять больших частей (бахш ей), выделенных по тематическому принципу: бахш I включает лексику, связанную с небесной сферой; бахш II поясняет понятия, имеющие отношение к земле; бахш III посвящен флоре; бахш IV – фауне; бахш V – человеку. Части (бахши) делятся на главы (гӯне) также по тематическому принципу, равно как и бахры (разделы).

В словаре содержатся многочисленные цитаты из ранних персоязычных поэтов: Рӯдакӣ, Дақӣқӣ, Асадӣ Тӯсӣ, Фирдаусӣ, Унсурӣ, Фаррухӣ, Сӯзанӣ, Низāmӣ, Ҳақанӣ и др.⁴⁶.

⁴⁵ Основные сведения в научной литературе об этом словаре содержатся в каталоге: W. Ivanow, Concise descriptive catalogue of the Persian manuscripts in the Curzon Collection, Asiatic Society of Bengal, Calcutta, 1926, № 516, и в статье Назира Ахмада "Фарханг-и Фаҳр-и Қаввās".

⁴⁶ Индийский филолог Назир Ахмад готовит в настоящее время издание этого словаря по единственной рукописи.

В тексте "Зафӑнӑуйӑ ва джахӑнпуйӑ" ссылки на "Фарханг-и Фахр-и Қаввӑс" даны на следующих листах: 2а, 3а, 8б, 7а, 8а, 9а, 10б, 13а, 14а, 14б, 15а, 16а, 16б, 19а, 22а, 24б, 25б, 27а, 32б, 34а, 45а, 45б, 48а. Иногда в ссылках приводится второе, обиходное название "Фарханг-и Фахр-и Қаввӑс" – "Фарханг-наме".

Третий источник "Зафӑнӑуйӑ" – "Рисӑла-йи Наҫӑр-и Ахмад", как его называет автор "Зафӑнӑуйӑ", – до нашего времени не дошел. Он известен только по упоминаниям в более поздних фархангах, например: "Адӑт ал-фузӑла" (XV в.), "Кашф ал-лугӑт" (XVI в.), "Маджда" ал-фурс" Сурӑрӑй (конец XVI в.), "Фарханг-и Джахӑнгӑрӑй" (XVII в.).

"Рисӑла-йи Наҫӑр-и Ахмад" был составлен не позже 822/1419 г. (т.е. года составления "Адӑт ал-фузӑла"). Автор его – Наҫӑр Қӑзӑй ад-Дӑйн Гунбазӑй. Словарь этот зафиксирован в известном библиографическом труде XVI в. Хӑджӑй Хӑлфы под названием "Рисӑлат ан-Наҫӑрийа фӑй лугӑт ал-фурс"⁴⁷.

Более полными сведениями об этом раннем лексикографическом труде наука в настоящее время не располагает.

Ссылка на "Рисӑла-йи Наҫӑр-и Ахмад" в тексте "Зафӑнӑуйӑ" приведена на л. 23а. Словарь "Рисӑла-йи Наҫӑр", утраченный для науки, был использован и другими, более поздними лексикографами, возможно, не в оригинале, а через посредство "Зафӑнӑуйӑ", как об этом свидетельствует совпадение цитируемого материала.

Четвертая ссылка на источник дана, как правило, в форме "дар Фирдаусӑй" (см. на лл. 3а, 3б, 4б, 10б, 12б, 13а, 13б, 17а, 18б, 19а, 21б, 30а, 33а, 34б, 36а). Характер этих ссылок (сравним здесь же, на лл. 5б, 9а, 12а, 13а, 13б, 14а, 20б и др., ссылки на словарь "Лугӑт-и фурс" в той же форме: "дар Асадӑй аст")

⁴⁷ Haji Khalfa, Lexicon bibliographicum et encyclopaedicum. Edidit G. Flügel, t. III, стр. 450, № 6394; см. также: Bericht, стр. 512, № 11.

дает основание полагать, что автор "Зафāngūyā" цитирует материалы какого-то словаря, дающего толкование тех или иных слов.

Сайид Хасан в статье, посвященной индийской рукописи "Зафāngūyā", называет этот источник без каких-либо оговорок "Фарханг-и Фирдауси"⁴⁸.

В научной литературе не встречается упоминаний о лексикографическом сочинении под таким названием — "Фарханг-и Фирдауси". Словарь под таким названием не упоминается ни в хронологическом указателе персидских фархангов, составленном К.Г. Залеманом⁴⁹, ни в предисловии Са'ида Нафиси к изданию словаря "Бурхāн-и қāti"⁵⁰, содержащем большой список персидских толковых словарей⁵⁰.

Вместе с тем известно, что к "Шāх-нāме" Фирдауси составлялись специальные толковые словари уже с самых ранних периодов персидской лексикографии. О существовании некоторых из этих ранних словарей, не дошедших до нашего времени, нам известно только по упоминаниям в различных фархангах. Так, известен такой ранний словарь к "Шāх-нāме", как "Фавā'id-и Бурхāн ва Фирдауси", составленный до 822/1419 г. (упомянут в числе источников "Адāt ал-фузалā")⁵¹. Среди более поздних можно упомянуть "Лугат-и Шāх-нāме" некоего Муҳаммада Тўси Алавӣ, составленный около 950/1543–44 г.⁵²

В списке персидских фархангов, опубликованном Са'идом Нафиси, приводятся без указания даты составления и имени авторов названия нескольких словарей к "Шāх-нāме"⁵³.

⁴⁸ Сайид Хасан, Старейший персидский словарь, стр. 86.

⁴⁹ Bericht, стр. 505–590.

⁵⁰ Бурхāн-и қāti⁵, т. 1, стр. 71–77.

⁵¹ См. о нем: Bericht, стр. 512, № 12.

⁵² См. о нем: там же, стр. 524, № 52.

⁵³ См. Бурхāн-и қāti⁵, т. 1, стр. 73–75.

Следует отметить и тот факт, что в некоторых старых манускриптах поэмы Фирдауси встречаются не-большие, на несколько листов, глоссарии, толкующие устаревшую лексику "Шах-наме"⁵⁴.

8. Использование словаря "Зафāнгӯйā ва джаҳāнпӯйā"

в трудах последующих лексикографов

Фарханг "Зафāнгӯйā ва джаҳāнпӯйā" был, по-ви-димому, одним из наиболее авторитетных лексикогра-фических сочинений, содержащих ценный словарный материал, удобным в пользовании благодаря своему четкому построению. Признанная его авторитетность подтверждается тем фактом, что "Зафāнгӯйā" был многократно использован последующими лексикографами в качестве одного из основных источников.

Первым по времени словарем, использовавшим "За-фāнгӯйā", был персидский толковый словарь "Баҳр ал-фазайл", составленный в 837/1433-34 г.⁵⁵ Мухаммадом ибн Қаввāсом Балхй. Перу последнего принадлежит также законченный много ранее, в 795/1392-93 г., ли-тературный комментарий (шарҳ) на поэму Низāми "Маҳзан ал-асрār". Словарь "Баҳр ал-фазайл" дошел до нашего времени в нескольких списках⁵⁶, до настоя-щего времени не издан.

⁵⁴ См., например, рукописи Института востоковедения АН СССР С 51 и С 2373; о них: С.И.Баев-ский, Описание персидских и таджикских рукописей Института народов Азии, вып. 4, М., 1962, №№ 38 и 39 (далее - Баевский, 1У), также рукопись Бри-танского музея, датированную 1438 г. - см. Ch.Rieu, Catalogue of the Persian manuscripts in the British Museum, II, London, 1881, стр. 534, Or. 1403 (лл. 7a-10a).

⁵⁵ О дате составления этого словаря см.: Назир Ахмад, Фарханг-и Фаҳр-и Қаввāс, стр. 3, 17; Nazir Ahmad, The Dastur ul afazil, стр. 30.

⁵⁶ О рукописях этого словаря см.: E. Blochet, Cata-

Затем "Зафāнгӯйā" был привлечен в качестве источника Ибрāхймом Қавām ад-Дйн Фāруқй при составлении словаря "Фарханг-и Ибрāхймй"; написание последнего датируется 878/1473-74 г. Этот словарь, составленный в Индии, толкует широкий круг общей лексики, выбранной в основном из произведений ранних персидских поэтов. Тюркские (староузбекские) слова выделены в словаре особо и размещены в конце каждого из разделов (фаҗл); можно предположить, что это выделение тюркской лексики было проведено автором по примеру "Зафāнгӯйā".

"Фарханг-и Ибрāхймй" дошел до нашего времени в многочисленных рукописях⁵⁷; не издан.

Следующим по времени словарем, для которого "Зафāнгӯйā" послужил одним из основных источников, был большой фарханг "Тухфат ас-са'адат" Искандарй. Словарь составлен в 916/1510-11 г. в Индии Мауланā Махмудом ибн шейх Зийā ад-Дйн Муҳаммадом.

"Тухфат ас-са'адат" толкует пространный круг персидской лексики, главным образом в ее употреблении в поэзии; частично представлены в нем арабские и тюркские слова.

Влияние "Зафāнгӯйā" можно проследить в проведенном последовательно разделении толкуемых слов на отдельные слова (муфрадāt) и термины и сложные слова (истилāхāt ва мураккабāt). Рукописи "Тухфат ас-са'адат", не имеющего издания, весьма редки⁵⁸.

logue des manuscrits persans de la Bibliothèque Nationale, t. II, Paris, 1912, № 960; Каталог арабских, тюркских и персидских рукописей Института рукописей им. К.С.Кекелидзе (коллекция К). Составители: Ц.А.Абуладзе, Р.В.Гварамия, М.Г.Мамацашвили, Тбилиси, 1969, стр. 107.

⁵⁷ О рукописях этого словаря см.: Баевский, 1У, №№ 3-5.

⁵⁸ О рукописях этого словаря см.: там же, № 6; также: С.И.Баевский, Редкая рукопись персидского

Близким по времени к предыдущему словарю был словарь "Му'аййид ал-фузала", законченный в 925/1519 г. в Индии шейхом Мухаммадом ибн Лад ибн Абд ал-Ваххāб ад-Дихлавй.

Составитель "Му'аййид ал-фузала" включил в текст своего сочинения в большей степени по сравнению с другими фархангами многочисленные ссылки и цитаты из "Зафāнгүйā". Можно проследить определенную общность между "Зафāнгүйā" и "Му'аййид ал-фузала" в характере подачи толкуемой лексики. В обоих словарях персидская, арабская и тюркская лексика дана раздельно, в трех специальных подразделах. Нередко, как и "Зафāнгүйā", "Му'аййид ал-фузала" приводит индийские эквиваленты для толкуемых слов. Определенное внимание, как и автор "Зафāнгүйā", составитель "Му'аййид ал-фузала" уделяет метафорическому употреблению слов и толкованию идиом.

Рукописи словаря "Му'аййид ал-фузала" зафиксированы в ряде хранилищ мира; имеется литографированное издание 1899 г.⁵⁹

Персидский поэт и лексикограф Мухаммад Қасим Сурӯй Кāшāнй при составлении известного словаря "Маджма' ал-фурс" (первая редакция закончена в Исфахане в 1008/1599-1600 г., вторая - в Индии в 1028/1619 г.) привлек "Зафāнгүйā" в качестве одного из шестнадцати источников. Словарь Сурӯй толкует широкий круг персидской лексики, в основном в ее литературном употреблении, в том числе слова мало распространенные в его время и архаичные. Можно проследить некоторые общие черты в словаре Сурӯй и в "Зафāнгүйā", как-то: расположение лексического материала по первой букве толкуемого слова; указание на произношение отдельных слов, особенно диа-

толкового словаря "Тухфат ас-саадат", - "Краткие сообщения Института народов Азии", № 67. Иранская филология, М., 1963, стр. 160-162.

⁵⁹ Му'аййид ал-фузала, Канпур, 1899. О рукописях словаря см.: Баевский, 1У, №№ 7-9.

лектных; выделение в качестве приложения списка метафорических выражений с их толкованием.

Словарь Сурӯғӣ был, по-видимому, широко распространен, дошел до нашего времени в многочисленных списках, имеет издание⁶⁰.

Один из самых известных средневековых персидских толковых словарей "Фарханг-и Джахангирӣ", законченный в Индии при дворе Великих Моголов в 1017/1608-09 г., в основу которого автор - Фахр ад-Дин Ҳасан Шйрāзӣ-положил, по его словам, сорок четыре источника, содержит ряд прямых заимствований из "Зафāнгӯйā". Приложение к словарю отдельного списка метафорических выражений, выделение (хотя и малочисленное в словаре "Джахангирӣ") иноязычных заимствований - тюркских, греческих, описательное обозначение происхождения вокабул - все эти черты структурного построения словаря и характер подачи лексического материала сближают "Фарханг-и Джахангирӣ" со словарем "Зафāнгӯйā ва джаханпӯйā".

Популярный в средние века, "Фарханг-и Джахангирӣ" сохранился в значительном количестве списков, имеющих во многих рукописных хранилищах мира, однако издан только литографским способом⁶¹.

⁶⁰ Тегеранское издание: *مجمع الفرس تالیف محمد قاسم*

سروری کاشانی: تصحیح دبیر سیاقی، تهران، ۱۳۳۸ - ۱۳۴۱

О некоторых рукописях этого словаря см.: Баевский, 1У, №№ 17-23.

⁶¹ Фарханг-и Джахангирӣ, Лакнау, 1293/1876. О некоторых рукописях словаря см.: Баевский, 1У, №№ 24-30. Словарь "Фарханг-и Джахангирӣ" послужил темой кандидатской диссертации Х. Раупова "Фарханг-и Джахангирӣ" как источник таджикско-персидской лексикографии" (автореф.), Душанбе, 1966; его же, Сарчашмаҳои "Фарҳанги Ҷаҳонгирӣ", - "Известия Академии наук ТаджССР", отд. обществ. наук, 1966, № 4, стр. 73-85; 1967, № 4, стр. 31-37; см. также: Б. Кулиев, Значение "Фарханг-е Джахангирӣ" в изучении

Персидский фарханг первой половины XVII в. "Фарā'ид ал-фавā'ид", известный нам по единственной рукописи собрания Института востоковедения АН СССР⁶², также называет "Зафāнгūyā" своим источником. В тексте "Фарā'ид ал-фавā'ид" имеются многочисленные ссылки на "Зафāнгūyā" с приведением цитат из последнего. Можно предположить, что именно под прямым влиянием "Зафāнгūyā" автор "Фарā'ид ал-фавā'ид" включил в состав своего фарханга небольшую обособленную главу, посвященную персидским инфинитивам.

Материалы "Зафāнгūyā ва джахāнпūyā" вошли, несомненно, как убеждает текстологический анализ, в состав и наиболее авторитетного и самого полного из средневековых фархангов — неоднократно изданного словаря "Бурхāн-и қāти'", составленного в Индии в 1062/1652 г. Мухаммадом Табрйзй, хотя в кратком перечне своих источников составитель "Бурхāн-и қāти'" не называет "Зафāнгūyā".

Последнее критическое издание словаря подготовлено проф. М. Му'ином; издание включает большое предисловие с разносторонней характеристикой фарханга⁶³.

Использование лексикографами "Зафāнгūyā" в качестве источника можно проследить вплоть до конца XVII в. Так, например, большой персидско-турецкий словарь "Фарханг-и Шу'урй", составленный в 1075/1665 г. в Турции Хасаном Шу'урй, упоминает "Фар-

персидско-таджикской литературы, — "Вопросы иранской филологии", Баку, 1966, стр. 267-278.

⁶² См.: Баевский, 1У, № 33.

⁶³ Бурхāн-и қāти', Тегеран, 1963. Предисловие к изданию включает статьи: Али Аскар Хикмат, "Бурхāн-и қāти'"; М. Му'ин, Языки и диалекты в "Бурхāн-и қāти'"; его же, Рукописи и печатные издания "Бурхāн-и қāти'"; его же, Настоящее издание, т. 1, стр. 78-158.

ханг-и Зафāнгūyā" в ряду других ранних персидских фархангов, использованных в работе⁶⁴.

9. Словарь "Зафāнгūyā ва джахāнпūyā"
как этап в истории
персидской лексикографии

Словарь "Зафāнгūyā ва джахāнпūyā" составил в свое время, как показывает его исследование, определенный этап в развитии персидской лексикографии.

Широкий охват лексики с учетом иноязычных заимствований и соответственное деление словаря на части представляют значительный интерес и дают основание рассматривать фарханг как один из первых в истории персидской лексикографии опытов классификации словарной лексики с выделением в обособленные словарики как персидской, так и арабской, тюркской, греческой лексики, имевшей употребление в персидском языке. Примечательно, что и собственно персидская лексика подвергается автором своеобразной классификации по трем разделам. По словообразовательному признаку выделены разделы однокорневых (баҳш I) персидских слов и слов двукорневых (баҳш II); в особую часть (баҳш III) выделены персидские инфинитивы.

Следует отметить, что в трудах предшествующих лексикографов глаголы присутствовали, как правило, в личной форме (например, мйкунад, мйравад и т.п.); инфинитивы встречались крайне редко, и нигде не было попытки выделить инфинитивы особо, в специальном разделе, так же как это, впрочем, не практиковалось и в словарях более позднего времени. Инфинитивы в "Зафāнгūyā", преимущественно старые, даны обычно в двух-трех формах, основной и производных, часто с пометой составителя, выделяющей основную форму (см. выше, стр. 14).

Несомненный интерес представляет и Приложение к словарю, в котором автор собрал персидские выра-

жения и словосочетания, имеющие иносказательный, переносный смысл. Выделение фразеологических элементов персидского языка в особый раздел не имело места, как можно судить по дошедшим до нас памятникам, в трудах предшествующих лексикографов, но получило развитие в персидской лексикографии более позднего времени.

Баҳш 1У и частично У автор отводит толкованию арабской лексики, нашедшей употребление в персидском языке. Арабские слова в некотором, обычно незначительном, объеме присутствовали и в более ранних персидских фархангах, но только в общем перечне вокабул, без какого-либо выделения.

Как новое для своего времени явление в истории персидской лексикографии можно рассматривать и введение в состав персидского фарханга обособленного словарика "румийской" лексики. Включение отдельных греческих слов имело, правда, место уже в словаре XI в. "Лугат-и фурс", но автор "Зафāнгӯйā" значительно расширил круг этой лексики и создал своего рода первый "румийско"-персидский словарь.

Культурные связи Ирана и Греции существовали, как известно, с древнейших времен; еще в эпоху Ахеменидов греческая культура, искусство, язык проникали на Восток. Значительная часть лексических заимствований, пришедших в персидский язык с Запада — из греческого, латинского и др., вошла в персидский язык — после арабского завоевания — через посредство арабского языка и часто в арабизованной форме. Заимствования же из сирийского и арамейского языков проникали в основном непосредственно.

Подразумевая под Румом Византийскую империю, автор словаря "Зафāнгӯйā" под названием "румийские" объединяет, как показывает текст баҳша У1, слова, вошедшие в раннюю персидскую литературу с Запада. Интересен сам отбор лексики, введенной составителем в словарь, как показатель определенного круга терминов и реалий христианства, которые находили наибольшее употребление в персидской литературе — как в прозе, так и в поэзии. Можно предположить, что в значительной части материалом для

этого словаря послужили автору произведения известного поэта Хākānī (514/1120 – 595/1198–99), в которых часто встречаются мотивы и термины христианства.

В более ранних памятниках персидской лексикографии многие из этих слов не нашли отражения.

Словарь "Зафāнгўйā" – в своем бахше VII – является, по-видимому, первым опытом толкования в составе персидского фарханга тюркской лексики. В персидских фархангах предшествующего периода мы не можем отметить случаев включения тюркских слов для толкования наряду с персидскими. В трудах последующих лексикографов между тем мы обычно наблюдаем включение тюркской лексики в словарный состав персидских фархангов. Акад. В.В. Бартольд отмечал, что "уже в XIII веке мы встречаемся с понятиями о трех литературных языках мусульманского мира"⁶⁵, имея в виду арабский, персидский и тюркские языки.

Органическое взаимодействие этих трех языков можно проследить на примере почти любого персидского фарханга начиная с XV в., в котором наряду с персидскими словами толковалось большое количество арабских, а также тюркских слов. Исторически тесно переплелись к этому времени и хорошо развитые лексикографические традиции этих трех языков.

Включить тюркскую лексику в свой словарь, отдавая ей один из семи бахшей, по-видимому, побудили автора "Зафāнгўйā ва джахāнпўйā" заметно оживившиеся контакты с соседствующей тюркоязычной средой, особенно ощутимые в областях Северной и Центральной Индии, к которым мы относим место составления настоящего фарханга.

Эта часть словаря "Зафāнгўйā", названная автором "Дар суҳанāн-и туркī", особенно интересна, так как может быть рассмотрена как самый ранний опыт создания тюрко-персидского словаря. Если мы можем

⁶⁵ В.В. Бартольд, [Рец. на:] Христианский Восток. СПб., 1912, – Сочинения, т. VI, М., 1966, стр. 384.

говорить о хорошо развитой к XIУ в. традиции составления арабско-персидских словарей, традиции, ведущей свое начало от XI в. (например, известный словарь Заузани "Маṣādir", также "Ас-сāмī фй-л-асāмī" и др.)⁶⁶, то практику составления тюркско-персидских словарей можно проследить лишь с XV-XVI вв., когда отмечено появление ряда словарей к произведениям 'Алишйра Навāй, написанных на староузбекском языке (например, один из самых ранних из них - "Бадā'и' ал-лугат", составленный в XV в.)⁶⁷.

Следует отметить, что составитель "Зафāнгūyā" достаточно часто приводит индийские эквиваленты для тех или иных толкуемых слов с пометой "на языке хиндуvй"; по-видимому, это лексика языка урду. Например:

(л. 21б) موزه میوه معروف بتازی طالع و بهندوی کیله

(л. 24а) نیلوفر گیاهیست در آب و آفتاب پرست نیز
گویند بهندوی کنول

(л. 46а) شب زاک سپید که بهندوی بهتکری گویند

В общей сложности "Зафāнгūyā" включает более сотни индийских слов (в индийской рукописи, по подсчетам Сайид Хасана, 133 слова⁶⁸). Эти индийские слова могут представить интерес для индолога и заслуживают специального анализа.

Словарь "Зафāнгūyā ва джаханпūyā", таким образом, предстает перед нами еще в одном важном для персидской лексикографии качестве - как первый опыт

⁶⁶ ع . منزوی، فرهنگنامه های عربی، فارسی، تهران، ۱۳۳۷
и Баевский, У.

⁶⁷ "Бадā'и' ал-лугат". Словарь Tāli' Ймāнй Гератского к сочинениям Алишера Навои. Издание А.К.Боровкова, М., 1961.

⁶⁸ Сайид Хасан, Старейший персидский словарь, стр. 90 и 95.

составления многоязычного словаря. Тип многоязычного словаря не получил, как известно, большого развития в персидской лексикографической традиции. Последующие лексикографы включали в состав персидских фархангов большое количество арабской, а также тюркскую лексику, но давали ее, как правило, в общем перечне толкуемых слов, примешивали к лексике персидской, вводя буквенное обозначение: возле арабских слов ставилась буквенная помета 'айн ('арабӣ), возле тюркских — тā (тюркӣ), возле персидских (не всегда) — фā (фāрсӣ). Немногие авторы персидских словарей давали, впрочем, тюркскую, а иногда и арабскую лексику обособленно, в конце глав или разделов, как это можно видеть на примерах упомянутых выше фархангов "Фарханг-и Ибрāхīmӣ" и "Му'аййид ал-фузālā".

Те данные, которыми мы располагаем в настоящее время, позволяют сделать вывод, что "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā" был первым в истории персидской лексикографии толковым словарем, который отступил от сложившейся традиции расположения вокабул по последней букве и взял за основу первую букву толкуемых слов в расположении лексического материала. В дальнейшем этот структурный принцип как более удобный в пользовании получил широкое распространение в персидской лексикографии. Такие известные и крупные средневековые словари, как "Фарханг-и Ибрāхīmӣ", "Тухфат ас-са'ādат", "Му'аййид ал-фузālā", "Тухфат ал-аҳбāб", "Мадār ал-афāзил", "Маджма' ал-фурс" и другие, построены по первой букве вокабул.

Широкий охват лексики по языкам, выделение иноязычной лексики — арабской, тюркской, "румийской" — в отдельные словарики для удобства пользования и расположение вокабул по первой букве, включение наряду с лексикой литературного языка слов разговорного и делового языка — все это позволяет говорить, что автор "Зафāнгӯйā ва джахāнпӯйā" принципиально отступает от прежних ограниченных целей — служить пособием при чтении персидской поэзии, которые ставили перед собой ранние персидские фарханги,

являвшиеся по преимуществу словарями рифм. Автор "Зафāngūyā" ставит перед собой другие, более широкие задачи - приспособить свой словарь, в частности, и для непосредственного общения с иноязычными соседями.

В связи с этим, как можно предположить, он вводит в персидский фарханг новшество - дает описательное обозначение произношения некоторых толкуемых слов, иногда отмечая даже их варианты. Например:

- (л. 37б) خسیدن بفتح و کسر خا خائیدن
(л. 44б) بلس بضم با و لام عدس
(л. 47а) طرخون بفتح را درختی است
ققنس بضم قاف و نون و بعضی بغاف و واو ققنوس
(л. 48а) گویند و بلفتنی ققنس است بفتح قاف جانوری است
(л. 45б) ذب بفتح ذال نگاهداشت

Словарю "Зафāngūyā ва джахāngūyā" присуща также не имевшая ранее места характеристика некоторых гласных, входящих в состав толкуемых слов, по их происхождению и, следовательно, произношению. Автор отмечает "мааруфные" и "маджхульные" гласные, давая им свое название: соответственно "vāv-и 'арабӣ" и "йā-йи 'арабӣ", "vāv-и fārsӣ" и "йā-йи fārsӣ".

В словаре "Зафāngūyā" более широко, чем в предшествующих фархангах, отражена диалектальная лексика. В тексте словаря упоминается диалектальная лексика Бухары, Шираза, Нишапура, Ферганы, Мавераннахра, Гиляна, Азербайджана. Иногда автор приводит эти диалектальные слова в качестве вокабул, но в большей части случаев упоминает их в тексте толкования как эквиваленты. Некоторые примеры:

- فغ دوست و ممشوق و بت تراشیده و فردوسی بت رنگین
(л. 106) را فغ گوید و بزبان فرغانه صنم و بت باشد

فرخنده نانهای که از شناسه بجهت لوزینه بر سنگ
میپزند و آنرا بزبان ماوراء النهر قطایف
گویند (п. 116)

کاک بلفت ماوراء النهر مرد و قوص و مردم چشم (п. 146)
هیطال حوض بزرگ و بزبان بخارا مردی بانیرو (п. 496)
کیبا بزبان شیرازیان عصیب را گویند (п. 126)
کلو بزرگ بزبان شیرازی (п. 19a)

کیا دهقان و خرما را گویند و بزبان دیلمیان
بهلوان (п. 176)

х

х х

Лексикография составляла одну из важных областей богатой письменной персоязычной культуры средневековья. Ранняя персидская лексикографическая традиция, которая прослеживается дошедшими до нас памятниками начиная с XI в., уходит своими корнями в еще более отдаленные времена.

Фарханги играли большую роль в культурной жизни персоязычных народов. Значительное число лексикографических сочинений, создаваемых из века в век, само по себе свидетельствует о большом спросе и широкой распространенности этого рода научной литературы. Наука располагает сведениями, что персидских средневековых фархангов было более двухсот. Так, аннотированный хронологический список толковых персидских словарей, как дошедших до нашего времени, так и известных только по упоминаниям, который акад. К.Г.Залеман составил в 1887 г., насчитывал свыше 160 названий. Список фархангов, опубликованный Са'идом Нафиси в 1951 г., упоминал уже 202 сочинения; сейчас это число может быть увеличено.

Сам факт, что до нашего времени дошло сравнительно большое количество рукописей персидских фархангов, говорит о большом спросе на этого рода рукописные книги и их широком бытовании. В крупных рукописных хранилищах мира мы обычно можем видеть целые коллекции персидских фархангов.

Сравнительное изучение персидских фархангов XI-XIV вв. ("Лугат-и фурс", "Фарханг-и Фахр-и Қаввās", "Сиҳāх ал-фурс", "Ми'йār-и Джамāлӣ", "Дастūr ал-афāзил") позволяет выявить некоторые общие черты, характеризующие ранний этап персидской лексикографии. Ранние фарханги, которые принято квалифицировать как толковые словари, в действительности представляли собой особый жанр научной литературы, сложно сочетавшей и другие аспекты: лингвистический, литературоведческий, энциклопедический.

Показательно, что для такого рода трудов был применен термин фарханг, изначальное значение которого: образованность, разум, знание, наука, просвещенность, школа. Этот старый термин применялся, как известно, не только для словарей новоперсидского языка. Этим же словом, в форме фраханг, названы и такие лексикографические сочинения, как авестийско-среднеперсидский глоссарий "Фраханг-и Оим"⁶⁹ и среднеперсидский словарь идеограмм "Фраханг-и пахлавик"⁷⁰.

Ранние персидские фарханги представляли собой не только пособия для чтения поэтических текстов, но и своего рода учебники литературного мастерства. Они совмещали в себе словари трудных рифм, словари синонимов, пособия для построения метафор. Они служили и своего рода справочниками: словарями-ономастиконами (именниками), энциклопедическими пособиями.

⁶⁹ H. Reichelt, *Der Frahang i oīm*, - "Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes", Wien, 1900, Bd XIV, 3; 1901, Bd XV.

⁷⁰ *Das Frahang i pahlavik in zeichengemässer Anordnung*, hrsg. von Heinrich F.J. Junker, Leipzig, 1955.

Ранние фарханги играли, несомненно, значительную роль в сложении и обогащении литературного языка. Они закрепляли правильную терминологию и орфографию, фиксировали новое метафорическое словоупотребление в литературе и тем самым способствовали совершенствованию полисемантических и фразеологических возможностей персидского языка.

Фарханги были своеобразными учебниками образованности в средние века. Лексикография входила в качестве одной из обязательных дисциплин в комплекс наук, обозначаемый термином "ʿулӯм-и адабӣ", который был необходим для образованного человека, в частности для поэта.

Словарь "Зафāнгӯйā ва джаҳāнпӯйā", подобно предшествующим ему персидским фархангам, также сложно сочетает в себе разнообразные аспекты учебника средневековой образованности, однако в нем, несомненно, значительно большее внимание уделено уже языковедческому, лексикологическому аспекту словарной работы.

Все это дает возможность говорить о том, что "Зафāнгӯйā ва джаҳāнпӯйā" составил в свое время новый этап в развитии словарной традиции, завершив в известной мере начальный период персидской лексикографии.

Фототипическая публикация текста словаря дополнена списком слов, толкуемых в словаре, предисловием автора словаря, текстовой расшифровкой двух баҳшай, выделение которых в особые части представляет собой новое явление в ранней персидской лексикографии: баҳша III – Персидские инфинитивы и баҳша VII – Туркские слова. Текст баҳша УI – "Румийские" слова (факсимиле, текстовая расшифровка, перевод) – опубликован в отдельной статье⁷¹.

⁷¹ С.И. Баевский, "Румийские" слова в персидском толковом словаре "Зафангуйа", – "Палестинский сборник", вып. 21 (84). Ближний Восток и Иран, Л., 1970, стр. 91–99.

Приведен также текст авторского приложения к словарю "Зафāнгӯйā" — "О некоторых персидских словах, которые имеют иносказательное значение".

Кроме того, по индийской рукописи дан список толкуемых слов баҳша 1, восполняющих лакуны ташкентского манускрипта.

С.И. Баевский

СПИСОК ТОЛКУЕМЫХ СЛОВ

Баҳш 1
ПЕРСИДСКИЕ СЛОВА
(односоставные)

дмсаз	дирнд	л. 1a
дз	дод	дарат
л. 1б	дмаوند	дхт
дриواس	даур	дуст
дас	дадар	дрст
дйс	дсмер	дшт
дрхш	дадр	дст
дрфш	дстур	даж
дрш	дстиар	држ
даш	дбир	држ
дзш	дир	дох
лхш	днбр	дрох
дш	дхтندر	дох
дрш	дз	днд
дағ	даҳаз	данад

رده	رام	دغ
رنده	رام	دريغ
л.2б	روان	درخف
روده	ريمن	دسوك
رشاشه	رزين	دروك
روه	رخپين	دك
رخنه	ريون	ديلمك
رخساره	روين	دشك
رودابه	رخشان	دوك
رزمه	رهبان	دوك
روی	راسن	ديوك
روسپی	رشن	ديگ
رهي	ران	دشنگ
ركوى	رومه	درنگ
روشنی	ريكاسه	داهل
رسی	ريوخه	دنكل
زیبا	رميده	دغل
زیب	رافه	л.2a
زکاب	ریده	رنگ
زهاب	رفوشه	رحگ
زفت	رنبه	رسيل

زفت	زندر	زمچك
زهشت	زاوار	زرنگ
زехت	زغار	زنگ
زردشت	زنبور	زغنك
زاج	زاور	زراغنك
زماج	زدير	زكال
زاچ	زر	زاويل
زماج	زنجير	زال
زيچ	زاغر	زاول
п.3a	زينهار	زنبل
زخ	زاستر	زاхл
زيخ	زار	зм
زند	زغير	زينان
زوهمند	زير	زغن
زغند	زيور	زبين
زرنباد	زيكسر	زليفن
زباد	п.3б	زكان
زامياد	زاوش	زيبان
زر	زيغ	زوپين
زفر	زاغ	п.4a
زوار	زاك	زبون

سکبا	زجه	زرفتن
سميرا	زواره	زنجرو
سارا	زی	زرو
ستب	ژخ	زمو
سرشت	л. 46	زبلو
سیت	ژرد	زبوده
سوت	ژند	زله
سوست	ژکور	زکاسه
سوغات	ژغار	زموده
سفت	ژار	زغاره
ساخت	ژرف	زغونه
л. 5a	ژیان	زکاره
سارج	ژاله	زاوانه
سارنج	ژنده	زنگله
ساج	ژولیده	زاره
سج	ژی	زرافه
سنج	سروا	زواله
سنخج	سینا	زروه
سفج	سا	زخاره
سپنج	سنا	زهرة
سمج	سودا	زه

سدکيس	سمر	ستيخ
سيپوس	سنگور	سرواد
سپاس	سمندر	سرنه
ساوس	سپار	سفروء
سيمس	سرير	سا بود
سندروس	سفر	سند
سوس	ستير	سپهبد
سرما س	سير	سجد
п.6a	سيستر	ستاوند
شكر	سوفار	سنجد
شفر	سپيدار	ستود
شيار	ستور	سپرد
شاوغر	سالار	سمند
شمر	ساغر	سبيد
شديار	سفر	ساد
شهر	سپرز	سپهر
شبا نور	ستيز	سكار
شهور	سرز	سنار
شار	سيز	п.56
شلوار	سويس	ساسر
شوستر	سالوس	سار

شاخار	شكاف	شالك
شور	شلك	شرنگ
شا پور	شفك	شنګ
شهر	شنګ	شتالزنگ
شوميز	شولك	شهلنگ
شومز	شبتك	п.7a
شوريز	شوسك	شنكل
شنګويز	شاشك	شاغل
شيراز	شكانك	شمل
شندوس	شاك	شلول
شفش	شللك	шал
شفش	شاماك	شم
شخش	شجك	شجام
شش	شرك	شيم
п.66	شيشك	شران
شف	شيشك	شان
شوғ	شرك	شايگان
شنګرف	شنلك	شن
شف	شناك	شون
شكرف	شوالك	шмен
شندف	شرفاك	شاهين

شیان	شبدانه	شمسه
شکون	شکوخیده	شیشه
شیروان	شته	شاه
شکن	شفه	شاه
شوتن	شمفنده	л.8a
شایران	شاهیده	شخوده
شادروان	شمیده	شکرفیده
شیشو	شلسه	شیرینه
شاشو	شیفته	شیرازه
شکافه	شانه	شمنده
شفانه	شمسه	شادیه
شخولیده	شنگله	شاما کجه
شکوه	شرکله	شوی
شکوه	شاره	شیی
شوده	شکاه	شکبوی
شیشله	شناه	شخکی
شتوشه	شوشه	شیروی
شرشندان	شرزه	غوغا
л.76	شکافته	غرب
شخکاسه	شکاوینه	غاب
شسته	شکوفه	غغبغب

غرويژن	غار	غيب
غسن	غز	غوش
غليون	غرس	غلت
غرو	غراش	غرشت
غريو	غاش	غفج
غو	غوش	غنج
غيو	غاوش	غارچ
غالو	غيش	غلفليج
غمنده	غالوك	غلمليج
غيشه	غرنگ	غريمج
غوشته	غسك	غليواج
غوره	غسك	غلج
غلبه	غدرک	п.86.
غنده	غنگ	غوشتاد
غمزه	غدنک	غريد
غنفره	غرنگ	غند
غراشیده	غول	غورد
غذاره	п.9a	غر
غراوه	غثم	غنچار
غراره	غيم	غر
غزاره	غلبکن	غبار

غبارہ	فرتوت	فلخود
غازہ	فخت	فلخند
غنچہ	فرنج	فترد
غورہ	فنج	فرواند
غرنبہ	فلج	فرسود
п.96	فج	فروود
غرواشہ	فرنج	فرہمند
غوتہ	فرہانچ	فر
غنادہ	فرخچ	فرغر
غرچہ	فرغانچ	فرغار
غنودہ	п.10a	فرخار
غیبہ	فخ	فوار
غوشای	فرخ	فریر
غارجبی	فرکامخ	فیسر
غر نیچی	فرزد	فریور
فادا	فرغند	فرفور
فراخا	فسرد	ففقور
فنجبا	فسرکند	فرفر
فرا	فلغند	ففیاز
فرسب	ففند	فراز
فرہست	فندوق	فریز

فرجام	فرنجك	л. 106
فخم	فراشنگ	فراويز
فروردين	فراخواك	فرويز
فرورديان	فراك	فراز
л. 116	л. 11a	فلرز
فسان	فراشتوك	فريبرز
فركن	فدرونك	فراپرز
فرزان	فيلك	فرامرز
فغان	فرموك	فرژ
فلاخن	فلنجك	فسوس
فراكن	فرانك	فرغيش
فشان	فلادنگ	فرويش
فوردين	فرهنگ	فаш
فراشيون	فلدرنگ	فش
فرفيون	فرسنگ	فرويش
فراوان	فرخال	فرنگيش
فرزين	فرغول	فغ
فريدون	فقال	فراغ
فغان	فل	فروغ
فزون	فقم	فضاك
فاسرستين	فام	فرنجك

کبیتا	فکانه	فریفون
کمخا	فرسوده	فراشتو
کفا	فراسوده	فرسته
کردنا	فرومایه	فسیله
کیانا	فشرده	فرهخته
کمارا	فاژه	فراهخته
کیدا	فسله	فرزانه
п. 126	فرشته	فره
کترا	فسرده	فداوه
کیبا	فلخوده	فردره
کبا	فاغره	فرواره
کنا	فاغنه	فرخسه
کسیدا	فیدافیه	فلانه
کونیا	فیروزی	فسه
کنب	فرومانئی	فریه
کمخواب	کندا	فرخنده
کلب	کربا	فره
کب	کیا	فلسه
کنشت	کانا	فرفره
کبست	کلپسا	فانه
کدست	کمرا	п. 12a

کید	کلاج	کویست
کلوند	کرنج	کبت
کرمند	کاچ	کلات
کافد	کیچ	کفیت
п. 136	کوچ	کاشت
کمند	کالوچ	کافت
کرد	کلخچ	کوت
کرود	کوچ	کت
کلند	کربج	کاست
کر	کلوچ	کیمخت
کبودر	کلیواچ	کونج
کوار	کنخ	کلوج
کزار	کالوخ	کنج
کدیور	کیوخ	کولنج
کویر	کنخ	کنج
کیفر	کاخ	کولانج
کریود	کوخ	کزچ
کشور	کوکنخ	п. 13a
کوکنار	کلوخ	کلج
کسر	کهبد	کج
کراکر	کراد	کنج

کنکار	کیکیز	کریش
کنار	کریز	کریش
کریز	کوز	л. 146
کنور	کنیز	کدباش
کنار	کراز	کراوش
کلاود	کژ	کوش
کاشفر	کاژ	کیغ
کارغر	کژ	کناغ
کندر	کرس	کاغ
کرکسار	کالرس	کرغ
کاخر	کوس	کلاغ
کردر	کابوس	کاغ
کاریز	کماس	کوف
л. 14a	کبوس	کشف
کاز	کسیس	کدف
کویز	کرکس	کاف
کراز	کس	کاواک
کیز	کیش	کاک
کشاوردز	کواش	کابک
کروز	کاویش	کالوک
کاناز	کندش	کلنک

كول	كپاك	كوك
п. 156	كودك	كلنك
كنجال	كركرانك	كلنك
كل	كرك	كراك
كابل	كبیتك	كریشك
كوبل	كزلک	كریشك
كرم	كارنجك	كشتك
كرم	كلونك	كرك
كام	كناك	كلك
كنام	كوزانوك	كوجك
كرم	كلنگ	كتینك
كمكم	كرنگ	п. 15a
كمكام	كوهنگ	كتینك
کیوان	كرنگ	كورك
كنودان	كنارنگ	كردك
كران	كول	كبك
كوكن	كشاخ	كبك
كلان	كاكل	كلك
كشتان	كلال	كيك
كراران	كاجال	كچك
كپان	كپل	كبك

کوندرو	کزان	گون
کشلو	کوکدن	گوستون
کاخه	کوماون	گوزن
کوکله	کپکن	گشکین
کویله	کونیان	کلن
کوبله	کوهان	کوازون
л. 166	کمن	کدهین
کمانه	کپکن	کوکان
کنغاله	کون	کهاخن
کارتنه	کپلو	کانون
کازیره	کنو	کوبین
کنسجده	کنشو	کودابین
کاکره	کتو	کلغان
کفه	کنو	کابین
کوالیده	کلاو	л. 16a
کولسه	کربشو	کودس
کوژه	کرناشو	کبان
کرته	کپبو	کوبین
کرایه	کندو	کوبین
کلاوه	کاهو	کتاپون
کاغنه	کاردو	کران

کوزره	کسره	کوشخبه
کوره	п. 17a	کریشه
کابيله	کر به	کرباشه
کاپنه	کلاته	کلته
کویه	کهفته	کلوته
کواره	کنده	کالیده
کشه	کسره	کلندره
کاوته	کماسه	کالیوه
کونسه	کیدوله	کنجیره
کویشه	کلنبه	کهبله
کواسه	کواشمه	کاتوره
کلنکه	کشه	کواژه
کواده	کوفشانه	کله
کنیسه	کیسنه	کوپاره
کلپه	کبسه	کچه
کداوه	کنبوره	کنده
کشته	کراشنده	کده
کامله	کامه	کاشانه
کوه	کوشمه	کوپله
کناته	کفیده	کنده
کناته	کفته	کره

л. 18a	کنکره	کفه
گورست	کشتی	کنه
گشت	کرامی	کلاجه
گرنج	کافوری	л. 176
گج	کی	کراسه
گستاخ	کرنای	کشته
گلوشد	کی کی	کژه
گرد	کیایی	کلپتره
گريد	کیانی	کیسه
گزند	کسی	کمانه
گولاد	کالونی	کندواله
گبر	کورکانی	کاسکینه
گبر	گرا	کشکینه
گرگر	گردبا	کوب یازه
گرگر	گیا	کسرره
گستر	گیهیا	کاله
گروبر	گردنا	کلیجه
گنسجود	گندنا	کهینه
گزیر	گوداب	کمینه
گوهر	گورب	کالفته
گویر	گهت	کانه

گرمزان	گش	گرگر
گردگان	گریش	گود
گون	گرایش	گر
گرمان	گریغ	گنگر
گیرمان	گراف	گراز
گزیدن	گزی	گوز
گوذن	گنجشك	گراز
گوان	گلنك	گراز
گردون	گويك	گراز
گشن	گلشاك	گویز
گلخن	گنگ	گریز
گو	گنگ	گوز
گلو	گریشنك	л. 186
گیو	گوبال	газ
گیسو	گیل	гواز
گریوه	گول	گشنیز
گازه	گال	گند
گازه	گوم	گز
گانه	گم	گودزد
گاه	л. 19a	گاودس
گره	گیهان	کش

п.20а	گستی	گواره
لاخ	گوسی	گله
لخ	لغا	گهواره
لاد	لکا	گروهه
لوند	لالا	گله
لوید	لبلاب	گزه
لاجورد	لهراسپ	گوله
لر	لیوت	گوزه
لود	لخت	گاله
لتنبر	لت	گوزینه
لود	لت لت	گرده
لزیر	لحت	گومه
لنگر	لوت	п.196
لفز	لنج	گاوه
لیر	لهنج	کوبه
لوس	لج	گوساله
لاس	لنج	گبینی
لوش	لفج	گشی
لاش	لخج	گرنی
لغ	لوچ	گرامی
لوغ	لچ	گیلی

مروا	لوبشه	لاف
مرغوا	لكانه	لك
ماتا	لوره	لمشك
مينا	لتره	л.206
مكيب	لامه	لك
ماست	لاسه	لودك
مست	لانه	لاك
مفت	لخشه	لعلك
مشنج	لوشانه	لنك
مسنج	لاله	لنبك
مج	л.21a	لگ
ملخچ	لفونه	لگلگ
مفلاج	لادنه	لبان
مخ	لاغيه	لگن
ماخ	لوزينه	لادن
ملچنخ	لبیشه	لشن
مرداد	لاى	لهفتان
مند	لايى	لوهنين
موبد	لودى	لان
л.216	لولى	لمغان
ميسرد	لوى	لنبه

ما ننگ	مژ	مستمند
منگ	مژمژ	مانید
منجگ	مس	مورد
مجزگ	مهراس	مد
مدنگ	موس	مهر
مشنگ	متوس	مر
مشنگ	منش	مندور
مل	منوش	مناور
منکل	میغ	مرغزار
مشکل	ماغ	مهار
ماکول	مغ	ماخور
مندل	مرغ	مستار
مرغول	مغ	مادندر
منبل	مشلك	مرز
ملغم	п.22a	مرز
مرهم	مینك	ماز
مریشم	مانورك	مهماز
مهرگان	مسكنك	میز
موژان	بك	موز
مرزبان	مفاك	مهوز
میهن	مرك	موابز

مازياره	ماشه	مسكن
مسكه	ماشوره	ميتين
مهينه	مزیده	ماکيان
ماله	مرخشه	مسن
مايه	موسىجه	مازريون
مخنده	مشخشه	п.226
مشکوى	مفنده	مايون
مانى	مشفله	مان
مانوى	ماهه	ماشو
مژدگانى	مراغه	مازو
ميشايتى	ماه	مينو
مورى	ماره	ماکو
ماخجى	مژه	مرو
موميايى	مزه	موسه
مرى	مويه	مخنده
نها	مژده	ملازه
ناشتا	п.23a	ميره
نفوشا	ميزه	مرزه
نوا	مجره	متسه
ناب	مته	ميلاوه
п.236	ماربره	ميانه

неҳиб	نواند	неҳиз
нешиб	неҳарид	немаз
несахт	неويد	неياز
нест	неوشад	неғз
неахост	нешид	неаз
нешлнж	незад	неواز
несч	неср	неаӰ
несч	неҳмар	неоӰ
неоӰ	неагвар	нес
нех	п.24a	неамос
неаҷн	неаҳар	неснас
неаҳид	неҳар	неклс
нед	негар	нергс
неард	неҳҷир	неаос
неаورد	неوير	неқас
неонд	неилофр	неш
неберд	неимор	неяйш
нернд	невар	неяймш
неӰнд	нештр	неош
неҳад	неокр	неиош
неорд	неҳаз	п.24б

نپاکان	نفاک	نکوهش
نسان	نیرنگ	نفاغ
نسخچوان	نال	نغنغ
نسرین	نشل	نوف
ناردین	نخجل	نکاف
نگون	نغول	ناف
نوو	نشپیل	نسک
نیرو	نول	نغوشاک
نیو	п.25a	نشک
نشتو	نهال	نشک
نپسو	نم	نمسک
نوشه	نغام	نساک
ناوه	نیم	نلشک
نбیره	نسترن	نکیشک
نوده	نرکان	نیلک
نیوه	نشیم	نموشک
نوحه	نفرین	ناک
نزّه	نون	نلک
نواسته	نوان	نمشک
п.25б	نارون	ناوک
نبرده	نهنین	نوک

نیوشه	نفوشه	ولج
نوسته	نرموده	وازنج
نیسته	نوی	ورخج
نره	نی	ولج
نکرده	نارای	والاد
ناره	نامی	ورسناد
نورده	نای	وید
نورده	نرسی	وسناد
نپاله	والا	ورد
نسپله	ویدا	واتکسر
نمونه	ورا	وحشور
نخکله	وستما	وزیر
نوجبه	وریب	وار
نامه	ورت	ورز
نشتوه	ورغت	ورس
نشکرده	وخت	ویس
نفایه	ورتاج	وغیش
نشره	п.26a	وش
نرکسه	ولوج	ورغ
نایزه	ویرج	وراغ
نواخته	وریج	ولاغ

وخشینه	وڤم	واف
ولوله	واستان	وركاك
وسمه	واران	وردوك
وسه	ورفان	وشرك
п.27а	وامون	ويند انك
واسه	والان	ويك
وسنى	واديان	وبردك
هرا	ورخين	وشمك
هویدا	وشكله	ويچك
همانا	ولانه	п.26б
هنگفت	ورنوشنه	وننگ
هملخت	وشنكه	ونگ
هرات	وشكروه	وزنگ
هچ	وشينه	ورنگ
هيج	ولفونه	وال
هچ	ويژه	ويل
هرمزد	ويره	وزول
هورمزد	ورده	وشكول
هنگارد	وله	وكال
هيربد	ويره	وشم
هبد	ويواره	وام

هان	هنك	هور
هرين	هريك	هیر
هومان	هكك	هلندور
هو	هنگ	هزیر
هلیو	هوشنگ	هودر
هستو	هال	هیگر
هویه	همال	هجیر
هده	هیکل	هنگار
هروانه	هروم	هرمز
هرکاره	هنگام	هیز
هیمه	هروتوم	هنیز
هزینه	هامون	هاز
همازه	هیون	هراس
π.28a	هارون	هراش
همواره	هایون	هوش
هاینه	هاون	هشتویش
هاله	هسون	هف
هرزه	هین	هباك
هرره	هرمان	π.276
هراسه	همیدون	هراك
هیاسه	همدون	هواك

یزدان	پاکند	هریوه
یون	یلور	هنگامه
یاسمین	یادر	هراینه
یونان	یوز	هکری
یکران	л.286	هیلوی
یریان	یاز	هلوی
یخچه	یفز	هواری
یاوه	یوغ	همای
یهوده	یشک	یفما
یشمه	یوک	یکتا
یلمه	یورك	یارا
یوبه	یزک	یب
یله	یلک	یفتنج
یافه	پینگ	یوج
یاره	یال	یج
یاخته	یل	یفچ
یمروه	یشم	یاسنچ
یارکی	یحکم	یخ
یاوری		یارد

Баҳш II
ПЕРСИДСКИЕ СЛОВА
(сложные)

آستین رفیده	آبگیر	л.29a
آسمان دره	اِشترخار	افدستا
ابرمرده	ارمان خور	آهن ربا
л.29б	آذرافروز	آذرکشب
اردهاله	اشترغاز	اردیبهشت
ابکامه	آهوی فلك	آفتاب پرست
باد بورا	استخوان رنگ	آهن جفت
بدخن مذاب	آبدستان	آبکند
بوی پرست	آذرگون	استخوان زند
باد آورد	استورگان	آبرود
برومند	ایگستان	افریدگار
به آفرید	آذربادگان	آماره گیر
باربد	آمیزه	آرزه گر
بادغر	ایرمان خانه	اندایش گر
بادسار	آبشتگاه	اسکدار
		آهون بر

برمانه	باد فردین	بوزگر
بهارخانه	باد برین	باد سر
بادروبویمه	برزین	بلادور
برپیچیده	п.30a	بو تیمار
باد هرزه	باد خون	بوافزار
برچین گاه	بادیان	باد انجیر
برحولی	بومادران	بید انجیر
پایاب	بازدان	بایکار
پیوراسب	باردان	بوستان افروز
п.30б	بادرو	باد کش
پایمزد	باد آفراه	بید موش
پیل امرود	بافره	بو فروش
پیشار	بهمنجنه	بدکش
پرورندار	برزه	پیل کش
پرستار	برنامه	پلنگ مشک
پای افزار	بر بسته	باد رنگ
پرمگی	بر بسته	بستر آهنگ
پیل گوش	باد آبله	برخول
پیشکش	بادروزه	بادونام
پیاز موش	باد آوله	برندکام
پنج نوش	بادریسه	بادبیزن

چورپور	تگردانه	پای باف
چاه یوز	تابخانه	پارسال
چهارمغز	تذکتهای	پاهل
چاربالش	л.31a	پهل سم
چوب کش	نهر ماهی	پنجه مریم
چکمیزان	جوز بویا	پاردم
چیرچنگ	جاماسب	پرسیاوشان
چشم آغل	جگراکند	پاشنامه
چشم آغول	جانوسپارد	پاجامه
چشم پنام	جمد بند	پیشگاه
چشم آرو	چهره پرداز	پنجپایه
چوب پاره	چویرش	پیشکاره
چرده پیسه	جامه غوک	پوستگاله
چنگلاهی	جوش بره	پشت مازه
چاه جوی	جاودان سرای	پژمرده
خارپشت	جهان جوی	پاچاه
л.316	جوانوی	تخته سپار
خرمنج	چوزه لوا	تارمیغ
خودخروج	چلوچوب	ترنگبین
خانه عرد	چنگال خوست	تب باده
خار سپید	چهار آخشیج	ترزده

خامپاره	خرچنگ	خك ارد
خيرگاه	خرغول	خرشيد
خيش خانه	خرچال	خكار
خرجينه	خله چشم	خوار بار
ده كيا	خلم چشم	خنياگر
ديه غوريا	خوش دامن	خرگر
ديمين چوب	خورخجون	خوالپگر
دولاب	خوب كلان	خيار خر
ديوسپست	خارمفيلان	خرهوار
دزهرج	خون سپاوشان	خرگوار
ديوكلوج	خرانگبين	خانه بردار
ديولاخ	خودخرده	خرخيز
درا باد	خرزهره	خانه ديس
دربند	п.32a	خمده خرش
دام ودد	خوامزه	خرکش
دوپيکر	خابگينه	خرگوش
دپودار	خرپشته	خايه مرغ
ديک افزار	خربنده	خرچوك
دی بمهر	خراسه	خبردوك
دربراز	خرمهره	خرگوشك
دندان آفریز	خارجيته	خالمك

دال بوز	دنگ لاله	رنگ فروش
داس	دوداله	رود کشف
دست آس	دهان دره	ریش خوک
دندان بریش	دال پوره	رود زم
دوداهنگ	درخت سنبه	راه کهکشان
دم کریگ	درکامه	راوماده
دزاهنگ	داس کاله	روان خواه
л.326	داس درپیرایه	روزمره
دارخال	دژاگاه	ریش بچه
داربام	دست انبویه	л.33a
دژخیم	دمغزه	روغن خوشی
دارپرنیان	دهنه	رهاوردی
دسمدین	دیوپای	زیربا
درآسمان	داربوی	زربفت
دندان آفرین	دارچینی	زادخوست
دارآفرین	دوستگانی	زشت باد
دراکوان	رودا برد	زراوند
دستارخوان	رامنرگر	زندواف
دلبویان	رودداور	زادشم
دربرو	رسن باز	زرمین
دندان کاو	روی تاس	زربان

سراسیمه	سردار	زنکه شاوران
سرجاره	سپهکش	زادخو
سرزیره	سرزنش	زبان بره
سد پایه	л.336	زورگوی
سرپوشه	سه کوهک	زیوه پیچی
سرا پرده	سرما مک	سبیل با
سیه چرده	سایه برگ	سرخاب
سیرباده	سرهنگ	سرگشت
سنگدانه	سرا انجام	سین دخت
شیربها	سپنددم	سرای سنج
شب تاب	سپیدم	سراغوج
شناور	سرسام	سنگ لاخ
شکرخار	سرما یان	سرشاخ
شهریار	سیدچین	سوسهند
شب پار	سگاهن	سیلاب کند
شقرغان	سکبستان	سرای جاوید
л.34a	سنجد میلان	سگ انگور
شب دیز	سکزن	سنگسار
شیرانداز	سرای جاودان	سوسمار
شب پوش	سک انگبین	سنگسار
شبان فریوک	سپنجی خانه	سیه سار

کامگار	شترپای	شب چراغک
کارزار	غرلور	شب اهنک
کنده پیر	غواله فلك	شفت رنگ
کمرسار	غاوسنگ	شالهنک
کین سیاوش	غرادرنگ	شبرنگ
کفجلیزک	غله دان	شوازیان
کارگاه فلك	غرگاو	شبستان
کلا سنگ	فرسنگسار	شارستان
کردنکل	п.346	شیراوزن
کفچه تول	فراك	شترگاو
کمان رستم	فرومایه	شبانگاه
کوفجیان	کهریا	شبگاه
کهکشان	کشکاب	شبغاره
کوردین	کشتاسپ	شادگونه
کلاه زمین	کوشاسپ	شیرزنه
کدبانو	کرزاسپ	شترگره
کارنامه	کردگار	شاهدانه
کندامویه	کفشیر	شاه تره
کمرکوه	کبک انجیر	شب بره
کدونیمه	کند آور	شب بوی
کوها موی	کتخشیر	شاه بوی

مهندس فلک	گورشگاونه	کرنای
مشتاسنگ	گذرنامه	کاسموی
مجا جنگ	گلوبنده	گورآب
مردریگ	گادوشه	گنگدره ج
مرواسنگ	گرگیزه	گوشت اهنج
مرغزن	گوشخبه	گریه بید
ماءمیران	گلگونه	گرداوزند
مرغ سلیمان	گردنای	گردباد
مهرگاه	گشج دشتی	گواشیر
ماهی ابه	گوشماهی	گندنا گوهر
مهرگیاہ	لهراسب	گلنار
مارماهی	لورکند	п.35a
نره آب	لوداور	گودرز
نوش اذر	ماخولیا	گاومشتک
نشخوار	مشکپشت	گاوجشم
نوروز	ماری سفید	گاواهن
نیمروز	منوچهر	گاووین
ناخن خوش	مرزن گوش	گلگون
نایموش	ماناف	گل انگبین
نیم لنگ	مری زبانه	گره گردان
نفن خوالان	п.35б	گورخان

نوشین روان	ورز رود	همداستان
نواپمن	ولا رجوجه	هاماوران
نارخو	هماورد	هفتدهان
نای گلو	همراد	هزارخشان
نوباوه	п.36a	هوشارده
نانخواه	هیرمند	هزارچشمه
نوگواره	هنگامیگر	هرروزه
نواخته	هفتاورنگ	هفتنه
نافریخته	هفت رنگ	هزارخانه
نبرده	هزارستان	هزارپای
ناداشتی	هفتخوان	

Баҳш III
 ПЕРСИДСКИЕ СЛОВА
 (инфинитивы)

андоудن	اندخسیدن	انگیختن
انداییدن	افراختن	استیمیدن
آگندن	افشاندن	ازباریدن
п.366	افشردن	آмаدن
آهنجیدن	آمودن	آزندیدن
انجیدن	انباشتن	п.37a آوردیدن
الفنجیدن	آشفتن	آفریدن
آغازیدن	الفقدن	آورندیدن
اندوختن	آرامیدن	افروندیدن
آغالیدن	افراشتن	آфندیدن
الفختن	افشاردن	اندیدن
анوییدن	آزیدن	آبادانیدن
افزولیدن	آزیریدن	انبرییدن
آهختن	انباریدن	انگашتن
آختن	آрستن	اوژندیدن

بتا پیدن	پندا شتن	چستن
بسپجیدن	پیسودن	چستن
برازیدن	پژوهیدن	چهیدن
براشیدن	پیراستن	جرویدن
براختن	π.376	جفریدن
بشکولیدن	پاشیدن	چوخیدن
بیوگندن	پالودن	چیزگیدن
بخسیدن	پالیدن	چسپیدن
بنگاشتن	پنگاشتن	خفتن
بسفد پدن	پوسیدن	خزیدن
بشور پدن	پژولیدن	خراشیدن
بتکندن	پرستیدن	خنیدن
بپختن	پخسیدن	خسیدن
برمخیدن	پند پدن	خستن
بسودن	ترا پیدن	خسودن
بشکلیدن	توختن	خلیدن
برود پدن	تر پدن	خا پیدن
پرداختن	ترنجیدن	دورفشیدن
پریشیدن	تراشیدن	دوشیدن
پالاییدن	تناسا نیدن	دامیدن
پسند پدن	تنه پیدن	داخیدن

دیده وورشدن	سفتن	شکو خیدن
دندیدن	سختن	شنفتن
л.38а	سنجیدن	شخولیدن
دوختن	سگریدن	شخیدن
رکیدن	سکندیدن	شاشیدن
ریهیدن	سرفیدن	شولیدن
رمیدن	سنبیدن	شاهیدن
رندیدن	ستریدن	شخلیدن
رنجیدن	سازیدن	شکبهیدن
رهیدن	سجیدن	شکا فتن
زدودن	شسخیدن	شخالیدن
زرا نیدن	شگرفیدن	شپیلیدن
زهیدن	شکردن	شولیدن
زمودن	شمیدن	غوشیدن
ژفیدن	شومزیدن	غنودن
ستودن	شیاریدن	غرنبیدن
سجاییدن	شدیاریدن	غاریدن
سگالیدن	شفتن	فکردن
سستن	л.38б	فرسودن
سوختن	شاریدن	فرغاریدن
سراییدن	شکوهیدن	فنودن

فقا لیدن	کنبوریدن	مجیدن
فرسا پیدن	کراشیدن	موییدن
فیوریدن	کفیدن	مانیدن
فاتولیدن	کفتن	مولیدن
فلخیدن	کراجیدن	نازیدن
فلخودن	کیبیدن	نشاختن
فره پختن	کزیدن	نشکنجیدن
فسردن	کلندیدن	نوردن
فلخمیدن	گستردن	نوا پیدن
فسا پیدن	گزیدن	نهاریدن
فروهلیدن	گریفتن	نا نمشیدن
کاشتن	گرویدن	نیوشیدن
کافتن	گنجیدن	نفوشا لیدن
کاستن	گزیدن	نوالیدن
کرازیدن	لوسیدن	نوانیدن
کوالیدن	لفزیدن	π.39б
π.39a	لخشیدن	نزیدن
کشتن	مزیدن	نسیدن
کستن	مانستن	نهفتن
کویستن	مکیدن	نکوهیدن
کالیدن	مخیدن	نواختن

هوختن	ورزیدن	نهشتن
هازویدن	وشکریدن	نوفیدن
هوشازیدن	ویدیدن	نهیدن
یاریدن	هشتن	نوازیدن
یارستن	هازیدن	وشکولیدن
یازیدن	هلیدن	واخیدن

Бағш 1У
АРАВСКИЕ СЛОВА

امرط	اخذ	ابو غلسا
املط	اشقر	اصابع العذارى
اسروع	احرق	استان لازيب
اكسع	اوفر	اطفار الطيب
اجلع	اذفر	افواه الطيب
الثغ	اذن الحمار	اشهب
اخيف	ايام الصجوز	الفت
احنف	п.40a	اصابع الفتحات
ابلق	اغبس	ابريج
اكليل الملك	ادبس	انرج
اختاسهيل	ابرش	انجوج
ارجل	اصابع الموص	ابوالمليح
اديم	امقاء الارض	ابزخ
ادهم	اسد الارض	ارخ
ام غيلان	الط	ام القلايد

دم الاخوين	جنبد	اقحوان
ذنب الحليل	جزد	بقلة الحمقاء
رجل العرّاد	حريب	بدر قتلونا
رعى الابل	حوصلت	بردا
رطل	حريف	بطن الحوت
رغم	خصى لاكلب	بدرقة
زبدۃ البحر	خبث الحديد	بدرالينج
زرق	خطر	بصل العار
زريق	خس	بصل القمر
سوت	خواتم الملك	بقلة القدس
سكت	خروج	بلوط الملك
سعد	خوف	بقلة الملك
سفر	خصل	بقل
ساباط	ختل	بقلة اليهوديه
سنبل	خدلان	بقلة الحينيه
مجل	خوامى	ترجمان
سللول	خطمى	تخمين
سرطان	دارالمقامة	ذيل
شولة	ديوث	п.406
п.41a	دب الاكبر	جلاب
شهرفت	ديرف	جوريش

علاج	صليب الفلك	شيخ
п.416	صن	عمرا الخنزير
عميد	صحو	شوير
عرعر	صيرفي	شحم الارض
عين التور	صيدلاني	شطط
عين البقر	ضيمران	شوع
عيار	طوت	شريف
عرار	طوق	شفتاف
عصير	طونقه	شارف
عسر	طرافت	شرف
عبيق	ظريف	شولق
عينوق	ظري	شقابي
عراق	عنب الثعلب	شقوالقول
عراق	عود الصليب	شحم الرمل
عروقي	عندليب	شره
عمق	عبارت	صا
علك	علنت	صيت
عدل	عانت	صومعة
عدول	عصيدة	صفار
عندم	عجبت	صنف الارض
علقم	عزادة	سندوق

لهنة	غضن	عنوان
طليفت	غشي	عربن
توفة	فهم الكلب	عشقه
تفارة	فاغية	عكه
تقالة	فتنة	عصافير الراعى
تلة	فراست	عادى
تضاعة	п.42а	عمارى
تثاوة	فلكة	غراء
تيلولة	فويج	غاب
تحببة	فطر	غرامت
تلايد	فهضى	غصة
تند	فسق	غالية
قواد	فروق	غضنفر
قنفذ	فراق	غور
قناء الحمام	فوه	غمر
قطمير	قطا	غطيط
قتار	قايل الكلب	غليط
قواص	قصب	غواله فلك
قسط	قواب	غوال
قوط	قنب	غول
قط	قلاحت	غبين

لاهى	كروان	قهراط
مهيا	كاهن	قواع
مطرا	كسرى	قاع
مهر	لالا	قلق
مدارا	لدوب	قہقال
منصب	л.426	قاعم
منقب	لجة	قون
مضراب	لاحه	قطان
موكب	لهمة	قوة المين
مبهوت	لهاء	قوان
مطبخت	لطيططة	قواض
مزدات	لحمة	قلعه
مسافت	لخلخة	قبيله
معوت	لوزنج	قلسى
محفة	لمح	كساد
مشاطة	لحية التيس	كبد
مشابهة	لقه	كود
منزلت	لسان الجمل	كر
ملعقة	لمراقم	كلكل
مساحت	لسن	كمدل
مكانت	لحن	كفين

مرجیة	محترف	مكفی الطمن
مخاطرة	منصف	مهمنه
ممارست	مطلق	موسره
منفت	مزراق	منطاقه
مراسلة	ملاك	مهرکه
مشایمة	منقل	منانه
مضرة	منال	مرمه
مارج	محمل	مقدمه
مصنج	منجل	مشافه
منشار	محفل	مصطبه
محضر	منوال	مهره
منقار	مندل	مقراضه
مضمار	مسمول	نجیب
منشور	п.43a	نهمت
مسر	مسم	نکته
مسمار	مدهن	نکبت
موتمر	مسمن	نخوست
مصوص	مسمن	نمرقة
محوض	معان	نهم بالشت
مبضع	مايل الحزين	نباعة
مصاف	مکمن	نارماج

ولی	ولایت	نمود
هلب	وقاحت	نقیر
هیخته	وعونت	نخاس
هراوت	وسیطه	نعش
هدیت	ودج	نفناع
هزیر	وساح	نغنغ
هزیر	وارد	نبی
π.436 همز	وقار	نحیی
هاتف	وتر	نوک
هذف	ویس	نحل
هتک	وطواط	نعل
هدیل	وضیع	نقل
هول	وسع	نسم
هدل	وهق	ندیم
همام	وحل	نظام
هدم	وبال	وفا
هجران	وصال	وبا
یدبضا	وهم	وجا
یرنا	وحیه	وغا
یلب	وادی	وسمت
یر	وردی	وثیقت
یرع		

Баҳш У
АРАБСКИЕ, ПЕРСИДСКИЕ
И НАБАТЕЙСКИЕ СЛОВА

аскандрос	асфнلاج	аирса
л.44а	асфанах	афакя
асамис	ақлид	амия
апагوش	ажмуд	ақлимия
актрш	ағйар	айлия
ашу	асфнқур	аба
айну	аксир	асфрлаб
артнғ	аир	арнб
анғ	анбр	асрб
асфил	асфхр	анзрот
ам	амр	абурит
армақан	арзизгр	агафт
асарон	абиз	анмозж
афион	алмас	айнж
афснтин	атлс	асфнж

بو قلمون	بنج	ابنميون
بلون	п.44б	الكن
بلطاون	بريد	استوريديون
بلسان	بكير	ابتين
بلسن	بلس	ارمن
بيفظون	بدس	اشنان
بان	برمس	افتيمون
بيد طبرى	برطاس	افاريقون
تافسيا	باسوس	اسلان
ترهات	بربط	آبخره
ترمس	بلوط	افاويه
ترقين	بندق	ارومه
ونگلوشا	بوق	افرنجه
ونگ	بيرق	ابره
ثومون	بغلطاق	آوازه
جوزهر	بهق	باخورا
جذر	بورق	برنجاسپ
п.45a	براجيل	برنج
جاورس	بقم	بسبانج
جفت بلوط	بخور مريم	بابونج
جزع	برصام	بنفسج

جرموق	خوط	دهقان
جلاهي	خودنق	دهگان
جلنجبين	خفجاي	دلفين
جاويدن	خربق	درقه
جلبان	خاقان	دادی
جمازه	خراطين	ذب
چهارطاق	خنديقون	ذراريح
چقاچي	خامالون	ذرق
حندوقا	خلدبرين	ذبل
حماما	ختو	رئينا
حرام مفز	خوشكاره	رعادة
خصص	ديه عوريا	راتينج
حواصل	دستخط	ريباج
حلزون	دهليز	رواصير
حردون	دلق	ريباس
حمدان	دریای	رقاع
حلقه زن	دال	رواق
حمدون	دغل	زرقطونا
خطا	درغم	زفونيا
خرابات	دوم	زرقا
خندروس		زوقا

شواد	صنقور	زیرباج
شہور	سکر	زرنہق
شقی	ساجور	زیبال
شقی	سوس	زہم
شقاقل	سالوس	زادان
شروان	سنجوی	زرفین
п.466	سفراق	زقہ
شین	سدی	п.46a
شماسیان	سک	زوبمی
شمسه	سقلاطون	ساقونیا
شوشہ	سکنجبین	سمانا
شفریہ	سارقین	سہا
صلا	سمو	سنا
صلیب	ستوقہ	سقلاب
صفدر	سکنجہ	سرداب
صنوبر	سقوٹری	سلت
صبر	شب	سعت
صبار	سلاجت	سبج
صنبر	شاہترج	سارج
صولجان	شورباج	سمار
صلا یہ	شبطرج	ساطور

عاقرة حوا	طالعة فوق	صاحبی
عطاشا	طامطراق	صنایی
عملج	طاق	ضحاک
عوسج	طالی	طیمولیا
عمود	طبك	طفرا
عید	طیم	طالب
عالی سرد	طالم	طاماست
عنجد	طاقتم	طوثوث
عیار	طلم	طهمورث
عزیز	طفان	طمفاج
عروس	طبرخون	طبرزد
عفص	طرخون	طبر
عیداق	طرخان	طنبور
عمق	طرنجبین	طباشیر
عرك	طرازگاه	طرار
عروسك	طباهجه	طراز
п.47б	طراره	п.47а
عنصل	طلبنون	طناز
عوام	طلیان	طاوس
عمان	عنقا	طاقدیس
عفن	عذرا	طوس

عوان	فريش	قباد
عو	فطيوش	قلقنطار
عفه	فلفل	قمطر
عسطه	فرفيون	قند هار
عود قمارى	فيلاغيان	قندر
عتابى	فرلان	قار
غرا	قليما	قير
غلب	قفا	قندز
غار	قودمانا	قلقنديس
غنداقى	قمرأ	قندس
غدرک	قليلأ	قيلموس
غزاله فلک	قوقوب	قنلادس
غاريقون	п.48a	ققنس
فاشرا	قلا ب	ققنوس
فخت	قتج	قفس
فرج	قسج	قوبوس
فيلوهرج	قوچ	قلاس
فقاح	قزج	قوپس
فورخ	قوس قزج	قواط
فابيد	قلغند	قاف
فريبرز	قزاغند	قنى

کوهان	کرنب	قواق
کروان	کسب	قنک
کرطرخون	کلمات	قنبیل
کتایون	کودات	قابول
کرتاتشین	کبریت	قلقل
کودن	کلت	قاقم
کرهه	کمرت	قهرمان
کحلی	کارت	قیطون
گملا ب	کیومرث	قلعبان
لفت	کسوت	قیروان
لپلنج	کوٹ	قطران
لجلاج	کشنج	قیدافه
لفاچ	کیقباد	قمره
لال	کافور	قافله
لخفتان	کلك الجبار	п.486
لہقان	کیکاوس	قابله
لبان	کریفس	قواره
لاوباتی	کسف	قواره قواره
مامیشا	کودمایل	قلی
مارقشیشا	کمدل	قروغانی
مرقشا	کرکم	کیلا

وزیر	موقان	п.49a
وبر	مرزمان	معاش
ودع	مو	معرج
وثاق	مصطکی	مازیار
وامق	مرغ عیسی	ملواح
وشاق	نکیا	مرخ
وشق	نشا	مزمار
وقواق	ناموس	مضبر
ورل	نطاق	ماحور
وسمه	نارجیل	موسیقار
هندبا	نظرون	محور
هازیا	نفطی	مافرنس
هودج	وفا	مافناطیس
هویدیک	والا	مرزنجوش
هیطال	وبا	مرغش
هال	وجا	ملمع
هطمان	وعا	منجوق
هیوفاریقون	п.49б	میاریک
یلدا	وا	مفیل
یشب	ولایت	ماتم
یمقوب	وسمت	ملحم

یاختلق	یبروج	یمصوب
یلحق	یافوخ	ینبوت
یشم	یتوع	یبروج
	یرندای	یمدوج

Бағш У1
 "РУМИЙСКИЕ" СЛОВА

عنهر	بلهناس	л.50а
فہلا قوس	بطریق	آب
فردوس	تشرین	اسطوانات
فہلسوف	جنطہا نا	آذار
قطا	جا ولیی	ایار
قیس	л.50б	اسطاقس
قانون	جنطین	اسقف
قسطنطین	حزیران	ایلول
کشیش	سکوبا	ازیرم
لوشا	سوکہ	اقلیم
لوقا	سوفسطائید	افلاطون
ملکا	شلیخا	ارغنون
ماریعقوب	شماس	اکسون
محیط	شباط	بریس
مخران	طورس قوس	بطالیموس

مطران	مجسطی	نهان
مولو	نا قود	هلاج
ميا سطو	نسطور	هرمس
п.51a	نا قوس	هرقل

Баҳш УІІ
ТЮРКСКИЕ СЛОВА

аир	аукт	ана
ажер	аудт	ана
аوير	аит	арфа
аукдр	аокаж	ана
аифр	аокнж	ардка
аур	агаж	аба
ауар	азтуж	ала
аужар	аурлож	амга
аийр	ашеж	ага
айлندر	ауж	аут
агр	аудж	аит
аилдр	ажмах	азмт
агз	армд	ат
Аз	ауккр	анкт
аукз	аир	алт

اريفمز	آرولى	اتك
اسهرز	اشى	ارك
آس	آياى	اويغل
آش	اونتارىق	ال
اوزنش	ارتوى	اونكل
اوکوش	احساق	اوغل
أورش	اوجفلاق	ايل
آلتمش	ابرى	انكال
ارقنى	اقى	امكال
اولش	افى	ايل
آجغ	ارمك	اويوغل
الغ	انلك	ال
او قىلغ	п.516	ايل
ارسارغ	اوزاك	ايچكل
ايغ	الك	اردم
اويغوغ	اركلك	اونم
اريغ	اوكدرمىك	اوم
اوتاغ	اكوك	اويم
اوجارلغ	انك	الغ بيم
اغوغ	اتمك	ايلتكان
ارتودى	اتوك	الن

اینی	اورقه	این
ارتی	اسرقه	اکن
اوکری	ایدی	اون
اشجی	ای	ایران
ایمکجی	انجی	ایسن
اتجی	ایچی	اوشتان
التونجی	اینی	اکن
اتی	اکاجی	التن
ایکجی	اودنی کلنی	اویغن
اتماجی	ایردادی	ایالو
اسی	اویغدی	اجاکو
بلکا	امدی	اغو
بفرا	اسری	اولکو
بودوا	ارنوری	اجکو
بیات	اوی	اویغو
بوت	انی	اوپه
بشنج	الاشتی	اوجه
برس	ایکی	الکسه
بر	آلتی	اوکره
بغور	اغری	اوخیشه
بود	اغدی	المه

تت	بنم	بیغ
تهج	л.52a	بجنای
توانکر	بتودکان	بشمای
تبر	بالدن	بوتای
تر	بوین	بیایقلی
توز	برمن	بشی
توانکر	بلبن	بسق
تیش	بلی فسن	بلای
تاغ	بلدرجن	بقی
تفسغ	بوکردن	بوکرک
تولاغ	باتمن	بلک
تبغ	بوکن	بمک
ترلغ	بزاعو	بیمک
تودغ	بغه	بودک
توزلغ	بلته	بک
تمودقزی	با قوی	ببیک
تهرای	بکنی	بک
ترنای	بغدی	بلنک
توپنی	بودی	بیلازگ
تلشق	بیغوی	بیلعوگ
تغمای	تورت	بل

تيرغى	تولئكن	جولى
تيتنك	تزكېن	جانق
توشك	تغن	جركلك
ترك	تقسن	جورك
ترنجك	توشه	جلك
توشك	قرېه	جرك
تېرك	توه	جولين
تواك	تكه	جكن
تنك	توقوه	جنقلقن
تونك	توزنه	جيفان
تنك	توقه	جيبون
تل	تونكه	جكركه
توردم	زنكړى	جنكه
تولوم	توشى	جغره
توريكان	ترغجسى	حرير
تهين	تشي	حلق
تن	ترغى	حجك
تون	تركى	خودق
تخازن	تغدى	خاتون
ترغن	زنكى	π.526
تكان	جادر	دلست

سنکو	سفشق	دور
سپرغو	سرمسقي	روت
سو	سرمق	روغان
سغو	سفلق	ريوك
سولكنجه	سقاق	سنباب
سرجه	سفرق	سوت
سمره	سفراق	سوكت
سريچقه	ستمق	سج
ساوچي	سقال	سونج
سوسفري	سنكين	سا قنج
سفري	سن	سمور
سفرجي	سقان	سوجمر
ستفجي	سامن	سفر
سهری	سرمدان	سفشار
شطو	سجفان	سفر
صفو	سفن	سوز
صنبی	سففان	سوكلمش
طمفا	سواكن	سنجش
طر	سكمن	سيغ
طلاق	سن	ستغ
طغرل	سپلکو	سارغ

طرم	قندز	قولی
طایین	п.53a	قلش
طفای	قیمز	قوی
طرمطلی	قویز	قوی
قلا	قاز	قفلی
قوا	قلاوز	قلقی
قوغایب	قویز	قل
قب	قیاش	قزل
قت	قوا قش	قون
قوت	قلاش	قائین، قان
قونج	قلاقی	قفتن
قولغاج	قوی	قاغون
قنج	قلقی	قوه غورشین
قلج	قویروق	قلن
قلاج	قولی	قهلن
قراغند	قباق	قوین
قدر	قونی	قلقن
قو	قوی	قولساقن
قتر	قورقداق	قولن
قوجفر	قرسقی	قار
قونکر	قورنشق	قاون

منك	كوكل	قادن
منكو	كل	قوغره
يونيچقا	كجا بيم	قويچفه
يغرب	كپشه	قسفه
يت	كپچه	قوه
يتست	كشي	كبت
يلاوج	كلفي	كرپمچ
يچ	كركي	كجار
ياج	كلارجي	كروپر
پر	كلدي	كورمس
يغر	كجتي	كس
يكسر	كجكي	كيش
يلدز	كبتجي	كرش
يوز	لغر	كمش
ياش	لاجين	كوك
يتمش	لربه	كسك
يسخ	لاحي	كرپك
ياشلغ	مسق	كندك
п.536	مسنجق	كنكرк
يرتفان	منق	كيك
يرلفان	موسن	كلالك

پتدکان	پلان	پکسره
پورون	پوغن	پنجکه
پغین	پوکان	پولجی
پقین	پون	پاقوی
پولقان	پاردن	پتی
پورقان	پنجو	پوری
پرخان	پجفو	پکرمی
پلمن	پنکه	پزی

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРЕДИСЛОВИЕ БАДР АД-ДІНА ИБРĀХІМА
К СЛОВАРЮ "ФАРХАНГ-И ЗАФĀНГŪYĪĀ VA
ДЖАХĀНПŪYĪĀ"

(из индийской рукописи, опубликовано
Сайидом Хасаном, ук. статья, стр.82-84)

سیاس هزار افزون از شمار و ستایش بی اندازه و
بسیار برون از گردش روزگار و نیاز بهمن و آفرین...
جان و کشاینده دل با شاد همه بیک (کذا) زفانان با
نهاد... پامان نامش گویان و دلها همه آفریدگان نشانش
جویان سخن و آواز گونه گونه و... هر نمونه از توانائی
او پیدا و بخواست او هویدا است زبان سخنگویی را از
سخن او آراستگی و توزان شناس را بسخن او دل بستگی
و خجستگی بر زبان مردمان از نام فرخنده او شگفتگی
در سخن... روان و سخن در نهاد افکنده اوست و درود
برترین و ستود بهترین بر مہمن پیام آوران و بہمن
مہتران و پیشین سروران و بسین پیغامبران برگزین
آفریدگار و برگزیده کردگار کہ بفر و فرهنگ یکتا
است و در سخنوری و مہتری ناهمتا است تازی زبان ترک

تاز گنگ زباناں گویا جهان برده (کذا) کن جهانبانان
 جهاندار سخن کیش و جهانگیر خود و فرعیش فراوان از...
 دل و روان بر یاران و یاوران... او از آغاز روز
 آفرینش تا پایان روز رستخیز و از نخستین شب گیتی
 تا شب بخش زیر پیاپی و دمام رسان باد
 آغاز فرهنگ نامه : در چستی بر بستن و چگونگی آراستن
 پس از ستایش خدای بی نیاز و ستود محمد کیش نواز
 چنین گوید بنده* خوارترین چون خاک زمین دل بر بستم
 (کذا) بدر ابراهیم ایزد درکار و گفتار او را یار
 و از اهو و دژ برازان نگاهدار باد که فرهنگنامه
 بزبان پهلوی و دری و پارسی و جز آن پراگنده و هر
 یکی با اهو آگنده بود از بی زبری زیر و زبر و در
 پس و پستی (کذا) بیشتر نه کنی (کذا) دامنش بکشنی
 می کشید و نه چندان بر بستگی می رسید از آنک زبان
 ها همه یکسان و نام کردان (کذا) بی هیچ نشان بود
 سخن افراز پارسی و تازی آمیخته و جداگانه در کالبد
 برشته ریخته و در پیوند و بر بست چنانکه بایست توسن
 نباخته چنچ شایست نساخته تا گروهی از... سخن سرایان
 ... و بند بدیران (کذا) پیشینان و پسینان روز بشب
 می آرند و شب را چون روز می گذارند و در همه
 سخنان بسیار میخوانند و تر زبان آن نمی دانند و

بفرهنگنامها می بینند و در بیرون آوردن آن در می
 نشینند و لیکن بسود نمی پیوست و جوئنده بجسته
 نمیرسید و نیز گروهی را خرد بدان رسید و منش بر
 آن کشید که آنها خوانند و هر سخنی را چنچ اوست
 بدانند پس هوش و گوش بر آن آرزو بگذاشتند و دل
 بر آن کام و بست داشتند و بسوی یکدیگر میدویدند و
 بر ... آن می پرسیدند کسی از در باز نمی کشاد و داد
 آن سخن ها بسزا نمیداد جوخی از دوستان همدل و هم از
 ... و غم پرداز بودند و این غمگین را در بیکار (کذا)
 گمان می بردند و خستو می کردند و بدانچ میرسیدند
 می پرسیدند چون پاسخ می یافتند رسن می گرفتند که
 برای آسانی مردمان فرهنگنامه پردازید و بر هنجار که
 سودمند گردد بسایزید چنانکه از هر زفانی بهری ... و
 سخنان هر زفانی را جداگانه ترزفانی بود و اندیشه
 بر درستی هر سخن بگمارید بخش ها و گونه ها پیدا آرید
 تا جهانیان ازین بهره برند و خوش نشان زیرک (کذا)
 ترند و برهم نشینان بزرگان و هم رازان زیر دستان
 چون پاسخ ناچار و انبوهی بسیار شده و خواهر بسیسی
 افزوده در خواست ایشان را پذیرفتم و خامه بر گرفتم
 و در استوه را بر خود بستم و سخن را در سخن

پیوستم و منش بر آن داشتم و از بدان گماشتم که
 فرهنگنامه ها را با هم و سخنان پراکنده را فراهم کنم
 و هر چه در زبان تازی و پارسی و پهلوی و دری و
 یونانسی و ترکی و جز آن بود همه زفرد نگریستم و
 یگان یگان در خانه نگار آوردم و بدانچه رسیدم و
 توانستم و شنیدم و دیدم درست گردانیدم و ترفانی
 جداگانه بیاراستم و آنرا بخش بخش و گونه گونه و
 بهر بهر کردم و هر یکی را بدان جای که سزاوار
 ترست بیاوردم و بکوتاهی کوشیدم نه بدرازی و بسود
 گردانیدم نه ببازی و نام این فرهنگنامه "زفان گویان
 جهان پویان" نهادم برین هنجار یزدان دانا ترست و بر
 درستی و نا درستی آن از گمراهی و بی آگاهی نگاهداراد
 و به نبشتن توانائی دهاد اندازه فرهنگنامه بر هفت
 بخش

ТЕКСТОВАЯ РАСШИФРОВКА

Баҳш ҶI

Персидские слова (инфинитивы)

گونه نخست که در آغاز آن الف است آندودن л.36а
 بجیزی گرفتن چنانکه زراندد و گل اندود آندائیدن که
 گل کردن و مالیدن گویند گل اندای یعنی گل مالیده
آگندن پر کردن گویند آگند // پر کرد پنبه آگنده یعنی л.36б
 پنبه پر کرده و بیاگم یعنی پر کنم آهنجیدن انداختن
 گویند آهنجیدن و آهنجید آنجیدن بیرون کشیدن الفنجیدن
 حاصل کردن و جمع آوردن گویند الفنجیدن و الفنجید
 آغاز آغازیدن فروشدن نم بسر زمین و نیک سرشتن و
 حرکت کردن آندوختن الفختن و گرد کردن در اصل
 اندوزیدن بود آغالیدن تر کردن بو(د) (۱) آغلانیدن سخت
 برشورانیدن گویند هر دو آغال کرده اند یعنی یک دیگر
 شوریدند و تنگ فرا گرفتند الفختن گرد کردن
الفاختن نیز گویند آنویدن بانگ کردن بنالش و زاری

افرولیدن و اوژولیدن نیز گویند آهستن بهرون کشیدن و
 برداشتن در بنیاد آهازیدن بود آختن بمعنی آهستن است
 در بنیاد آزیدن بود اندخسیدن پناه گرفتن افراختن بسر
 آوردن و برکشیدن و بالاتر بردن که در بنیاد افرازیدن
 بود افزودن اگر همزه حذف کنند بکسر فا گویند افشاندن
 پرتاب کردن چنانك استین و دامن و چون همزه حذف کنند
 بکسر فا گویند بیت : اگر دستم دهد روزی که انصاف از تو
 بستانم * قضاء عهد ماضی را شبی دستی بر افشانم افشردن
 شنیدن و اگر همزه حذف کنند بکسر فا گویند روا بود فتح
 دهند آمودن بر کردن بنیاد آمویدن بود انباشتن پسر
 کردن در بنیاد انبازیدن بود آشفتن دیوانه شدن در بنیاد
 آشوبیدن بود الفقدن کسب کردن آرامیدن قوار گرفتن و
 آرمیدن هم گویند افراشتن بمعنی افراختن است در بنیاد
 افرازیدن بود و نیز همزه از هر دو حذف کنند وفا را
 کسر دهند افرازیدن آراستن و خوش کردن و آلاشیدن
 افشاردن شپلیدن و فشاردن نیز گویند آزیدن رنگ کردن
 آژیریدن هشیار کردن و بانگ زدن انبازیدن بر کردن
 بنیاد انبازیدن بود آرستن توانستن بنیاد آریدن بود
 انگیزختن پیدا کردن و دور کردن و کشیدن بنیاد انگیزیدن
 استیهیدن اجاج و ستیزه کردن و بغیر همزه نیز گویند
 از باریدن افکندن آمادن ساختن و پر کردن بنیاد

آمایدن آوندیدن // میان دو خشت کردن آوردیدن حمله
 کردن آفریدن شکفتنی کردن آوندیدن فریب کردن
 آفرندیدن زیب دادن آفندیدن خصومت کردن آندیدن سخن
 بشك گفتن آبادانیدن ستوده آمدن انبریدن پر کردن
 انگاشتن دانستن و گمان بردن بنیاد انگاریدن بسود
 آوندیدن افکندن و از اینجاست که پارسیا [ن] نام نهند
 گرد اوزند و شیر اوزن

گونه دوم که در آغاز آن با است بقاییدن بگداشتن
 بسجیدن قصد و اهنگ کردن و آراستن برازیدن زیبیدن
 برایشیدن فرو نشانیدن براختن گداختن در بنیاد بزاریدن
 بود چنانك گداختن گدازیدن بود بشکولیدن بشدن برفتن
 بهوگندن بهفکندن جلدی نمودن بخسیدن گرازیدن بخصانیدن هم
 گرازانیدن است بنگشتن فرو بردن در بنیاد بنگشیدن
 بود بسفدیدن ساخته شدن بشوریدن لعنت کردن بتکندن سر
 باز زدن از خوردن بتکندیدن بود بیختن درماندن در
 بنیاد بیختیدن بود بر مخیدن بیفرمانی فرزند مر مادر
 و پدر را بسودن دست زدن بشکلیدن رخته در افکندن
 بردیدن از راه دور شدن

گونه سوم که در آغاز آن با است پرداختن انگيختن
 و ترك دادن و آراستن و ساختن و دور کردن پردازشان
 یعنی دور کردن ایشان را در بنیاد پردازیدن بسود

پَریشیدن فرو نشانیدن و پاشیدن یعنی پر کردن و بهخود
 گشتن و بد حال گردانیدن پالاییدن افزودن و زیادت شدن
 پسندیدن ستودن و خوش آمدن پنداشتن کبر کردن و
 دانستن و گمان بردن در بنیاد پنداریدن بود پیسودن
 میل کردن پژوهیدن باز جست کردن و در تفحص شدن و
 نصیحت کردن پیراستن دباغت دادن و آراسته کردن بدانچ
 باشد خواه پوشیدن خواه بریدن و از اینجاست که ناخن
 پیرایه را ناخن بردی گویند و نیز گویند فلان سبیل
 نه پیراید یعنی نه براند // پاشیدن ریختن و پر کردن
 پالودن خلاصه چیزی کردن پالیدن افزودن پنگاشتن نقش
 کردن پوشیدن ستوده شدن و آماسیدن پژولیدن بسودن و
 پژمرده شدن پرستیدن خدمتکاری کردن و صاحب چیزی
 بخشیدن و اندوه کردن و گداختن گویند بخشان یعنی
 گدازان بروا شدن پندیدن نصیحت کردن
 گونه چهارم که در آغاز آن لفظ تا است تراپیدن
 رفتن است ببالا اندک اندک و گویند نم چکیدن است
 و تراویدن نیز گویند توختن رنج از کسی بکسی رسیده
 باشد بار بدو رسانیدن بنیاد توزدیدن یعنی دوختن تریدن
 بیرون کشیدن ترنجیدن گرفته شدن و درشت گشتن تراشیدن
 هموار کردن و درشت گشتن تراشیدن هموار کردن و خراشیدن
 و انگیختن و نگاشتن تناسانیدن خوش شدن تنبیدن جنبیدن

گونه پنجم که در آغاز آن جیم است جستن طلب
کردن بنیاد جویدن جستن جهیدن در بنیاد همان جهیدن

بود بر جستن بر جستن جسم

گونه ششم که در آغاز آن جیم پاری است جهیدن
میل کردن یعنی جانبی غلغیدن چرویدن چاره جستن و دویدن
چفریدن توسیدن و التفات کردن چوخیدن لفزیدن و افتادن
چرنگیدن آواز کردن چسپیدن ستیزه کردن و سرزنش

گونه هفتم که در آغاز آن خاست خفتن بیاسودن و
خواب کردن خزیدن در چیزی در آمدن خراشیدن تراشیدن و
پوست بر شدن خنیدن بضم و فتح خابر جستن و جنبیدن
نیز گویند خسیدن بفتح و کسر خا خاییدن خستن زخم کردن
و خزیدن خسودن دروند خلیدن جستن و در رفتن خاییدن
بدندان رمش کردن

گونه هشتم که در آغاز آن دال است درفشیدن

درخشیدن روشن و تابان شدن دوشیدن جنسیدن و بضم دال
نیز گویند دامیدن برزور چیزی شدن و برابر چیزی شدن
داخیدن از هم جدا کردن دیده ور شدن نظر بر چیزی
انداختن دندیدن از خشم میجوشد و بتندی میگوید //

л.38а

دوختن دوزیدن و گزاردن و ادا کردن بنیاد دوزیدن بود
گونه نهم در آغاز آن را است رکیدن از خشم

آلودگی نم نم با خود سخن گفتن ریپیدن بکسر را

افتادن رمیدن گریختن رندیدن رستن و تراشیدن رنجیدن
ساختن و الفختن و ناخوش شدن رهیدن خلاص یافتن
 گونه دهم که در آغاز آن زا است زد ودن رنگ
دور کردن و پاک گردانیدن زدانیدن صاف کردن زهیدن
 افتادن زمودن نگار کردن
 گونه یازدهم که در آغاز آن زا پاری است زفیدن
تر شدن و بتازی ترشف گویند و خیسیدن
 گونه دوازدهم که در آغاز آن سین است سعودن وصف
کردن در بنیاد ستاپیدن سجاییدن نیک سرد شدن سگالیدن
اندیشیدن و خواستن ستن جستن بنیاد سستیدن بود سوختن
گود کردن یعنی در آوردن چیزی بنیاد سوزیدن بود و بها
پاری نیز گویند سراییدن آواز کردن و سرود گفتن و
حکایت و نوازیدن مرغ و خواندن بآواز سفتن تراویدن
و سوراخ کردن بنیاد سفتیدن بود سختن وزن کردن بنیاد
سختیدن و سنجیدن بود سنجیدن بترازو وزن کردن سکریدن
برجستن ستوران سکنجیدن تراشیدن و گزیدن سرفیدن یعنی
آواز بگلو کردن که بتازی سهال گویند سنجیدن زیر پای
آوردن ستردن تراشیدن و دور کردن سازیدن ساختن و راست
کردن و در خور آمدن سجیدن سرمایه سخت شدن سجاییدن
و سجانیدن هم از این است و بعضی بشپن معجمه گویند
 گونه سیزدهم که در آغاز آن شین است شخیدن لفزیدن

و از جای فرو خزیدن و گناه کردن گویند فلان شخصید
 یعنی از خویش فرو خزید و بلغزید شگرفیدن اسپ و ستور
 در سر آمدن شگردن شکستن بنیاد شکردیدن بود شمیدن
 بیپوش شدن و رمیدن است شومزیدن زراعت کردن است
 شیاریدن زمین پاره کردن شدیاریدن نیز در زمین جفت
 راندن شفتن چکیدن و تراویدن // جراحت و جزان بنیاد
 شفتیدن بود شاربیدن تراویدن شکوهیدن زیبا شدن بزرگ و
 ترسیدن شکوکیدن سر آمدن و هیبت زدن شفتن شنیدن
 شخولیدن بانگ و آواز کردن که بتازی صفر گویند یعنی
 سپهك شخصید از جای فرو خزیدن شاشیدن بآب شولیدن
 شورانیدن گویند میخولید یعنی شورانید شاهیدن بزرگ
 شدن و پارسایی کردن شخلیدن سپهك زدن شکبیدن صبر
 کردن بنیاد شکباییدن بود شکافتن بریدن بنیاد شکافیدن
 بود شخالیدن خلیدن بود شپیلیدن شفتن و دیوانه شدن
 شولیدن متحیر شدن و درمانده گشتن

گونه چهاردهم که در آغاز آن غمین است غرشیدن
 خشمگین شدن غنودن خواب کردن غرنبیدن بانگ سخت بخشم
 زدن و از درون بجوشیدن غارتیدن غارت آوردن
 گونه پانزدهم که در آغاز آن فا است فتردن دریدن
 فرسودن سخت سوده و کهنه شدن و کاهیدن و خلل پذیرفتن
 فرغاریدن چیزی بآب نيك تر کردن فنودن غره و فریفته

شدن فتالیدن و بفتح فانیز آمده است فرماییدن مانند
 شدن فتالیدن فشاندن و ریختن فیریدن فحوس و استهزا
 کردن فاتولیدن راستر شدن یعنی دورتر شدن فلخیدن پنبه
 از دانه جدا کردن فلخودن همان فلخیدن است فرهختن
نیکو و با ادب شدن فسردن بسته شدن است در حیران
فلخمیدن پنبه زدن فساییدن مالیدن و اسپ کردن و رام
 گردانیدن چنانک گویند مارفاسایی یعنی افسون گری و
 بهمزه و مفتوح نیز گویند فرو هلیدن گذاشتن و
 بیفکندن

گونه شانزدهم که در آغاز آن کاف است گاشتن
 گردانیدن و تخم ریختن گافتن شکافتن و کاویدن بنیاد
 همان کاویدن کافتن گاستن کم و بر کم شدن و نقصانی
 پذیرفتن بنیاد کاهیدن بود کرازیدن خرامیدن کرازانیدن
 همان خرامانیدن کوالیدن بالیدن هر چیزی از نهال و
 درخت و کشت // و بعضی کاف پاری و مفتوح گویند п.39a
کشتن زراعت کردن کستن کشادن و شکستن و این در تارها
 گویند گویستن بیا پاری و عربی غله کوفتن بنیاد
کویستیدن بود کالیدن موی درهم شدن کنبوریدن فریفتن
کراشیدن تباه کار و پریشان شدن کفیدن ثرقیدن یعنی
 از هم جدا شدن گفتن از هم باز شدن بنیاد کفیدن بود
کراجیدن بانگ کردن ماکیان وقت بیضه کردن یعنی انک

كاك كاك كند كیبیدن از جایی بجایی کشیدن گزیدن
 پیراستن گویند کرد شاخی نا گشته که پیرایند کلندیدن
 کافتن

گونه هفدهم که در آغاز آن کاف پاری است گستردن
 فراز کردن بنیاد گستریدن بود گزیدن نیش و بدندان
 گرفتن گرفتن گریختن بنیاد گریزیدن بود گرویدن پذیرفتن و
 سر نهادن و بدل گره بستن و استوار داشتن گنجیدن
 راست در در آمدن گنجانیدن نیز گویند گزدن چاره
 جستن بنیاد گزیدن بود

گونه هوزدهم که در آغاز آن لام است لوسیدن فریب
 دادن و فروتنی کردن لفزیدن دوشیدن و آشامیدن بعبارت
 ماوراءالنهر و بواو پاری نیز گویند لخشیدن لیزیدن
 آمیختن لخشیدن افتادن

گونه نوزدهم که در آغاز آن مهم است مزیدن جوشیدن
 مانستن بصفت چیزی چیزی شدن بنیاد مانیدن بود مکیدن
جوشیدن مخیدن خزیدن و جنبیدن مجیدن دیدن و خرامیدن
موبیدن گریستن مانیدن بسان چیزی گشتن و گذاشتن و
 رها کردن مولیدن خزیدن و باز کردن

گونه بیستم که در آغاز آن نون است نازیدن فخر
 کردن و بمعنی توسیدن نیز باشد نشاختن نشان دادن بنیاد
نشاختیدن بود نشکنجیدن نیلک زدن نوردن پیچیدن و ته

کردن و گزشتن بنیاد نوردیدن بود نواپیدن نالیدن و آگاه شدن نهاریدن خوف کردن نانمشیدن از جهان چیزی ندیدن نیوشیدن سخن در گوش کردن یعنی شنیدن گوبنیوش یعنی بشنو و شناییدن و بکسر نون نیز گویند نفوشالیدن از کیش بکیش شدن نوالیدن نالیدن و جنبیدن نوانیدن // л.396 بانگ زدن نزیدن بیرون کشیدن نسیدن نهادن نهفتن پنهان کردن نکوهیدن ناپسندیدن و زشت گفتن و سرزنش کردن نواختن سرائیدن و بانگ زدن و خوش کردن و بمراد رسانیدن (بنیاد) نوازیدن بود نهشتن نهادن بنیاد نهیدن بود نوفیدن جنبیدن نهیدن اندیشه کردن و غم خوردن نوازیدن نواختن و خوش گردانیدن و سرود گفتن گونه بیست (و) یکم که در آغاز آن واو است و شکولیدن جلدی در کار نمودن و اخیدن از هم جدا کردن و وزیدن اختیار کردن و شکریدن چیست کردن و پیدیدن چاره جستن گونه بیست (و) دوم که در آغاز آن هاست هشتن گزشتن و او یختن بنیاد هشدن بود هازیدن گریستن و در بعضی فرهنگنامه نگریستن هلدن فرو گذاشتن و ترك دادن و فرو انداختن هوختن بیرون کشیدن و آمدن و پیدا شدن بنیاد هوخیدن بود هازویدن فرومان و چیزی حیران شدن هوشازیدن چاروا بغایت تشنه شدن گونه بیست (و) سیوم که در آغاز آن یا است یاریدن

توانستن پارستن توانستن بنیاد یاریدن شود پازیدن قصد
کردن و زدن و انداختن و بجهن کشیدن و اشکارا کردن
و پرسیدن

Баҳш VII

Тюркские слова

بخش هفتم در سخنان ترکی بر چهارده گونه نخست که
در آغاز آن الف است آتا پدر آنا مادر آرقا حجامتگاه
آنا کف دست آردگا شن آبا تلخه آلابلی آما بز کوهی
آغا برادر بزرگ آوت ت آوت کاه و دارو آیت گوشت
آزمت امروز آت اسپ آنکت سرخاب آلت گوجه آوکت پند
آورت غول آیت گوشت و سگ ح آوکاج خلق آوکنج پشیمانی
آغاج درخت آزتوج سبزه آورلوج کوهان آشیج دپک گلپن
آوج سه آودوج روزه خ آجماخ بهشت (د) آرمد آذر و کبک
دری ر آوگکر پروین آیر مرد آیر سرود آجر کمرانسی
آویر اریزان آوگدر بیاموزایم کس آور خر مسج آوار بوم
آوجار بازار آییر زین آیلمندر نماز دیگر آغر گران
آیلمدر رازی و انجنان ز آغر گران آز آندک آوکر نوگاو
و میمون آریغمز ناپاک آسهرز میان فرج س آس و آن
پوستینی است معروف ش آش خوردنی آوزنش جان و تن و
سر آوگوش روستا آورش جنگ آلتمش شست آرقش کاروان
آولش روستا ع آجغ تلخ و شور و توش غ آلغ بزرگ

اوقشغ هوشمند ارصارغ زرد آيغ خوس گير اويغوغ بيهاري
 ارينغ پاك اوتاغ خرگاه اوجارلغ سازدگان اغوغ در دق
 ارغودق جوزا آرولق ساق اشق متالنگ آهاي پای اونتارق
 فراموش کردن ارتوق زهاده احساق كند اوجفلاق سه برگ
 ابرق كهيل آق شهيد آق وحشي ك ارمك پشمينه است
 مهنتراز صوف انلك رخساره // اوزاك رگ جان آلک دست اركللك п.516
 انگشت اوكدزمك اموغتن اكسوك كمر انك رنجوری و شهر و
 ولایت اتمك نان اتوك موزه اتك دامن ارك زردالو ل
 اورغل لب گردان آل بودست اونكل وقت نماز پيشمين
 اوغل پسر ايل فرزند انكال زنديخان امكال رنج ايل
 ولایت اوپوغل در خواب شو آل بستان و رنگ لعل و اسپ
 بور ايل شكل برايچگل بخورم اردم هنر اوزم انگور
 اوزم محلت اويم چنگ كه آن سازيست الغ بهيم عيد فطر
 ن ايلعكان پروردگار آلن پيشاني آن لب اكن كف اون
 اواز ايران سرود ميگويد ايسن دوع اوشتان ازار اكن
 كشت آلتن نبشتن اويغن بيدار شو و ايالو پهلو اجاكو
 شكينه اغو رهن اولكو ترازو اچكو ايجكو نيز گويند اويغو
 خواب ه اوپه خواهر اوجه هشت الكسه پس قفا اوكره
 رشده اوخيشه سماخچه اله سيب اورقه توت اسرقه حلقه
 گوش ي ايدى خداوند آي ماهتاب انجى زن ايجى برادر
 مهتر اينى برادر كهتر اكاجى خواهر مهتر اورنى كلنسى

دایه آوردادی سرود گفت آویفدی بیدار شو آمدی ریزه
آسری نور آرنوری گفتار آوی گاو آسی اشکنبه الاشتی
صلح کردن ایمکی روا آلتی شن آغری دزدک آغدی ایمن
لحظه آهنی پس فردا آرتی گذشت اوکری مرد آشچی رواش
ایمکی طباخ آتچی هاب التونچی زدرگر آتی دمید ایمکی
خواهر آتماچی دلال آسی طبيب

گونه دوم که در آغاز آن با است الف بلکه دانا
بفرآ شتر نو بود وا شتر بچه تا بهات ایزد تبارک و
تعالی بوت ران ج بشنج پنجه س برس شیر ر بر بده
بغور کلور بور الت جنگ غ بیغ فروشدن ی بجناق سلف
انکه خواهر زن در خانه او باشد بشماق کفش بوتاق شاخ
درخت بیافلق بوم ماده بشق پیکار بسق سنان بلاق چاک
و سوداخ ونیز در بینی استعمال کند بق بنگر ک بوکرک
کرده بلک دانش بیک خط بیک خام بورک کلاه بک بیشه
ببک دیو بک امیر بلنک استین گ بیلازگ دست و رنجن
بملتوک مقوس ل بل رنگین م بنم عهد ن بتورگان // پیدا
آرنده بالدن خازنه بوین گردن برمن بودنه بلبسن
چرخ بلی فسن جغد بلدرجن ولج بوکردن زین بانمن
سنگ وزن بوکن امروز و بزاغو ماد گاو ه بغه گوساله
بلته تبر ی باقوی پیر بکنی معروف بغدی گندم بوری
گرگ بیغوی بردن طوی حرجال

п.52a

گونه سیوم که در آغاز آن تا است ت قورت چهار
 نت بگمیرج تیج طیفه ر توانکر خرابجی تبر یك تر بایست
 ز توز نمك توانکز خوك ش تیش غ تاغ کوه تفسخ بسر
 آمدن تولاغ پای تابه تیغ خدمت ترلغ کشاورزی تورغ
 اسپ کمیت توزلغ با نمك و تمور قزق ستاره قطب تبرای
 خاک ترنای ناخن توینق سوم تلیق کمان نیم تضااق زادن
 تیرغی جرنگك تیتك خلیش و خردمند ترشك ارنج ترك
 رود ترنجك جادر توشك جامخواب تیرك درخت تواك شفتالو
 تنك تیز تونك بی ردم تنك بامداد ل تل زبان م توردم
 سه خام تولوم اسلحه ن توریکان پدید آرنده تین شنوده
 تن کل سر تون جامه و شب ودی تخازن خیار ترغن برنج
 تگان خار تولتکن غلیواژ تزکین عنان تغن نه تهن نود
 ه توشه سینه تره ترب توه شتر تکه کفان توقوه ابرش
 سیاه توزنه کلند توقه کمر سیاه تونکه شب تارک ی
 تنکری خدای تبارک و تعالی توشی اشتر ترغجی کشاورز تشی
 ماده ترغی گنجشك ترکی خوان تغدی بزاد تنکی دریا
 گونه چهارم که در آغاز آن جیم است ا جادر
 خیمه و جولو شك جانق کاسه ك جرکلك لشکری جورک قوص
 جلك سربچه جرک لشکر ن جولین سهیل جکن شاماخ
 جنقلقن پیرگاو جیقان دنبه جیبون پشه ه جگر که ملسخ
 جنکه کمند جغره سازست که آنرا چهار تاره گویند

گونه پنجم که در آغاز آن حا است ر حریر موی
فی حلق افسار ک حجاج کل

گونه ششم که در آغاز آن خا است فی خودی خرکوه
ن خاتون عروس خوب و نازک

گونه هفتم که در آغاز آن دالست ت // دلست
کشنیز ر دور شتر

گونه هشتم که در آغاز آن را است ت روت آتش
ن روغان توان توانا ک ریوک بلندی

گونه نهم که در آغاز آن سین است ب سنجاب
پوستینی است تا سوت شیر سوکت بید ج سج موی سونح

شادی ساقنچ اندیشه ار سمور پوستینی است سوچمر شراب
سفر گاو سفار دله جانوریست سفر جانوریست معروف ز

سوز مخن ش سوکلمش کباب سنجش مقابل شدن لشکر غ
سیغ بوریا سیغ سودا سارغ زرد فی سفشق سفال سرمق

سیر سرمق شلفم سفلق میس سقای شکال سفرق کاسه سفرای
نیز گویند ستمق فروختن ل سفال ریش سکال ن سنگین پی

سن شمار بلا سفان پیاز سامن کاه حبوب سمدان گفتار
جانور سچفان موشی سفن گوزن سفنان علفی سواکن تزرور

سکسن هشتاد سن ناپاک و سیلکو پاک سنکو تیزه سیرغو
نای سو سفروآب سقو پیمانه ه سولکنجه برنایی سرجسه

آب کینه سمره سرمای سیرجقه ملخی ساوچی پیغامبر

سوسفری گاو میش سَفَری کیمخت سَفَرچی با سبان سَتَفَجسی
سوداگر سَهری ولایت

گونه دهم که در آغاز آن شین است شَطو نودبسان
گونه یازدهم که در آغاز آن صَدست و صَو رود آب
ی صَنبوی رود آب

گونه دوازدهم که در آغاز آن طاست ا طَمّا مجلس
خانه ر طَر رگ و طَلّاق سبزل طَفول جانوری از پرنده گان
درنده یعنی شاه باز م طَم باشد ن طَاین فوغانجی
طَفای طَرمطی جانوری معروف

گونه سیزدهم که در آغاز آن قاف است ا قَلّا اسپ
که زرد رنگ بود و بر پشت او خطی سیاه بود قَرّا
سیاه ب قَوغایب دلو ورسن قَب برخیزت قَت نجس قوت
رخمین ج قونج ساق موزه قولفاج فراشتك قنچ کفچه لیز
ج قلیج شمشیر قلاج رش و گام دراز د قواغند لحاف
ر قدر دیگ درشت قو کمر قتر استر قوجفر مخ قونکسر
اسپ قلاکه بزودی زند ز قندز پوستینی است سیاه // قیز

л. 53a

دختر قوبز خربزه یسحك قاز بط قلاوز راهبری و بلغتی
قلاوزد گویند قویز هشیار س قیاش آفتاب قواش عقاب
قلاش رش ق قلاقی گوش قوق دیده قلی قوی قویری دنبه
و دم قولق بندی قباق کدو قونی کال قوق مادبان و
قو قلاق سیاه گوش قوسق فنك جانوریست که پوستینش سپید

است قونفشق شیر گنجشك قولق آتش زنه یعنی جفمق قشق
 کفسجه قوق جهل قوق ریش قفلق حوض قلاق مشک ل قل
 بازو قزل سیاه ن قون شکم قاین قان خون و پادشاه را
 نیز گویند قفقن قنا قاغون خربزه قوه غورشین سرب قلن
 کره قهلن پلنگ قوین خرگوش قلقن قولسقن باردم قولسن
 تنك که در زمین باشد قار عروك و عارعار و کارعسان
 قاون ارجنو قادن اندخس قوغره زاغ قویجغه مورچه
 خرد قصفه کوتاه قوه سیاه

گونه چهاردهم که در آغاز آن کاف است ت کبت
 دوکان ج کرپیج خشت ر کجار میگردد کریر بر گیر س
 کورمس نابینا کس پرش کیش نمود کرش زه کمان کمش
 معكس ك كوك آسمان كك كلوخ كرك مژه كندك نساقي
 كنكرك دماغ كيك شكاری كلاك كبك ل كوكل حك سار كل
 بیام کجا بیم عید اضحی ه کیشه ویرکستوان کیجه
 بیگاه ی کشی مردم کلنی شه عروس کوکی تیشه کلارجسی
 نگاهبان کلدی آمد کجتی گشت کجکی بگذرد کبتجی دوکاندار
 گونه پانزدهم که در آغاز آن لامست ر لغر جگر ن
 لاجین شاهین کوهی ه لربه جوی لاهی گاو میش
 گونه شانزدهم که در آغاز آن میم است ن مسق
 سہلت مسنجق مہرہ منق جام موسن شاخ منك هزار و منکو
 جاوید

گونه هفدم که در آغاز آن پا است الف یونجلا
 سبب یغرب جمرات بت بخت یست درس ج یلاوج
 و یلاوج نیز گویند و آن رسول است یج دیر یاج تابه
 ر یر زمین یغر گریبان یکسر بدوز یلدز ستاره یوز روی
 بندش یاش سبزه و جراحت یتمش هفتاد غ یسف وقت نماز
 خفتن یاشلغ جراحت دار // ن یورقان افریدگار یرلفان л.536
 امرزگار یتدکان بنات نعش یورون بینی یغرن شانه یقین
 نزدیک یرلقان فرمانده یورقان لحاف یرخان بت یلمن
 موش بدان یلان مار یوغن سبیر یوکان لگام یون ضد
 یارن فردا ینجو مروارید یجفو اره ه ینکه زن برادر
 مهتر یکسره سجد ینجکه باریک ی یولجی خربوزه یاقوی
 پیه یتی هفت پوری ر یکرمی بیست یزی دشت بانان

Авторское приложение
 к словарю "Зафāngūyā ва джахāncūyā"
 "О некоторых персидских словах,
 которые имеют иносказательное значение"

در چند سخنی از پارسی که کنایت از چیزی دارد آب
 عرشت و جاه افکند نهاد و دور کرد آتش شد در خشم
 و تیزی شد آب شده شرمنده شد آب آتش شده در شور
 و غضب شد آب در جگر هستی و توانگری گویند فلان آب
 در جگر ندارد یعنی فقیر و مقل حالست از برآمده گیر
 با دست آمدن او بپذیر و از دل قبول کن آب دندان

مفت و غالب كنایت از هر دوست بقوینه یعنی گویند و
 بیشتر عبارت از زبون گرفتن است آزادی جدائی است
 گویند این یعنی جدا ب بی سر و پا سراسیمه بدریا
 داد پشت و دور کرد بدر نیاید د در مانده نگردد باد
 شد ناپدید شد برافکندن دور کردن و فرستادن بردن یافتن
 است بدست کردن حاصل کردنست باز خریدن خلاص دادن
 بر گرفتن قبول کردن بی دندان همد تمام پ پایاب زور
 و تاب گویند فلان پایاب فلان ندارد یعنی زور تاب
 بر انداخت بساط کرد بیل افکند مات شد یعنی فلانرا
 بیل مات کرد بیسر متابع پهلو زدن برابری کردن پیش
 کش خدمتی پا بستن امهوس شدن و منتظر ماندن پای
 گشادن باز آمدن پیه کبر گویند فلان در پیه خود میمیرد
 یعنی از کبر خود در اندوه است ت تن زدن حمل کردن
 چ چرب پهلو فربه چرب زبان چاپلوس و فریب ده چشم
 داشتن امید داشتن کردن و منتظر ماندن خ خیمه زد نصب
 کرد خاک و باد شد خوار و ناپدید شد خشت خشت شدن
 خراب گشتن است د دختر آفتاب شراب در آتش کرد در
 مشت ضبط دندان سپید تبسم را گویند دریا کش بسیار
 خواران در ساختن موافق شدن با کسی دست فشاندن ترك
 دادن در پشم کشیدن پوشیدن دانه دانه شدن پراکنده
 گفتن است دندان // فرو بردن اقامت نمودن در کاری در

л.54a

فلان گریختن پناه بدو ساختن ر روز روزگار گویند
 امروز روز فلان است رهبین مدقی و محقق ره آوردی
 آنچه کسی را از سفر آرند ز زود سیر تنگ آینده زیر
 تیشه سخره زنج زدن بیهوده گفتن است سر سیماب شدن
 ناپدید شدن و دریدن است سر گذشت قصه گذشت سرنوشت
 بیرون آمد سر کشید بی فرمان شد سر بر کرد یاغی شد
 سر بر آورد خروج کرد سرد کاهل و سرد شد یعنی مرد
 سر گروه مهتر سگ جگر سخت جان ستم کش چراغ بسپار
 کننده سبک عجلت نمودن ساده دل نادان و کم دان سر
 آمدن افتادن و تمام شدن گویند سر انداختن عاجز شدن
 سرگران غضب گویند سرگران مکن یعنی در غضب مشو سر
 آمدن آخر شدن سال پیموده مرد جهان دیده سیه کاری
 بخل است سگ جان سخت جان ش شور سخت بد حال و پریشان و
 بی دولت شدن رفتن است گویند شد یعنی رفت شوری
 استعمال است گویند خاکستوری استعمال کردندست ف فتنه
 خفت فروست فر فر روزی است گویند فرو نیست و این در
 نبشتن و خواندن استعمال کنند فروشاندن دور کردن فرو
 کوفتن زدن سخت فرو گشتن ناپدید شدن فرو داشتن بیهیزست
 ک کننده پیر سال خورده کشمکش تحمل است گرد گرد آوردن
 گویند غله در کند گرده یعنی گرد آورده کم گرفتن ترك
 دادن کله انداختن فریاد کردن گ گیر و دار بزرگی و

کرد فرست گم رو چالاک گاو ریش احمق گرانی استقامت
 نمودن گرگ آشتی صلح که از دل نباشد م میل کشیدن محو
 کردن و دود کردن نعل در آتش بیقواری است نمک بر آتش
 افکندن شور غلبه است و هیناهین هجوم مردمان و آواز
 اسپان و این در شور و روا رو استعمال کند هم سر
 برابری ی يك چشم ظاهر بین و کم بین و منافق

СПИСОК ТОЛКУЕМЫХ СЛОВ БАҲША 1,
ПО ИНДИЙСКОЙ РУКОПИСИ, ВОСПОЛНЯЮЩИЙ
ЛАКУНЫ ТАШКЕНТСКОЙ РУКОПИСИ:

гӯне алиф - гӯне дāl,
гӯне дāl - гӯне rā,
гӯне сйн - гӯне шйн.

آهنج	اندوب	آسا
آكج	افراسياب	آوا
الفنج	ارجاسپ	استا
اوج	ارماپ	л.5a
ارج	انفت	اشنا
امرج	القت	انگروا
ارنج	الجهت	ازدها
آرج	آبافت	انوشا
اماچ	انگشت	آشكوب
آخميچ	л.5б	آگ
آخ	اولنج	آعوب
آنخ	آگنج	آсиб

ایزد	اشتود	ایدر
ازند	اسفندمد	آور
آورد	ارد	ازگار
п.6a	اشتاد	استر
ایمد	اورمزد	آخور
افد	п.6б	افزار
اورند	ارجمند	آچار
افرند	اختر	اسفندار
آفند	آذر	آمار
اند	اخگر	آوار
اینند	افسر	اسپندیار
آباد	آذر	اردشیر
اندود	آغار	اندرز
امرود	انبر	اندوز
الوند	آذیر	انباز
آزاد	افدر	افروز
استاد	انبیر	آز
انگزد	آگور	ارز
اراوند	اوبار	البرز
اروند	اهار	آغاز
اهنود	п.7a	اورمز

آخال	آك	اسپروز
آجل	л.8a	آپیژ
آغال	اچك	л.76
اسپفول	اسك	الماس
آمل	اسپرك	آبنوس
آزدم	آفشك	اسپریس
آستیم	اتا بك	آس
اوستام	اندك	اندایش
انجام	اوردهاك	آغالش
استم	آزیراك	آگوش
ابرم	آونگ	آگنش
ادم	آدرنگ	آرش
آمین	آهنگ	آزرخش
آبان	آزنگ	آزغ
انگدان	آزنگ	آمیغ
انجمن	اورنگ	آمرغ
اهرمن	اوشنگ	آروغ
آرمان	اوزنگ	انباغ
ایرمان	استرنگ	آزیغ
آهون	اوئول	انجوغ
ایوان	л.86	اکماك

л. 10a	آسگون	л. 9a
ایشه	انبان	ایران
اسفده	اخشيجان	امون
استوه	آشيان	ارغنون
انپسه	آذرهمايون	اذين
آسمانه	افغان	ایهون
آسیمه	اوغاو	آفرین
آگنده	اشتو	آردن
اوسه	انزرو	انگلیون
انبره	آهو	ارغوان
آهیانه	اوسو	ارذن
آفگانه	آرزو	آبشتن
آشفته	انگشتو	اسالیمون
انوشه	آلو	ایذون
л. 10б	آمه	اکمون
ایفده	ایارده	آویشن
آواره	آنسته	آرون
آماره	آسه	л. 9б
ارزه	آشتینه	افسون
آماده	آگشته	انیران
آموده	آغشته	اران

ازده	اخته	بست
امنه	انجیده	بت
اخچه	اوره	برگست
اخکوژنه	انداوه	بخست
انگله	اشنه	بت
آژینه	انبوه	برغست
انگشته	л.116	بهشت
آغازه	اسفانه	بخت
л.11a	آره	برنجاست
اغرده	انداخواره	л.12a
آهنجه	آبی	بوغنج
اساسه	النی	بناج
آگاه	اسپری	باج
آرغده	آحوی	بشنج
ارغنده	آستی	بژوج
افروشه	بسا	برخفج
انباشته	بنا	بفج
الفقهه	بلباسا	بلوج
انگاره	بوب	بوانج
آرامیده	بیدخت	بلنج
ایوره	بیخت	بسج

باور	بالاد	برنج
بدر	بید	بنج
برور	باورد	بسبج
بناور	ببرود	برخسج
п. 136	بسد	بازنبج
بشتر	п. 13a	بلنج
بلغفور	بسد	بلخ
باستار	بنیاد	п. 126
بر	بشکلید	بوخ
بار	باد	بوخ
بور	بشد	بزند
باهار	بیدکند	بنداد
بلغار	باختر	بیجاد
п. 14a	برخود	بند
بربر	بختور	برد
برز	ببر	بردا برد
باز	بشتر	بدرود
بورز	بالار	بخرد
بندرز	بهار	بلکفد
بگماز	بادیر	بیهود
برخود	بخار	برازد

برواز	بزارش	بلسك
بجيز	بريشش	بساك
بروز	بروخاش	بجسك
بشنيز	بش	بلونك
л. 146	бш	بنجك
ببز	بالش	باك
بيواز	بناغ	بنجسك
بسز	بورغ	بيدك
برجيس	بزغ	بهرك
بلكس	بشترغ	بنذك
بالوس	بالغ	بوک
بамс	бوارغ	л. 16a
بخبس	بالغ	بدك
بسباس	بك	باسك
бос	بسك	برجك
بلوس	л. 156	برك
бوش	бордк	برگ
бурш	بوک	бшنگ
л. 15a	борндк	бажنگ
бндш	بسك	بيناسنگ
بخبس	бштк	борنگ

л. 176	برما یون	بشکول
بزمان	برمکان	بسل
بریزن	بهمن	بجال
باو بان	л. 17a	بال
برشجان	بنوان	بشول
بسخران	برزن	بستکل
بارمان	بکهوجتان	بهل
بشیون	بابزن	л. 166
برین	برغمان	بل
بکتوسان	بیژن	بلکل
بیما بان	بریون	با قدم
بون	باستان	باددم
بان	بخسان	بهرام
л. 18a	بهین	بلغم
بنو	بهگن	بوم
بابنو	بتکن	بنم
برمو	بوگان	بشتم
بانو	بلکن	بخم
بالو	بروسان	بشتالم
بروازه	بومهن	بام
برواره	ببر بیان	بم

л. 196	بازہ	بیلہ
بہنہ	بخیدہ	بخنوه
بجرہ	بوزمہ	باشامہ
بریزہ	بشنجہ	بیلادہ
بزہ	بونڈہ	بیلایہ
برمہ	برکنہ	بسفدہ
بختہ	л. 19a	بیخستہ
بیشہ	برہ	л. 186
بسیجیدہ	بویہ	بنہ
بادرہ	بتیارہ	بنگاہ
باخہ	بالوانہ	بنفشہ
بتہ	بستہ	باسرہ
بنوہ	بسودہ	بابونہ
برخی	باشگونہ	برغہ
بفتری	بنجرہ	بارہ
بارگی	بزرہ	بلمہ
باکی	بشمہ	برمخیدہ
بادی	بشیمہ	باخسہ
л. 20a	بشکلہ	بورہ
پروا	برادہ	بندغہ
پتکوب	باغرہ	بیلہ

پدواز	پفار	پلشت
پرواز	پرمر	پردخت
п.216	پروار	پخت
پرپوز	п.21a	پست
پایز	پیلور	پازاج
پژ	پندار	پخج
پیس	پیور	پاسخ
پخس	پرکر	پیخ
پرواس	پرگار	پازند
پلاس	پنیور	پراوند
پش	پار	п.206
پش	پیرار	پرند
پاداش	پرپر	پند
پوزش	بدندر	پسند
پژوهش	پاسار	پانید
پراش	پوز	پولاد
پخش	پالیز	پرغند
پیغلوش	پشیز	پرهود
پزداغ	پیروز	پسندر
پیوک	پتفوز	پیمکر
پکوک	بتواز	بور

پروین	پالہنگ	л. 22a
پلندین	پرغول	پلنک
پارکین	پلپل	پشک
پیکان	پدرام	پتک
پوشگان	پیام	پلاک
پایون	پرجم	پلارک
پرمون	پرن	پنک
پڑھان	پیشن	پوپک
پوپو	پوزن	پوشک
پینو	پرچین	پسچواک
پہلو	پایندان	پیازک
л. 23б	پرویزن	پیک
پرنو	پرین	پشلنک
پارہ	л. 23a	پلک
پنچہ	پر نیان	پاھنگ
پذیرہ	پرنون	پاشنگ
پوزہ	پیغون	پالانگ
پیلاستہ	پالوان	پگ
پیفارہ	پیمان	بلنگ
پالکانہ	پرپہن	л. 22б
پالانہ	پایان	پاجنگ

پرستنده	پریشده	بیفوله
پیرایه	л.246	پیوسته
л.25a	پالوایه	پدرزه
پیمانه	پهنا نه	پده
پشته	پلمه	л.24a
پالوده	پاینده	پرگنه
برزه	پایه	پاغنده
پوشنه	پیروزه	پهنه
پی	پژولیده	پدمه
پیوستگی	پاشنه	پیله
پیروزی	پرونده	پیله
پیوگانی	پیواره	پیاله
پیروزی	پیوه	پاره
پری	پده	پیسه
پایندانی	پروازه	پژوه
پژوی	پاتله	پیرایه
ترا	پاخره	پروانه
تیلا	پرستانه	پالونه
توتیا	پشیزه	پاده
تاب	پژه	پژوهنده
л.256	پنجره	پراشیده

توب	توب	توش
تراوب	تير	توخش
توب	تلدر	تراش
تبت	تبر	توغ
تمليت	تار	л.27a
تلاج	توار	تيغ
تنج	تمار	تاغ
تينج	تند يور	تف
ترنج	تقار	توف
ترفنج	تكار	تبوك
تاراج	تور	تابوك
تيماج	л.26б	تبك
л.26a	ترمشير	ترك
تشليمخ	تباشير	تنبوك
تاخ	توز	تاك
ترخ	تؤ	تكوك
ترفند	تكثر	تموك
تروكند	تلس	تلك
تكند	توس	л.27б
تند	تش	تلك
توبد	تاش	توندك

تہمتن	تکل	تورتک
تاران	تاؤل	تورتک
تکو	تویسل	توریاک
تیو	تنبل	تورداک
ترنگو	تیم	تورسک
تیهو	تهم	تاراک
تتو	تتم	تباک
تذرو	تربین	تاریک
تکاو	ترن	تمیک
л.29a	تسرین	تگرگ
تسو	تان	تگ
تربو	توسکان	تودنگ
تانگو	توشکان	ترنگ
تراره	تریان	تارگ
تواره	л.286	تلنگ
تنوره	ترینیان	تنگ
ترغده	توبان	л.28a
تروه	ترزفان	ترتگ
تووه	توران	ترنگ
تبیره	توسن	نزوال
تریوه	ترکمان	تاپال

تندہ	تفسیلہ	جفبوت
تلوسہ	ترانہ	جہست
تورہ	ترینہ	جہست
п.296	п.30a	جفت
تندیسہ	تروشہ	جوج
تخمہ	تازہ	جوخ
تاخرہ	تواہجہ (تباہجہ)	جلوند
تزہ	تاہ	جاورد
تابہ	تہیشہ	جہشید
تفتہ	تتارچہ	جدر
توانجہ	تربارہ	جہرور
تشہ	تبخالہ	جہزبور
تلنہ	تودہ	جلويز
تفشیلہ	تلی	جخش
تغلہ	تلنگی	п.31a
تفسہ	تہی	جماش
تالواسہ	تتری	جاش
تلواسہ	تودری	جغ
ترودہ	تالکی	جناغ
ترنجیدہ	п.306	جاف
ترفندہ	جلب	جلف

جوشك	л.32a	جفته
جوسك	جودره	جدكاره
جدا نك	جفسته	جادوى
جبلك	جيوه	جابكى
جنكلوك	جبويه	جالى
л.316	جله	چليپا
جوال	جنبنده	جوخا
جهم	جكاشه	چاروا
جام	جوره	جرخشت
جیلان	جمجمه	چشت
جوشن	جرمه	جلوج
جیتمین	جده	جج
جمهلو	جوزينه	چاچ
جو		چجاخ
جوجو	جفته	جرخ
جئینه	جرده	л.33a
جفاله	جوبنه	چکاد
جوشه	جلفوزه	چفده
جشه	جبه	چرغند
جهودانه	л.326	چند
جربه	جوانه	چود

چنار	چفتك	چشناك
چفر	چفوك	چنگ
چنبر	п.34a	چنگال
چهار	چرك	چال
چنكار	چرك	چگل
چكندر	چالاک	چم
п.336	چا بك	چمچم
چنبور	چرمك	چیستان
چپر	چچك	چمن
چفر	چنك	چندن
چرز	چك	چرغون
چا پلوس	چكاچك (چكاچاك)	چپن
چوس	چكاك	п.35a
چخش	چلوك	چندان
چالغ	چروك	چوبان
چاوش	چاك	چوبكین
چغ	چكك	چپزو
چباغ	چلونك	چامه
چورغ	چوك	چوبینه
چكاوك	چلك	چلپاسه
چكوك	п.346	چفانه

خوید	خوست	چفته
خورد	خفوج	چوزه
п.366	خفج	چمانه
خور	خنج	چرویده
خاور	п.36a	چیره
خشنسار	خلنج	چرغاله
خنیور	خروج	چفرنده
ختنبر	خوج	چاره
خنود	خلج	چفرواره
خنبر	خجج	چهره
خوار	خلخ	چهرغه
п.37a	خرداد	п.356
خنجیر	خرد	چاپانی
خیر	خاد	چریوی
ختار	خزند	چاشنی
خر	خود	چکی
خستر	خرد	خنیا
خواستار	خجند	خارا
خوار	خرسند	خلولیا
خزر	خزند	خنб
خسر	خوند	خست

خاز	خورمک	خلم
خوز	л.38a	خوالستان
حس	خنک	خزان
خدیس	خایسک	خان
خلا لوش	خپک	خرمن
خراش	خاشاک	خستن
л.376	خړک	л.39a
خوش	خمک	خنشان
خلیش	خړاک	خندستان
خروش	خړک	خندیدن
خیش	خنګ	خرغون
خف	خپګ	خدا یگان
خړوک	خندنګ	خماهن
خبک	خنګ	خفتان
خنجک	خول	خیزران
خارجک	л.386	ختن
خلشک	خوهل	خنیمان
خړوک	خیم	ختلان (ختل)
خشوګ	خام	خسرو
خپاک	خیم	خد یو
خلشک	خرام	خو

خواستہ	خروہ (خرہ)	خستو
خستہ	خنبہ	л.396
خروہ	خشینه	خدو
خوردہ	خوچه	ختو
خیره	خرہ	خیرو
л.41a	خسته	خرگاو
خربزه	خاتوله	خجسته
خیازنه	خروہ	خشتچه
خرخشہ	خبیره	خلہ
خروسہ	خارہ	خستوانہ
خواجہ	خفہ	خشته
خوره	خیزیدہ	خامہ
خوارہ	л.406	خبہ
خانی	خزیدہ	خازہ
خوی	خبرہ	خردہ
خوانی	خبیره	غارہ
خوی	خجارہ	خرہ
خسروانی	خدارہ	л.40a
خدای	خنبرہ	خاشہ
л.416	خوارہ	خرغہ
خیبری	خفدہ	خشارہ

دوره	درزن	خشی
دوړسبه	درغان	دارا
دنه	داستان	دروا
دغلغه	درفشان	دربا
دوره	п.44a	دلوا
دوده	دوستان	دغا
دبېلك	دمان	دندا
دسته	دین	داب
دبیره	داو	п.43b
دړسه	داه	دل
درغاله	دایه	دغل
دریوزه	دهقنه	دیهیم
п.45a	درنه	دهیم
درمنه	دسته	داهیم
درفشنده	دوشنده	دیم
دبدبه	دوزه	دام
درپه	دیوچه	دیم
دهره	دریزه	درغم
دوشه	دخمه	دالان
دودله (دوداله ،	دیده	دستان
دادواله ، دادله)	п.44b	دودمان

راش	راود	د پره
رامش	رد	د مسوچنه
راغ	راد	دی
راف	رود	دوخی
رف	ریوند	درای
پ.47a	رند	پ.456
رګ	رشنواد	دورای
راک	رامر	دشنگی
رمزک	روار	دولی
رشک	راویز	داوری
رشک	رز	دپلمی
رېدک	رستخیز	رخشا
رېک	ریماز	روهینا
رنګ	راز	رباب
رچګ	پ.466	رشت
رسيل	ریز	رست
رزم	رس	رخت
رام	روس	رماست
پ.556	رخش	رونج
سروش	رخش	ریواج
سرویش	رش	پ.46a
		رخ

سروش	л.56б	سيكل
سريش	سروتك (سرموتك)	سيام
ستاپش	سروشك	ستپم (استپم)
سماروغ (زماروغ)	سكلك	л.57б
سپريغ	سباروك	ستام
ستاغ	سيلك	سونام
л.56a	سنگك	سم
سغ	سپسك	سنگم
ستويغ	سيامك	سيم
سرف	سمك	سرسام
سنگك	سوسك	سهم
سيك	سورتك	سلم
سنولك	سوگ	سان
سارخك	سيخول	ستپون (استرون)
سترك	سندل	ستودان
سونانك	سفال	سفتم
سجك	л.57a	سوزيان
سنگوك	سگال	سمان
سپيتاك	سبل	سوين
سرك	سنبل	ساوين
ستاك	سل	سرشكوان

سراينده	سنگچه	л.58a
سخره	سرويسه	ساربان (ساروان)
سرپوشنه	سالمه	سامان
л.59б	سفرنه	سورغن
سکيزنده	سماخچه	سرون
سباده	سفحه	سرين
سروانه	سفته	سوهان
ستره (استوه)	سپاسه	سالهون
سوکه	л.59a	سمنگان
سپاه	سکيله	ساتکين
سوده	سوخته	سندان
سزه	سنبه	ساو
سکاچه	سنهوزه	سکاليو
سکته	سندره	سکارو
سنجه	ستنبه	л.58б
ستاره	سفده	سکو
سنبه	سيله	ساسو
سريچه	ساوه	سرو
ستاه	ساره	سندو
سبوسه	سند	سامه
л.60a	سوسه	سده

سته	شوب	شهد
ستوده	شيب	شکرد
سفته	л.60б	شخود
سمانه	شاداب	شخيد
سارچه	شترب	شاپورد
ساسی	شکيب	شاهورد
سماری	شرب	شند
سای	شتفت	شمشاد
سری	شفت	شاکمند
سودی	شوېست	شمليد
سپرگی	شبت	л.61б
سیکی	شست	شکند
سایری	شمخانج	شگاد (شفاد)
سگزی	شکنج	شاکار
سرنای	شخ	شبگیر
سودی	شکوخ	شهریود
هفا	л.61a	شمشار
شکيبا	شوخ	شکر
شیدا	شخ	شفر
شوا	شاماخ	شیار

SUMMARY

Only unique monuments preserved in rare manuscripts have come down to us from Persian lexicographical literature of the earlier period from the eleventh to fourteenth century.

The dictionary entitled *Zafāngūyā wa jahānpūyā* was compiled by a certain Badr ad-Dīn Ibrāhīm in the fourteenth century in India and has been quoted frequently since in the works of Persian lexicographers of the fifteenth and latter centuries. It is named as a source in the following dictionaries: *Farhang-i Ibrāhīmī* (1473), *Tuḥfat as-sa'ādat* (1510); *Mu'ayyid al-fuḍalā* (1519), *Madār al-afāzil* (1593), *Majma' al-furs* (1599-1600), *Farhang-i Jahāngīrī* (1608-9), etc.

Up to the latest years the dictionary, *Zafāngūyā wa jahānpūyā*, has been considered lost, and the information about it was limited to quotations extracted from Persian medieval *farhangs*. In 1964 the editor of the monument identified this dictionary in a defective codex in the Tashkent University Library (B 09/292) under a flat title of *Farhang-namah*. The discovery of the manuscript and its general characteristics were covered in an article in 1965 (see С.И. Баевский, Уникальная рукопись персидского толкового словаря "Фарханг-и Зафангуйа ва джаханпуйа", — "Народы Азии и Африки", М., 1965, № 3, стр. 118-121).

The present, also the first, edition of the dictionary is based on the Tashkent codex dated (fol. 54a) the 21st of Jumada II, 1123, i.e. August 6, 1711. The copyist names himself as 'an Arab Nasafi from Khitay' (fol. 54a). The text of the dictionary itself

covers fols. 1a-54a in a convolute volume. Each folio contains 18 black-ink lines in a running-hand *nasta'lik*. The manuscript is defective: initial folios with the author's introduction and beginning of the first part (*bakhsh*) including seven chapters are missing. The text on several folios has been affected by time and sun-rays, as well as by humidity. Diacritical marks are not consecutively used.

After the work on the present edition had been practically finished, a new manuscript was discovered in the Indian town of Patna. This codex is also defective, many lines are destroyed by wormes. A photostat of the Indian manuscript was used to restore lacunae of the Tashkent one.

A study of the dictionary proved its importance in the development of the early Persian lexicographical tradition.

The *Zafāngūyā wa jahānpūyā* was evidently one of the first experiments in Persian lexicography to create comprehensive dictionaries using wide-range lexics. It includes about 5.170 vocabulary entries. The dictionary distinguishes itself among the early Persian *farhangs* by its originality of composition. The whole bulk of the lexicographical material is divided into seven major parts (*bakhsh*), which are subdivided into chapters (*gūnah*), while the latter are segmented into *bahrs*.

Each of the *bakhshes* represents a separate dictionary entitled by the author.

Bakhsh I (fols. 1a - 286) is a kind of defining dictionary with a wide-range lexicon. It defines separate one-stemmed words with the meaning of familial terms, utensils, clothes, and ornaments, also names of sicknesses and medicines, agricultural tools, months, measures of weight, etc..

Bakhsh II (fols. 286 - 36a) includes two-stemmed Persian words. The range of its lexicon is similar to that of *Bakhsh I*, adding names of countries and territories, specimens of flora and fauna, minerals, proper names of literary heroes, etc.

Bakhsh III (fols. 36a - 396) defines simple (mono) infinitives exclusively, with preference to archaic ones.

Bakhsh IV (fols. 396 - 436) defines Arabic words used in Persian, they are mostly agricultural terms, geographical and astronomical names, measures of weight and volume, also some accessories, etc.

Bakhsh V (fols. 436 - 50a) defines Arabic and Aramaic words incorporated into Persian to denominate accessories and utensils clothes, ornaments, musical instruments. There are also treated several ethnical terms, names of diseases, medicines, animals, plants, minerals, etc.

Bakhsh VI (fols. 50a - 51a) is a concise dictionary of Greek, Latin, and Syriac words; it gives appellation of the Church hierarchy and names of prominent Christian figures. There are also denominated Christian temples and monasteries, the Christian cult accessories, months of the Syriac calendar, accessories and meanings related to Ancient Greece and Byzantium.

Bakhsh VII (fols. 51a - 536) defines elementary Turk lexicon consisting mainly of familial terms, numbers, utensils, names of plants and animals, selected verbs.

The last folios of the dictionary (fols. 536 - 54a) contain a small addendum entitled 'About Some Persian Words with Metaphoric Meaning'. It explains meanings of several Persian words and word-combinations of allegorical nature.

The ample range of the lexicon including borrowings from other languages and their respective subdivision observable in the inner structure of the *Zafāngūyā* are most interesting since it is one of the earliest attempts in the history of Persian lexicography to classify dictionary lexics, and at the same time to select into separate dictionaries Arabic, Turk, and Greek borrowings used in Persian. It is also remarkable that the author classifies the proper Persian lexics in three divisions. One- and two-stemmed Persian words are selected on the wordformation

principle. Persian infinitives form a separate chapter. The preceding lexicographers had usually given verbs in their derivative forms. The *Zafāngūyā* tends to give mostly archaic verbs in their main and derivative forms, sometimes the compiler marked the former one. Phraseological elements of the Persian language had never been treated in special divisions of the preceding lexicographical works, which was done in later ones.

The separate vocabulary of the *Rumi* lexics included in the Persian *farhang* may be, too, regarded as a novelty. Although single Greek words had been incorporated in a eleventh-century dictionary, *Luġat-i furs*, the author of the *Zafāngūyā* considerably enlarged the lexicon and thus created a kind of first *Rumi*-Persian dictionary.

Bakhsh VII of the *Zafāngūyā* seems to be the first attempt to define the Turk lexics within the frame of a Persian *farhang*. Nothing similar had been recorded in earlier dictionaries, while later lexicographers steadily included the Turk lexics into Persian dictionaries. This part of the *Zafāngūyā* is of special value since it may be interpreted as the earliest experience in creating Turk-Persian dictionaries.

The author of the *Zafāngūyā* fairly often gives Indian equivalents of this or that word naming them *hindawī*.

Thus our dictionary presents itself in a new quality, that of the first attempt to create a multilanguage dictionary in Persian lexicography.

Judging by the data available to us, we may conclude that the *Zafāngūyā* was the first Persian defining dictionary to break away from the traditional composition in accordance with the last letter, and to use the first letter. Later on this structural principle, a more practical one, too, became widely used in Persian lexicography.

The *Zafāngūyā* gives a larger variety of dialectal lexics.

Pronunciation is given in description, and sometimes even its variants are marked.

Business and colloquial terms besides words of literary usage permit a judgement that the author of the *Zafāngūyā* principally bypass the usual intention of earlier Persian *farhangs* which were limited to be a tool in reading Persian poetry, i.e. a dictionary of rhythms. The author of the *Zafāngūyā* has wider intents, that is to adapt his dictionary in some parts as a tool of communication with foreign-speaking neighbours.

There is also no doubt that this *farhang* pays more attention to the linguistic and lexicological aspects.

The present edition of the dictionary, *Zafāngūyā wa jahānpūyā*, contains a phototypographic part of the text in manuscript, an introduction to the study of the monument, a complete list of the vocabulary entries, a textual decipherment of two *bakhshes*, which were novelties in Persian lexicography: *Bakhsh* III: 'Persian Infinitives', and *Bakhsh* VII: 'Turk Words', and of the author's Introduction on metaphorical elements of the Persian language. The text of *Bakhsh* VI: 'Rumi Words' has been published in a special article (see С.И. Баевский, "Румийские" слова в персидском толковом словаре "Зафангуйа", — "Палестинский сборник", Вып. 21 (84), Ближний Восток и Иран, Л., 1970, стр. 91-99).

In Addendum to the edition the text of Badr ad-Din Ibrahim's introduction to the *Zafāngūyā* in the Indian MS together with the list of vocabulary entries of *Bakhsh* I in the Indian MS are given. The latter restores the lacunae of the Tashkent MS.

Т Е К С Т

در بدون فوت خود در کاره در فلان کشتن پناه بدو ساحتی روز روزگار گویند او
 روز فلان است و بین مدتی و فلان زاده آوردی آنج کس را از سفر آرند زود و سیرنگ آید
 در پیشه خود هیچ زدن پیوسته است و ساحتی پناه بدو ساحتی و در بدون است سرگشته
 قصه گوشت سرتافت بدون آمد کشیده غرمان شد بگر و باجی شد بپا آورد و خرج کرد و کاهل
 و سر و دست و پا در هر کوه و هر یک جگر سخت جان سیم کشی چراغ بسیار کند و سیکل
 نو در سواد و دل نادان و کم و این سر آمدن افتاد و تمام شدن گویند سیرانه اخلاص
 بیکانی عصب گویند سر کران کن بجه در عصب شود سر آمدن از فرشتن سال سیرانه
 در دست بکار بخت نک جان سخت جان شور سخت بد حال و بریشان و بد و ساحتی
 در فلان اسب گویند شد بجه رفت شوری استعمال است گویند خاکسوزی استعمال گویند
 سخت فروت فروت روزی است که در فروت و این در نشستن و خواندن استعمال کنند
 و در کردن فروت و کشتن زدن سخت فروت گویند باید بد شدن فروت داشتن بیزیت کند بهر سال
 خورده کشتن عمل است که در و آوردن گویند غله و کند که در و بخت که در و آوردن کم گرفتن بزرگ
 کلاه انداختن زیاد کردن و کبر و دار بزرگ و کبر و فرست گم زد جاک کلاه و ساحتی
 استقامت نو در کرگشته صلی که از دل نباشند و بیک کشیدن و ساحتی
 فعل در آتش بپا است که بر آتش آید و ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی
 و این ساحتی در و در استعمال کنند هم سر بر آری بی یک ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی
 کلاه و ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی ساحتی

پستیم ماه جماد الثانی ۱۱۳۳
 بخط بنده خیر بنده ساحتی
 در ساحتی

شش

یرخان آفرید کار یارخان از کار تیدگان بنات نقش درون بینی چون نشانه تعیین نزد
 یرخان فرمان ده پورخان طاف یرخان بت بلین موش بدان یلان مار بوغن سیر یوکان کام
 برون ضد بارین فروا بنجور وارید بجنواره * یکنه زن برادر هتر بکسر و سجد بکنجه باریک پیش
 خرورده پاقری سه بی همت پوری بر بکرمی پست بری دشت بانان در سسختی از بارسی که
 کنایت از چیزی دارد آب عشرت و جاده افکنده نهاد و دور کرد آتش شد در خشم و سری شد
 آب شده شمرند نه آب آتش شده در شور و غضب شد آب در جگر هست و نگرانی گویند فلان
 آب در جگر ندارد یعنی غیر و نقل حالت از برآمد که بر ما دست آمدن او بیدار دارد قول کن
 ابد ندانی نسبت و غلبه کسایت از هر دوست بفریفته میگویند و بیشتر جبارت از زبان کن
 از ادای جدای است گویند ای یمنی جدا بی سرو یا سرا سیمه در یاد او پشت و دور کرد و در
 در مانده نکرده و باد شده نادیده شد با فکندن دور کردن و فرستادن برون یافتن است
 کردن حاصل کردن است و او را در برگردان قبول کردن معاندان قصد تمام
 پایاب زور و تاب گویند خوراک پایاب فلان نادر و پنهان زور و تاب
 بر آید اخت بسا کار و یک انگشت بکشد فلان از ایل مات کرد و بر شتاب بملرزدن برابر
 کردن پیش کش خفته باستن طپش شدن و مسطماندن بای کشدن باز آمدن به
 گیر گویند فلان در به خودی میرد یعنی از کار خود درانده است و تازدن فکر کردن و جگر مملو
 خوب و خوب زبان جابلوس از بده چشم و انگشت امید داشتن کردن و مسطماندن خیمه و غیب
 کرد و در وقت ضبط و ندان سسختی را گویند و بر پاکنش بسیار خواران و سسختی از من شدن
 با که دست از کار و او در خشم کشیدن و از دانه شدن بر انگشت کشیدن است فلان

[illegible]

[illegible]

اوزان رک جان الک دست ار کلک انگشت او کز رک او خن اکو ک کرانک ر بنجری و سهر و لا
 امک نان اتوک موزه امک دامن ارک زروالو اورغل لب کردن ال مودت او نکل
 وقت ناز شبن اوغل بیداریل فرزند انکال ز نچدان انکال رنج ایل ولایت او بعل فرح
 شوال سستان درنگ لعل داب بیداریل کل برای بکل بخورم ادم هنر اوزم انکور او علمت
 اورم جنگ که ان سازست الح سرم عید طر امک کان پرور و کار اتن پشانه ارن لب
 ان گفتادن اوز ابران سر و بگوید این دوع اوشتان ازارالن گشت الهی بنش تن اوین
 بیدار شو ایالو هلو جا کو شکینه غورهن او کورنار و اچکور اچکور نوز کوزید او بوق خواب
 اوسه خواهر او جه بنش الکسیس قفا او کوره رسته و خیشه سما خه الهه سبب در مروت اشر
 حلقه کوش ایدی خداوندای ماهتاب انجی زن ایچی برادر مهر انی برادر کتر کانی خواهر مهر
 اورنی کهنی دابه اردادی سر و گفت او لغدی بیدار شوادی رره اسری پور اوری کتار ادی
 کا و امی شکینه الانی صلح کردن ایکی روا الهی شنش اغری دزدک اهدی این لطف انی پس فرا
 ارنی کز نش او کرمی مر و شبی روش ایکی طراح ایچی قصاب البونجی زکر آتی دمسر ایچی خواهر
 اماخی دلال اسطی کونه دوم که صا غازان با است اف باکا وانا اغرا شیر نرود و اشر که
 تا بیات از تارک و تعالی بوت ران شیخ بخته سن برس سر رسته و بکلور بورت
 جنگ س روشن نه بختی سلف انک خواهر زن در خانه او بخته بختی بختی بختی
 شیخ درخت بیاتلق بوم ماده بختی بکار بختی سنان بلاق جا ک و سورنخ و نرود و بختی
 کند بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی
 بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی بختی

فی محیطی نام کنده است در علم اشکال ساخته افلندس حکیم - بازو هم که در آغاز آن است
 تا قورنای بزرگ که بهندی بهیرونند منظور نام مردی که صاحب ترسای بود و ناوی
 جزئی است که ترسایان برای غار زندن ایشان افتاد بر محل - و شازو هم که در آغاز
 آن است - هاج سال عمرس هرمن نام حکیمی بزرگ است و گویند که یونان او بر علی السلام
 را گفتندی که جواب منع کرده بود و هر مل بادشاه - جسس بنفتم در سخنان
 بر چهارده که در تخت که در آغاز آن است - تا بدر انا مادر آرقا چا منگاه انا گفت
 او و کاشن ابانله الابلح افغان که هی غار او در بزرگ است او نگاه و وار و ایت کوش
 از دست او و ایت اسبلیکت سرخا است که به او گت بند او زن حول ایت کوش یک
 او کاج خلق او که بشیانه اعاج درخت از توچ سبز او ر لوح کویان اشخ و یک کین اوج
 سا و روح و روح اجماع بهشت و - او مد او در و لک دری - او لگر و دین او بر و در و
 اجماع که انا او را از آن او که در بیاموز از یوز کسی او در سرچ او از یوز او حار بازار ایزر زنی
 اینک در غار و دیگر از کران ایلدرازی و اینچنان را او کران از اندک او کران کا و و حمون از
 نایاک اسپر زیان فرح اس اس مان بوسینی است موقوف اس خوردن او زنش جان و نا
 و سر او کوش و دست او در یک نقش است از نش کاروان او نش و دست او اجماع تلخ و
 و ترش غ الف بزرگ او خلق او شمشند اسار و زروان خر س که او مغوغ پیداری از رخ
 پاک او تلخ او حار تلخ مار ریان اغریخ در و دق او و دق جورا او دق ساقی اش
 شتالک ایاق بای او سارق فراموش کردن او توفی زیاده احسان کدا و جفلاق
 سه ترک ارق کیل ارق سب و خنک که او یک شمشند است مبین و از صفی لک خیار

خطین نام ملکه که از یونانیان بود و حران اولی از تابستان کونه ششم که در آغاز آن
 است از سگوبانام مروی از رویان که در او موقوف است که سوره صریح زن خط
 است از حکما از بدین کونه هفتم که در آغاز آن شش است الف شلیخا ضایع بر سایان
 شمس مهر ترسیان شباط ماه رومیان و آن آخرین ماه زمستان است و هفتم که در
 آغاز آن است طرسفوس بزرگ ترسیان کونه نهم که در آغاز آن شش است رخنفر
 بنیاد است چون خاک و باد و آب و آتش ایشان را عناصر اربع گویند کونه دهم که در آغاز آن
 است فیلاوس نام پادشاه یونان بدست کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک
 اوس میرست و فیلیک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک
 و کل و سوره و آب باشند فیلیک حکیم و بخرد و کونه دهم که در آغاز آن شش است و هفتم که در
 بنیاد است و سوره و آب باشند فیلیک حکیم و بخرد و کونه دهم که در آغاز آن شش است و هفتم که در
 آن است الف قطانام حکیمی است و نام کتاب که از ارامیه بود و باز چونند س قیس نام و عالم
 ترسیان آن قانون سارست از آن بغدادیان و اصل هر چیزی در سیم مصلطین نام پادشاهی
 شهر قسطنطنیه بنا داشت که در کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک
 محمد ترسیان کونه نهم که در آغاز آن لام است الف کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک کسندروفیلک
 چهاردهم که در آغاز آن سیم است الف ملکانام مروی که صاحب از پیشوایان ترسیان
 ماریه قسوب نام مروی که صاحب مذهب ترسای بی بود خط نام حکیمستان و آن نام ترسیان
 در اقله معروف طران حکام ترسیان و و طوطه این گویند که تا قوس است و آن نایی اریکا
 نزهه ترسیان از اردون ویرند و حلقه این مهندس ساسان نام بعدی از آن ترسیان

سبز که گین سازند و دفع برق - ششم در تخان - برشان زده کنده است - نخست که در آغاز
 است - آب آخرین ماه تابستان است - اطفاسات ارکان بجه طبايع اربعه در اول
 ماه است از روح امار آخرین ماه است از روح - اسطفق ماه و هر چیزی اسفن انجل خن
 و زاهد زنجیر روشن بشمار - اول ماه و میان از آخرین ماهها در حریف است - از روح و منصف
 اقلیم و ان هفتم در صبح مسکون چو اوقایم اندوان هفت کو اکب هر کشوری بگوئی منسوب است
 چنانکه بلاد هند کشور زحل و بلاد چین کشور مشتری و بلاد ترکستان کشور مریخ و بلاد
 خراسان کشور شمس و بلاد روم کشور عطارد و بلاد کشور قمر است اطلاق نام
 حکمی و نانه از عنوان سازیت و میان را گویند جمع فرا میر چون رباب و بربط و جنک
 طنبور و از غیر گویند اکسون جامه بریشی چون اطلس - دوم که در آغازان است -
 بریس کلیم ترسایان بطلمیوس نام حکمی و در کتابی نام بادشاهی بیاس نام حکمی و حساب
 طلمیات بود بطریق زاهد ترسایان - سوم که در آغازان است - نثرین نام
 ماه است و نثرین دو اند نثرین الا و نثرین الاخره و جمیع ماهها ایشا زانظم کرده اند
 - بهن و نثرین و دو کانون و بیکنه - شش ماه و از اردیستان و ایار است - آخرین و نثرین
 آب و ابلول - پنجم از رش که از من یادگار است - سماه ازین حرف است ابلول و نثرین
 و نثرین الاول و نثرین الاخر و سماه در مناسبت کانون الاول و کانون آخر و شش ماه
 ربیع است از اردیستان و ایار و سماه تابستان است حران و غور و آب غور میاکنی از
 ماهها تابستان است کونه چهارم که در آغازان است الف خطبا ما نبأه است که اول
 اورا حطین ملک شبا خضر - پنجم که در آغازان است ق خاندیق عالم و عابد ترسایان

و دو گونه

و عبارت از بازت کردن و ایجابی با برستحال کنند و ایک ای باز کنند و لفظ غایز بجای
 و نیز غایز یاوت افتد گویند فدا گشتن ای باز گشتن و ولایت زمین ایاوان و دروایی
 کار و دست داغ و در برکب پروا عطا و کنند بجاری و بر سوم روز از ایام مجوز و بشم
 و در خسته که بپند و بی کوده گویند و شاق سل و امن نام مردی عاشق غذا و شاق
 خد مکار و در پیشان دشن بپسین است از جانوری معروف در ترکستان دکن جانور مشهور
 و بابت و توان نام مقامی گویند نام درختی که بارش بصورت آدمی بزرگ و درک جانوری
 در ترکستان و آن جانور از خشرات مانند سوسمان است و اطلاق او نقش و شمع و او سبزه
 که بدان خفا کشند و گویند که سنگ است ابویدان کشند و بگرداو و دروایی است که بر شیل
 خوانند و هشت شتم که در آغاز آن است و هند با گشته و گنج نیز گویند و اما نوعی از ماهی
 خرد است و باها بسیار دارد و بر پشت او خار است و موج جاری خنجر که هو به یک نام
 از طوطیان و بیطال حوض بزرگ و بزبان بخارامردی یا نرود و بیاط نام قوی و ولایتی است
 بال قافه و هشتان نوعی از جنس است و یوقار فون مرده و شنی کلیت رخ و است نه که در آغاز
 است و پلدا شب یازدهم بود و آفتاب جدی و در عات خوست و گویند آن آخرین درجه است
 از قوس و در آن در زین شبهاست و تاریک است و شب کوه است سنگهاست و یعقوب یک
 و یعقوب شاه از نمودن و پنبون یک خنانش و کوه شراب و بر و ج سایه رک یک و ج
 و بر و دیر گویند و گویند آن مردم گیاست و یا فوج تاریک است و نوع و دروایی از پیش گویند
 و نوعات است و در سرم عشق لاغیه عطش حله نه ماه و دهانه قی بر ذاق بر
 و قیمت و بگون نون و دو کاه و دو ال کفش که یا عشق و دشمنای عشق قیام بنم سنگ است

بزرگ

و در آستانه کران کران زنده است سح انار گشته و بعضی سنبلی را گویند و معاد گویند و مرغ
 طبعی است که بای را گزنی می گویند و نام جامه است ماز بدیج مار بیدار و سح کجنگ که بدن
 میزد توان گرفت بر سر دام بنده مرغ درختی است که بر کاه و در تلاوی کار آید و فرار
 او لد و س از مطربان منبر غیر آنچه ماحور خرابات و سبهار ساریت که شبانان زنده غور
 قطب نعل حوب که مرغ بود که دو تناف سنا و حصار طوطی است و فلک از شمال با جنوب
 مفرق سار مد راهوی بای و سالی که بر نو زبان پروانه گویند نو زبان پایه و کلا است
 متغنا طیس سکی است این ریا و متغنا طیس نیز گویند بهند و بی کامل شمر مرغ خوش در خوش
 نام معانی در حد و عرب طبع زرا اند و داند و دود و جیزی و جلد که از هر نو زبان کاله و کل
 کرده باشند و میجوی نک در کینه و خیمه باشد که بیا که کبوتر ل مغل کر زین کوبال
 و درخت ملک که آن گونه از گزند است نام مصیبت مرک طعم حایه است افریشی گویند طعم حینه
 ن موقان نام خند است و در مان دو ستاره اند و مودر و سستی مصطکی نوعی از عکس می
 است و انج بلون سیاه است ملک بنعلی است و بیری مرغ عیسی شبر که گویند بهشت ششم که
 در آغاز آن نوز است لک یا با و کثر و با و کی که از هر چهار سوی بز و پینه که با و نشان است
 س ناموس گانه میاد و دروغ و نام و ننگ و راز و از چنانک جبرئیل ناموس اگر گویند
 و سطاق کن ل نارحل جو رندی ن نظرون پوره مرخت یعنی گویند ننگ در پست
 سمند که گویند تون دولت زبان بخداوی ن قنطری و یکی که سیر باشد و بسیار زنده که
 بهشت هفتم که در آغاز آن واد است و ن و تابیان نگاه داشتن و حق جزئی تمام گزاردن
 و آلاجل و اما از شمشیر آینه شمشیر سوده بای شدن و عا و اند و جا بجا طهام

[illegible]

تب بماند کند غنچه شمشیر عوام او باشد عگان درما که دران مرور بدی شود غنچه غنچه
 عنوان سخت گیر ~~بسیار~~ و بماند سک غنچه بگوشین بره عطه جاه بایک که از جاه بر آید
 غودنماری عودی است عتبا و جاه است مخططه او را خار عتبا بی نیز گویند که در آغاز
 است غراسش مصنوعی نوعی است ~~سب~~ و نوعی از پوست کله و نوعی ماهی که از آن
 الیک گویند غلبه درختی است مانند نبات عظم غار کیهانی است که وانه او مقدار کوه است
 برزدی مایل سرت او سرخرب بقار یا و خما شراب بد و پوشند تا بخاروت او غراب
 خوشبوی شود و بجا نکرده عنداق نام مقامی است که تیر آنجا پی سخت نیکو شود
 عدد ک سلاجی که غازیان پوشند غزاله فلک افتاب غار بقون کیهانی است چون
 چون او را بشکند جرم او هوار برون آید و کرانها هوار غنچه بست یکم که در آغاز آن
 است فاشه ارشاد غنچه است فرخ جوزه ماکیان فید هرج و حفص
 ببل و آن بر انواع است در آن کوه ~~بسیار~~ و یکی غنقل یعنی کل او حرار گویند
 فرخ جوزه برنده غابید مانند سر بر نام مردی و عورتی است فرخ جبهه فیلوس تک
 یعنی هشوره غنقل ببل و آن بر انواع است در آن کوه و یکی غنقل اسپن گویند غنچه غنچه
 و ببل و هر پنج ببل است غنقل نام واری است فدا غنقل قوی اند از زکان صحرا
 نشین که از علف گاه بلف گاه روند فرقد آن دو ستاره مشین نبات منش کبری گویند بیت دوم
 که در آغاز آن قانی است قلیماخ بزوز و سیم بعد که اخن یا بست از خشت قفا سکا
 قرد ما جوب بارما بایک است یعنی زود و بعضی که دو اتم قر اشعار افشا قلیماخ بلف
 ب قوت نام مقامی است چنانکه قوت و شوری هر دو جاه اند که در موضع می باشد

تمام و طایفه شصتین نام معروف است و آنکه او پنجاه ماند بعضی گویند و در حقیقت است خارج چهار دوازده و تمام
 قوی اند و صاحبان است و شصت هر مردی که متعش باشد و در سقها و پاشنها و بسترها
 و آب که با و اینها را گویند شوشبسته و علامتی که سرگردانند شفره داری است و در
 رد که بچرکت را بایند باز و دم که در آغاز آن است و صلا از وقت شش
 برای رفع سرما پانزده و اواری که برای طعام کند صلیب کینه و زنار که از اجلیا
 گویند و وجوب که در وقت میدارند و آن چهار گوش است که بتاری عصافیر ابر
 گویند و صفدر صف درنده صنوبر درخت جلیخوزه حبه کبابی که بهندوبی کنوار گویند
 صبار میوه و درختی است طعم او شیرینی خرمایند و بی مایه صنوبر دوم روز ایام مجوز
 مرد جان جوکان و صلابه سنگی که بر آن آتش کنند صابجی جاده یا خطها و چون شری
 صنایع اسبی کون گویند صنایع است که اندام او سیاه بود و سروی او سپید و شک
 نزدیک بود و شازدهم که در آغاز آن است و خفاک نام بادشاهی که موش
 و هفدهم که در آغاز آن است و طیاره کل خا است طغرافشان بادشاهی است
 و طلب که روی از مردمان است طامست سخنان از جبهه و راست است طوفان که است
 مانند فطر میرخی مایل بعضی تلخ و بعضی شیرین گویند و بعضی گویند از جنس مس و مخ است
 طمهورش نام بادشاهی از باستانیان که دیوبندتر گویند طغاج نام بادشاهی
 و طرز کبابی را گویند و آن شکر معروف است و طبر نام زمینی و بلاد است گویند طبرستان
 جنابک ترکستان طنبور که و طبراند و آن ساریت که گفته گویند طیاره و در وی است
 هند و بی تو اگر طراز که بر نه طراز نقش و حکم استین و نام شهر است که آنجا جاها متعش و علم

در پی کرد خدای و فریب - سبزه دم که در اخلاقی است - است ستونای کیهان
 ترش بر کمان از شیر و نر که مستهل سخاوت سخا سدی یعنی دلها سنان را حرد
 از دهنه بوسه ستاره میانه نبات نقش کبری که در دمان روشن چشم بران امتحان
 کند سنا جو است که از ان مواک سازند و او را بکه در حرم نسبت کند و گویند سنا
 و سنا همی مشهور است - سفلای لای در ترکستان و دمان ان سبید اندر و آب خا
 زیر زمین است که بخت ندارد و شفت شیرین و ان نزعی از علت است - سبزه
 سیاه که شبیه گویند - ساج و اویسی است که بهند وی گویند نیز گویند - سار کیهان
 سببت او در گشت زار با باشد هر چو اند که بخورد و بهیر دست خود کار و گوشت بره
 مستقر جام است از شمشیر طبرزد معنوعه [redacted] سوس کیهان
 هندوی مملکتی گویند سالوس نام و بانک [redacted] علم سنجی نیز گویند سقراق
 می سدی سده و ان روز است معروف مغازاک است و اویسی است که بهند وی سلسلا
 گویند سفلای جام است بشین لکی از اسلاط و سقراق نیز گویند سنجین سکنین
 سار قین نام و اویسی است که سوماک طاس - ستوقه سوباری موزیت که ظاهر از قزو
 بار باشد در میان غشی بود که سوزیانه و در جینی سقوطی کیهان است گویند
 چهار دم در کمان آغاز شین است شب زاک سبید که بهند وی بهتری گویند
 سلاجت دارد و سبت شاه ترج و بهیر [redacted] شیلج کیهان است که بهند
 جبهه گویند و شوا و جاسر شبنم هر ترس [redacted] شق شکاف شق طغی
 از جبری یعنی بخش ل شقاقی بخ درخت که [redacted] دماله هم گویند شروان

و چنان مهر کش در زان و اصل زود بهمان است و لغین حیوانست آبی که چشم ندارد و گردن
 دارد و رتب تیر و دشو زار کرده دندان بزرگ دارد و بهندی بپلو گویند در قه زره
 دادی نوعی از حیوانست و هم که در اغازان است و ذب منع و ذل نکاهت
 در پنج حیوانه است مقدار بیشتر بزرگ زرد قطعا و سرخ چون او را بکشد به تو تف
 اندازد و در قی کبابی است مانند کنگه ناکوهای دینات رو و ذل بشت باخ بوی است
 یازدهم که در اغازان است رتیب جری است جرم شکل قطعا
 مقدار عسل دارد از اشباح پنج نم گویند رعا ده ماهی است در بلاد مصر چون گوشت
 او بر عضوی هندی خور کنند و حسن او بیرون و چون در دم افتد کشتی را از رفتن باز دارد
 اگر چه ملا جان میبافت کنند و رتیب سدر روح و ریح راجه بکله لطفاست راجه
 نیز گویند هندی وی لوک گویند و رواجیه چارها ریاس در وی که بهندی وی جلکی گویند
 رواج موه است مانند جورا قی باشد مگر انگ سراق شگافه باشد و لون او سرخ
 مایل رواق بالودن شراب و رواق و اودق بالونه و سوسه دوازدهم که در اغازان
 راست و زرقونا اسبول زرقونا درختی معروف میسند و تهر نیز گویند
 زرقا در وی است گویند زرقاش ریم شیم گویند آن که در ارمنیه حاصل میشود و زرقا
 حک یک از کوزن میشود و ثوله او بر دینه میش و گویند باشد و زرقا در بلاد مصر
 و زرقا در پنج که بهندی وی هر تال گویند زرقا گویند هم زرقا می گویند که شمش
 شود از جوانی که او را بیا گویند زرقا آن را همان جایی که نطفه میگیرد و بعضی هم
 گویند زرقا کنی آن که بر در زنده خلعه بر آن افکند و زرقا در وی است که بجا از او بهند

از آن جد است بنهم حد ارم جا و در سگ و س حش منظر است بطور اگویند
 جرج مهره یا نه جرج حلال جلالی کان کرده جلوس کاندیسین کا و بزن
 ماش سبز جاز شتر با قوت که بران قاصد کند ششم که در اغازان
 جیم باری است چهار طاق خیمه است جفاقی اورا تبر هفتم که در اغازان
 حد قو قادیو غامیوه است شکل خوشه خفا و شاخها و دریم یافته بوی مانند بود
 دارد حرام مغر نجار اگویند حصص بفتح صا و دارویی است که بنده وی
 گویند حواصل برنده است حرز و ن صدق خاک یعنی کنکه خرد و ن جو
 است مشابه کرش حمدان ران مرد حلقه زن طالبی اگویند حمد و ن بوزنه
 بنهم که در اغازان حاست خطا نام شهری و ولایتی در ترکستان آنجا مشک خضر
 خرابات طرب آباد اگویند خندروس کندم روی خط مهر ویه خورق
 نام قهر برم که که سمنار بنا کرده به خنجان تلم ولایتی است ترکان را که ترکان صحرا نشین
 بنم خرق سبندان دانت خاقان بادشاه چین و محمد و هر بادشاهی که در ترکستان
 بزرگ تر بود خراطین که می است از کل بیدای آید تباری امعاء و نحه الارض نیز گویند
 خندقیون قندلیت و بعضی گویند سحر است از ادویه معدوده خامالان سبند
 خامان و خاما کیون نیز گویند خلد برین یعنی بالادین و خوشاخ افویا یا ماهی که اورا زال
 شکاره خوش کار و کرسه نهم که در اغازان ال است الف دیه عوریا که است که
 وانی گویند دست خط دارویی اگویند که در آخر بود و هلیزق و ن زنده
 و ریاق تریاک ل وال زیت و غل آنج بیامیزد با جیزی و دریم نام مقامی و دم خست مثل

در بر بدیک - بجز خیار چیز که بپند وی کند گویند بس بجم با و لام هر دو
 داروی که بپند وی پس گویند پس کیا می است مانند صبر و طاس و ملاشی است از کشتن
 روبا به انجایی بوسه زدن خوب دارد و با سوس پنج لر و می ط و ربط سازیت بطوط
 در غنچه است گویند یک سال از آن بار آرد و سال دیگر بطوط صدق جلعوره بپند
 جاردولی بود کر نای پخته بهر برقی معروف بطلطای که در یک توان بهی نفاط
 که بر تن مردم پیدا شود بوقی بورد و شوره ل بر جیل و جوانم بجم جویت لعل بپند
 بکم گویند بخور ورم کیا می است معروف بر صام چاری است که م زبان بسوزد از غایت که
 و سینه آس کند بوقلون افتاب برست و جاده است که رنگ رنگ نماید و گویند که
 هفت رنگ دارد و لون در زوم بافتند و این در بیاض متفش است که هر زمان رنگ و دیگر
 بلطاون کیا می که بنای بقله بپاند گویند بپند وی جولا یی بلسان پیدا بخیر بلسان بفتح با
 انجیر بوقلون نام مروی که بپند وی سبزه گویند بید طری نوعی از هندو بیت
 کوس سبوم که در آغاز آن ناست الف تا فیاض مع بیداب و شش ت نوات
 سخنان بهر دهک ترنس تور یعنی باقی معوسه و از او شکل مهر باست ن ترنس خط که خرا
 میان دو خط و از یک شد و این زبان بیطی است کوس چهارم که در آغاز آن ناست
 الف شکلوشت کتاب علم خانه است علم خانه از آن گوشاک سک نام کتاب است در علمانه
 رویان و اصل ننگ نش و نگار ستانست ن شومون کیا می عربان او را حاشاک گویند
 دان بودند که سنه پنجم که در آغاز آن جیم است - جوزه هر عقد راست و
 جوزه اصل جیز ام حسابیت که کشتادن آن نمکزیست و گویند تخمه خاک نر و به و در و نیم

خود و س کیاهی که غمت سدر مانده گویند تخم او رساق باشد چون باله بود
 خوش آید اساس پس باور دی خبر [] که در کشتن اکثرش فرزندی را گویند سر کباب
 نیاز و دجنس که تبرکی فرود گویند بآتش صحرای عارست و بعضی عصاره خشخاش
 را گویند آتش دارویی که بران موی بریزانند صفا کند فرج [] کیجا اسفند بکنند
 فرج واسق = از یک نام کتابیست از ان مانی نقاش و یک سر روی که اخته گویند
 سرب که بهند و پنجه سکار سمار گویند اسفیل ساز و شتی بهند و می بند مکر گویند
 آیم نام در می و بوستان شد او بن عاون ارمقان نخه ارجای بیارند ساینه گویند
 مسارون دارویی است که بکمر گویند افیون عصاره خشخاش افشین مسار و بار
 مرده گویند انیون کم والا [] رسته زبان است و دیون سیر و شتی
 ایتین نام در فریدون [] ستهان کیاهی از جنس شوره گیاه ازو
 سوزناقیمونی زهره روی صحرای و برکت افار یون کم زیتون و شتی اسکان
 کیاهیست که بهند و می دور سکهها گویند آنجه تخم انگن افادیه عطریه بنای چون قفل
 و در بر جنه و حوالنجان و مانند ان آرد و درخت شکار از چرخ نام زمینی است در بلاد
 مغرب آره آره آره گویند دوم که در آغاز ان باب است اخبار آن بازده روز که در
 سال است که مت و یا خور نیز گویند بر کاست بر مادران ده کاست بر گویند برنج
 برنگ وان دارویی است که بکمر بخور است ره حرم و در کاست است جانوری است که
 او را هزار بای گویند [] بود و پنجه بکمر بگفت و ان کلیت پنج تنگ اند میس ارد

هر که رفت [محو] کشته داف اراج که بر زمین نهند بکس هر چه در دل
 کردن بول بانک ترسی هم چو لب سیکل صورت چیزی تمام متر دم تخت پر بجان
 بر بدی کردن [محو] پست ششم که در آغازان با است خدیو پنهان دست حقه موی السلام
 که سوخته بود و او را بچو خشمه و آن سبید و روشن بود برنا خازن ب طبع خوش رستم قراع
 بر [محو] بنم در سخنان اینتر از تازی وسط و دری بریت نه کوز
 که در آغازان الف است [محو] ابر ساینه شکر اما قاسم لکرا بیا اکلان زاکو بند
 اقلیس نقل جد زو نقره و حاس کرد که افغن باج ایلکایت المقدس و نام حضرت سالت
 علیه السلام ایا ناخوردنی [محو] اضطراب تراخوی اصاب وان تا به است که بدان موازنه
 بشنا سدر نبش واری که از ابر مین گویند اسر سرب که بپند وی سید گویند ابر
 سلم رخ و سبید که اورا کتفه خوانند مانند که رست عمر دت نیز گویند اوردی بودند افا
 کیا هست که بپند وی کاس بل گویند اینخو رخ خودار مانند و جاشنه اتخ فکر که اینج ارموده
 استلح سبیده استغانح سماع که بپند وی بالک گویند سبزه است موفد [محو]
 اجود جوانی بزرگ که جانی خراپان که [محو] نیار حج غیر کنیت از غیره و سبب
 انک پشه سبک یک نند از نو ماهی باریک [محو] و سقنقور نیز گویند اکبر وی ساخته
 بدان زو نقره شود او قتل مرد آنبر و از وی است یینه نارس زرک اصطلح نام شهر است
 و تمام روز از ایام عجز از زر سر که طبع و نام بلام تر علیه السلام
 ن است و از حاج نیز گویند کاس کوهری که بپند وی نیز گویند
 اقلیس رک و کرک زک وان جامه بر شیم است و درم نقش و کمانه استند و ک
 کاهی

هم خزینه در این سان کبر کار بن مسکن نشان سخن بر در محان را یگان مایل المون بکار
 و مسعودی چراغ علمه کن کین گاه مملی الطمن انعم روز و شبینه رات لشکر میسر و پیش
 منطقه که بند میور که حرب گاه منانه بگردان در در راست کردن مقدمه پیش لشکر کشا
 و رادی سخن گفتن مصطفی خوار خانه معروفه کفایز مقراضه تیر و دوشا فیه است بهت
 پنجم که در آغازان نوشت بخت بکسرت ناراج انا را با نود و دران شدن تغییر کوک
 که در حخته مرنا بنی س نخاس رده فروش شرفش عک و جنازه و نفعان بورد
 و نفعی زمین خالی ق سق کن ریحی در نشک لوک جماع کردن لخل مکتب شده
 فصل بکان نقل جیره کهستان بنگه خورند خارج طام و کباب بران نیم مادر موش
 که از افرشب تا طلع انساب رود بوی خوش اید ندیم هم قدح نظام پیوستگی در
 پست سلیم که آغازان واد است وفا پیمان نگاه داشتی و حق چیزی تمام کرار دن
 و با عقلت شدن دجا سوخته شین و خا و او ند و جایگاه طعامت و ستمت داغ و شمت
 عهد و لایبت خداوندی که در نه و قاحت تحت روی شدن و عونت بانگ کردن سک و
 محل دشواری و جاد هلاک و و دج شاه رک و وساح عقد یغی نارد و آردا بنده در
 و قار بر یک و تر تار که در ساز باشد و کس بر نه بهت از در نه کان حد و طوطا و فرا
 و صبیح فرد و مایه و خود و سق قوت و طاقت و این کنند و محل ضایع بال و حد
 و مهال پیوستن و هم خیال و اندیشه و چه روشناسی و اوای رود و روی آب
 و کل فروش و تی بار و دوست و خداوند کونست بهت بهت که در آغازان با است ب
 بیک کلمات آهسته به بار شدن بهر اوت و پیوسته بهیت ریش و زهر و زهر و زهر و زهر

کان نه ز فکته بدمیه - فوج بودند - نظر اسالیب و انواع از شمار غنیمت - فصل
 و ابر و خشک - فوج به فرق جدا کرد و از قیام جدایی - فوج روس و از ان فوج العاصون نیز
 - به است بکم که در آغاز آن قاف است - قطاسنگ خارکن - قابل الطلب کرب
 عقب نه د جاره بار یک از افرینم و گویند که نه است قریب بنام نمبر د کار و عقب شاهانه است
 نداشت سنگ حمان قینه که کمر طینه ادم لعل قره بوست در حین که طعم او محو و غفلت باشد بعضی
 گویند بوست درخت که بهار چنین ماند فکته بد بر فشار کردن فکته سر کرده و سبوز رنگ و غنی که در
 موازنه و دیت و سبزه آب بخیه قضاعه سک است یعنی قدر قاده خار میلان قبل از نیم روز
 خفتن خفته دوستی - فکته بوست خشک فکته خار و او فلبان - فکته جگانه فکته
 فکته و امار جبار است فکته بوست سنگ که غلاف خسته فرامی باشد قمار بوی دیک -
 و اصل کیا است ربان بکر و بعضی نانوچ را گویند - فکته دارویی که گویند فکته فکته فکته
 فکته و قیراطین و انگ - قراع که به قاع زمین فکته با آرام و خایه - فکته رکن
 و نمناد و جنگ فکته کان قره العین مردم و به و کفرنی ای قران پیوستن و دستار و بهر
 گویند صاحب قران انگ در سال ولادت او اصل و شتری را قران بوده باشد - فکته فکته
 فکته حصار قبیل جاعنه از یک بدی فکته خار - به است دوم که در آغاز آن کاف است
 د که و نار و ای که حکم گویند فکته و دستار کمر و انگ - فکته کمر سینه کعدال و نمناد
 ان کینی و دستار و انگ الطیب و کف الخما که و ان کیا می که در افره و فرجی است و غنیمت
 که بیطماند شهاب خنده کانی فال کوی که کمر از فکته و ان و در و باد و شلمان و کمر
 ۳۰ گاه و جگانه کمر که در آغاز آن لام است الف لا اله الا الله و فکته فکته

کاو

کابرتی دارد و عید خواجه عروس و عین النور و درین که یکی از نشان است عین البقر
 چشم بقیه کوپنده نوعی از کمر کوپست و عین البخل نیز کینه عیارنا باک و شب رو عار کسوت
 عیسیر و شرب عسرها که شب که دند عیون سساره بر کنارگاه کنان
 راست عیون التمدد عراق و لایق معروف دان ایران زمین است و عراقین عراق العرب
 از آن وجه است یعنی دجله بلاد و عراق هم که این سوی است یعنی شیب از عراقی اتوان
 خاشه و این کوپنده عرق مار دخت بسته خون معرور و بنانه عرق رزق عکس کند و
 عکس برابری عروک کشن عدم بر یک علقم حروف عنوان نشان و سرنامه عین پیشه
 یعنی جمل و نستان عشته کیا کی از الیلا کوپسته چون از وی خیرین نیز و انشور
 و ان گناه هر دخت چیده دخت که بر دخت محدود دخت را خنک کند و طراوت و تازگی برده
 زرد کرده اند و اورا جلالت کین کرد عکس جانور که تازی عقیق کوپنده و بقیه گفته اند که ان تراغ
 دشته است ی عصاره اراجی کیا کی که اورا صد برون کوپنده عادی پیدا کرد عاری که او
 کوپنده نوزوم که در آغازان عین است الف غوا و روشن ب غاب پشت غا
 تاوان دارند غصه اندوه غایبه رو غنیمت خوشبوی و سیاه و کوپنده مجمع شوی
 از شک و عرو در و عن کر بان یک کنند و غصنفر نیز ز غور غنیمت عر کارنا از مود
 حد غلیظ حرک زون غلیظ و دشت عر از ملک اقباب ل عرال اهوره غرل
 معانقه و حکایت جوانان عین فرشتن غضن شکنج عی غافل کوپنده عین که در
 اعانه آن فلاست ب غم الکلب نام ستاره است فاعیه کل خابجی خوشبایان
 آید که با شکسته فاعیت کوپنده غنیمت شرد و غوا و به قرار و شبانه شد و فراست

کاو

و در تب و در چهار یک سده نهفت رخ و لاله شمع در نه شعله ای بسیار و نشان شود
 و سینه زنده گویند و بی کلونی غم الارض ظاهرین شعله پیداوی شمع و درخت
 شرف بزرگوار شفاف و با نهم شارف ماده شتر سر شرف زمین بلند و کوهان شتر
 شوقی است بسیار که دم و پای او هر چهار سید بود شقایق لاله کوی دان غیر از شقایق
 اصل بوی ندارد و لاله نشان گویند از نقاب سرخ و نشان غنچه ل شوال قول کیا هست
 از زمین جلوه سرخ بسیار زنده غم الارض ظاهرین شعله گیاهی که بهند و تنی که گویند
 کون چهار دم که در آغازان صاف است اما سنگ نشین سخت صیت اواز صومعه
 جای صفای زنی در و در صفت الارض که ما گوهر صندوق تابوت
 صید النملک و در خط محو که ای در میان جنون و خط است که ان از غرق مانع از اجاع
 این دو خط صومعه که حاصل است در شصتین روز از ایام مجوز
 محو و شکاری صومعه صید و در چهار دم که در آغازان صاف است
 ن صومعه شام و غم بهند و در میان صومعه صومعه صومعه
 کون شام و دم که در آغازان طاست طر است ریشم دفعی طری بند قوه
 و یا این و خزان باغی بر گزیده نده طقس نهاده بستر طرافت جا که بفری که
 طریف جا بود و بزرگ طری ایچ بخت بر از اند کون نه دم که در آغازان عین است
 عین النملک انکور عود الصلینت کون کند در جی بیرون آید عند لیب بلب است
 عبارت بیان کردن علت ننگ اندام در شکم بر هر دو مبلوی بنفحات زما
 عصبه کامی دان طامیت تحت طبایع این خاکینه و تواحه غراده منجنیق علاج

چشم که در آغازان میم است - جلالت کرب است جوت مار می د خشنه کند -
 جز کرد - نشستم که در آغازان عاست - حب کیا هست که یک اوبریان او می اندوم
 او غلت هر صفت زانو که بپند و بی بوت کویندز حرفه در بی است که نه منت که در آغاز
 ان خاست - ص لا کبج بتا نیت با هم دیگر فرام آمده د جت اللیدریم این -
 خطر قدر و اندازه و دشواری - خس کوک - خوام الملك کبک در دوم - فروع بید خیر
 حرف تحت سر - فصل بیان و بر انداختن و زود و تار یا حق خل و فتن خلان
 بی بهر - فرا می نایت خوشبوی و اورا جری کشتی و کل زده خطی خیر و یخی
 هشتم که در آغازان دالت - دار المقام عبادۃ خافه فانت - دوت پادشک -
 نقش کمری - در می است درون و م الا حون خون سیادوشان - نه که در
 ران دالت ذیل الخلیل کرنی که می است و این را و نس الفرس کویند و بعضی کویند طبعه العیس
 دوم که در آغازان راست - رجل الما در بنا کول رعی الابل کیا هیست حون شیر خور
 زهر کزندگان ادراکار کنند رطل عامه و نیم م - رع خلک الوه کشتن کویند رع انده خلک الوه
 شد بینی اورعی الحار کا و مشک نوت - باز دوم که در آغازان راست - زلفه البوکف در یاق
 زرق جره نفع باز زرقی ربان - دوازدهم که در آغازان بین است - سوب ریکت
 درم و این اصل است و اما ببادش بان که برنج زنند - سه شنگ بپند و نی و ناکو کید
 سقر در پس که جو می کویند - سابعه کوشن که زرد ادراکار کز بنفشه ل - شش کیا می است که کینه
 جهر کویند و در ماس نیز کویند بجل حکم نامه سلول حکم کن - بر طالع خ باید و نام غلت و ان دلی
 میان ده شانه برین لیکر که نه نیز دوم که در آغازان بین است - شکره متزل با و کبی بود

و دنی

در ازل از اوست - افسوس که از اماند گویند بویس که نه بود و نه نیست بلکه
 شش ابرش سبزه رنگی که باغ بروی نقطه بود و صاحب المصروع کیا بهت که از کجایند - افسوس
 خرافین اسد الارض غم زیتون و شسته و الطودندان افتاده و پنج مانده امرطیر رخنه بود و
 سبک نبش - املط سبید لب - اسرور خطه که در کمان پیدا اید و کرمک سنج که در رانه
 کسب که که از خردوش سبید باشد - املک بهاش نیم سید وقت سخن گفتن - السع الکسب بر
 ثا گوید و رارالام گوید - اخیف رانج چشم اخف املک برشت بای رود - ابلق اسب سبک
 اورنگ اسب که برنگ سنجاب باشد - اکلیل ملک نام و اروپا سبک اسب که
 بهند و بی کوی گویند - اختاسیل شوی عیضا و سنده اندیکه شوی سید گویند و یک شوی
 عاغه نزدیک سلطان براندا جل است مکنا سبید - ارم پوست کوسبند و ان حرمیت
 اسبیه ان ام غلطان بهند و بی جان و اسه که خا و کمر باشد انخوان سرخ و بابونه برغوش
 دوم که در اغازان با اسب - بقله اللقاء خرقه و اور بقله زهر نکمید در قطن
 باقی از جمله حبیب بردانج بویجی ملک الموت - بطن الموت رشاک از منازل ماه رفته
 راهب - بدرالنج و ماوره - بصل العاریا زوشنه بصل القریا بهت در زمین عرب
 وقتی که ماه نقصان باشد از کجایند و براق القوس و درم القریا گویند - بقله العبد
 بودند و شسته - ملوط الملك جور بقله الملك شاه زره - بقله زره و گویند تره که ناخنه نو
 خور و - بقله الیودیه اسنان الزنباقه العینیه کیا بهت ماند سیر گویند - سبوم
 که در اغازان تا است - ترجمان بیان کننده زبان زبانه دیگر تخمین گمان - چهارم که
 اغازان بهت که کیا بهت که او را حلیه البی

و بعضی کاف باری و مفتوح گویند کشتن زراعت کردن کشتن کشتن و این هر تاسا
 گویند ما باری و عریضه کاف کشتن بنیاد گویند بنیاد بود و کاشتن خوی در هم شدند کسویدن و بنیاد
 کرا سیدن بنیاد کار و پاشان شدن کفیدن و فیدن منی از هم جدا شدند کشتن از هم باری
 بنیاد کفیدن بود و کرا سیدن بایک کردن ماکیان وقت بعضی کردن منی اکت کاک کاک
 کشتن کفیدن از جایه بجای کشتیدن کردیدن سر کشتن گویند کشتن خنی ناکش که سر کشتن
 کافتن هندی که در آغازان کاف باری است کشتن و فزار کردن بنیاد کشتن
 بود و کشتن و بدندان کشتن کشتن کشتن بنیاد کشتن بود و کشتن بدندان
 و بد که بشتن و استوار داشتن کفیدن است در هر طرف کفیدن نیز گویند کشتن و جار
 جفت بنیاد کردن بود کشتن که در آغازان لازم است کشتن و فزار
 و زو تنی کردن نمودن و کشیدن و کشیدن بعبادت ما و اله و باری باری
 گویند کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن
 هر یک کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن
 کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن کشتیدن
 چیزی کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن
 ان نون است نازیدن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن و کشتن
 نون کشتن بود نوآیدن نالیدن و آگاه شدن نهاریدن خوف کردن ناکشیدن
 چیزی نازیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن
 و کشتن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن نواشیدن

جواحت و جزان بنیاد نهند بر بود شاربیدن ترا و بدین شکو ایدین زیباشند بر بزرگ کردن
 شکو خیدن سر ایدین و بهیبت زدن شغفتن شنیدن تخوکیدن با ملک و او از کردن که بنابر
 صغیر کویند یعنی سبیلک شغفتن از جای خود بر نشانشیدن باب شوکیدن نشو ایدین که
 می شوکید یعنی شورا ایدین شاربیدن بزرگ شدن ~~که~~ کردن تخوکیدن سبیلک زدن
 شکوکیدن صبر کردن بنیاد شکو ایدین بود شکافتن بریدن بنیاد سکا فیدن بود شکوکیدن
 خکیدن بود شکوکیدن شغفتن و دیوانه شدن شوکیدن معنی شدند و در نامه کشتن کوش
 چهار دم که در آغاز لغت است غرسیدن خشکیدن غندن غنودن خواب کردن غرسیدن
 بانک سخت بختن زدن و از درون بختیدن غارت اوردن کوشه باز دم که
 در آغاز آن فاست خردن در بختن سودا سخت سوده و کشته شدن دکا ایدین فصل
 پذیرفتن فرغ ایدین چهره باب بنگ تر کردن فتودن غره و فرقیه شدن فالتدین و بیغ
 فالتدین است و سایدین مانند شدن فالتدین شدن و رختن فریدن فوسیدن و
 کردن فالتدین را سرشده معنی دور تر شدن فالتدین بنیاد وانه جدا کردن فالتدین معانی
 فالتدین است فرختن بنگ و بالادین شدن فریدن فالتدین است و در حیران فالتدین بنیاد
 فالتدین مالیدن داب کردن و رام کردن ایدین چنانکه کویند مار فالتدین یعنی افسوس
 گری و بهر و مفتوح نم کویند فالتدین کدکشتن و بیکنیدن کوشه شاربیدن که در آغاز
 آن کاف است کاشتین که ایدین و تخ و رختن کافتن شکافتن و کاویدن بنیاد همان
 کاویدن کافتن کاشتین کم و بکم شدن و نقصان بر رفتن بنیاد کاویدن بود کاشت
 فرا میدن که از ایدین همان فرما شدند که ایدین بالیدن هر چیز از نهال و درخت کاشت
 و بیغ

دوختن و دودن و کز کردن و اد کردن بنیاد و وزیدن بود و نهیم که در آغاز آن راست
 از خنک کردن که نرم بود و سخن گفتن و بهیمنه بکسر افتادن و میدان که چنانچه رند بهیمنه و راست
 رنجیده که ساختن و الحاق و ناخوش شدن و بهیمنه خلاص یافتن و نهیم که در آغاز آن راست
 است زدودن رنگ دور کردن و پاک کردن و ایندن زراعت و صاف کردن و بهیمنه
 ز خود نگر کردن و نهیم که در آغاز آن زبا بهیمنه زبیدن و بهیمنه و بهیمنه
 و شرف گویند و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 در بنیاد و ستاییدن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 جستن بنیاد و ستاییدن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 بار کسی نگر کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 با و از سخن تراویدن و سوراخ کردن بنیاد و ستاییدن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 سر فیدن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 و در کردن سازیدن ساختن و راست کردن و در خود آمدن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 آن شبی است بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 از خوشی و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 شکر دیدن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن
 شکار در زمین باره کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن و بهیمنه که نهیم که در آغاز آن سبب است ستودن و صفت کردن

میان ده خشت کردن [REDACTED] چکر کردن آفریدن شکسته کردن و در نیکو فریب کردن
 آفریدن و نیکو داند [REDACTED] مقصودست کردن آفریدن سخن بنگ گفتن آباد آمدن
 شود آفریدن آفریدن کردن انگاشتن دانستن و کان بدون بنیاد انگاریدن بود آفریدن
 افکندن و از نیجاست که با سپاس نام نهند که آفریند و شیر آوزن
 آن است بنامیدن بگذاشتن بچیدن قصد و هتک کردن دار است
 بر کشیدن خود نشانیدن بر آخن که آخن در نشاء براریدن بود
 بود بشکولیدن بشدن بر رفتن بپوکیدن نمکندن جلدی خودن خشن
 سم گر آمدن است بگشتن فروردن در بنیاد ساکنیدن بود بسجیدن
 بشوریدن لغت کردن بشکندن سر باز زدن از خوردن سکدیدن بود بختن در
 در بنیاد بختیدن بود بر خندیدن بیغمانه فرزند مادر و پدر را بستن دست زدن
 بشکلید ز خنده را افکندن و دیدن از راه دور شدن کون سهیم و راز
 است بر و آخن ایگفتن ترک داون و آراستن و ساختن و دور کردن سر و آخن
 بفروردن آشنان ز در بنیاد بر دازیدن بود بر کشیدن خود نشانیدن و بکشیدن
 بفروردن و خود کشیدن بد حال گردانیدن بالابیدن آفرودن و زیادت شدن
 بستن بدین ستودن و خوش آمدن بند آشتن کیر کردن و دانستن و کان بودن
 بنیاد بدار بکیر بود بستودن میل کردن بر و آمدن بار جت کردن و در تخمین شدن و
 کردن بپرسیدن و یافت داون و آراسته کردن بدانج باشد خواه بکشیدن خواه بریدن و از
 بنجاست در ناخن براده را ناخن بر روی گویند و نرگویند فلان سببت نه سر آید نه

برگردن بنده کند یعنی بنده را کرده و بنا کنیم یعنی برگردن آن بنده انداختن گویند آن بنده و آن بنده
 آن بنده بیرون کشیدن الفنجین حاصل کردن و جمع آوردن گویند الفنجین و الفنجین
 آغازیدن فرود شدن نیم بر زمین و نیک و شرف و ولایت که مقرر انداختن الفنجین و کرد کردن
 در اصل اندوختن بود و آغازیدن ترک کردن بود علامت حسن است رشور آمدن گویند رشور
 آغاز کرده اند یعنی یکدیگر رشور میدهند و شکست خورنده الفنجین کرد کردن الفنجین ترک گویند او شکست
 بانگ که در بنایش نزاری آوردن و او زدن ترک گویند آن بنده بیرون کشیدن در بنایش
 در بنیاد و امارت بود و اختیاری است در بنیاد و امارت بود و اختیاری بنیاد و امارت
 او اختیاری بر آوردن و برگشتن و بالا بردن که در بنیاد و امارت بود و اختیاری بنیاد و امارت
 کنند مگر فاکویند افشاندن بر تاب کردن چنانکه است و او از هر وجه حفره حفره
 فاکویند اگر دستم و هر روزی که انصاف از بوستانم و قضای عهد ما را بخواه
 و سنی را فشانم و آنزبون شنیدن و اگر حفره حفره کنند مگر فاکویند رو بود و فتح دهند
 برگردن بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن در بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن
 در بنیاد و امارت بود و اختیاری کسب کردن ارامیدن و از هر گشتی دارمیدن هم گویند او اختیاری
 یعنی از اختیاری است در بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن در بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن
 ارامستی و خوشی کردن و ارامیدن افشاندن شبیه به فسادن ترک گویند از بدن انگه کردن از
 بریدن و شیار کردن و بانگ زدن امانت بر برگردن بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن
 بنیاد و امارت بود و اختیاری بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن
 و سینه کردن و غیره حفره حفره فاکویند از باریدن افکندن اما در ساختن برگردن بنیاد و امارت بود و اختیاری برگردن

[illegible]

که در زمان بهلولی که بنده کاوه آنگه بود کاهنشک از جبروت جون بخت او در پند
 بختش مقدر ماند و او را در پیشک نیز گویند همکار و چشم کلیت زره که بنده کاهنشک که
 دم کاوه بودن کاوه این سمار کاوه وزن جبروت که تباری جا و در پند بی رویی گویند
 میان زهره کاوه بنه کلون کلون که آهسته که رنگ تن او سرخ بود و سر روی او سفید بعضی را سرخ
 پند بود و بعضی را سفیدی کل آئین بستی معروف کرده که در آن بازی خراسان که از اهراب
 گویند گویند که در خان نام پادشاهان در خراسان که کورشکاوند کنش در دو که تباری کنش
 گویند که در نامه جوانان که بنده بنده بنده که بر تپه کاوه دوشه اندی که در دوشه و دوشه که در
 که رنگ را که پند و جامه که از اطلس گویند که کوشخه کوشخه که جنات نایل گویند
 که صد پندش و اردای برادر کوش خراسان که یک اندر کوش کنش که با تبار نیا
 که در نای باز بجه است که میرکان بگردانند یعنی تو و اک سرخ و
 که در نای آنج که در کا زبیران رختن اندر زبیران از خبر نیز گویند و نرهای است که می زنند
 تباری و او که گویند کوشه دشته که کوشه که گویند که نهای صدف کوشه اندیم که
 در آغازان لام است که در نام پادشاهی بر کتاب که گویند که از اسل
 و لب آب که پند و بنه و زمین بگردان کوشه و از اسباب نیز گویند که او را در و
 رختن بزرگ و گویند و بر روعی کوشه نردیم که در آغازانیم است الف ما نوبیا خلل
 و سواد خام و ما نیز لیانیز گویند مشکشت باخه داری سفید پندیم روز از راه
 که متوجه نرسد و در آن پادشاه سر مرنگوس که است بهندوبی کوشه که گویند که
 که و صفات تباری سر کوشی گویند که مناف و پیشتر که مرزبانک خب کلان

شدن در سبزه سر راه نهند فراخ کردن فرومایه نادان و گرسنه بازدم
 که در آغازان کاف است سکر با مهره که بر قان دور کند و در خراب آید بکتاب انشای
 مودف بکتاب نام باوشای بدر سبزه بار کوشا است سلام و خواب کز انبام
 مردی را کرد کار تک همه از دست کشید لالت رو بنده و مسینه و مانند آن که باز برین
 جام بر بندد لیک انچه هر چه سبید کند و در مرد و دانه و دانه و در فرود سپه است سبزه
 و مبارز و دلاور کج طرح است که در جنات تک و کسیر و رخ با نازند و بخورند و کا کارم
 کا و انده کارزار جنگ کنه بهر فرات و حرف کمر سار بند کمر کین سبزه نام
 مردی بجزایر مودف و جانوست ای بهند وی بنشیند که بند کارگاه فلک بنه کارخانه
 فلک اینهمان را گویند کلاسنک فلاخن ل کرد و نکل و بوس و ابله و به اندام نیز گویند
 و بعضی بکاف بار سبزه گویند بجه تول نام برنده است کمان رسم اکند و اوقاس الله گویند
 که در خان قنصل یعنی بود با سبزه گویند که کشان محروم که در این کلام کلاه زمین ماهتاب
 که با نوح و س خان که بزرگ و صاحب خانه باشد کار نامه جنگ نامه و مایه که آید
 موسی مادر زاده که گویند آفتاب که دهنه تهنه که بدان شراب خوردی که با موسی نام باز است
 کونای بون که بهند و سبزه گویند کاسموی خوک کون سبزه از دم که در آغازان کاف
 بار سبزه که گویند سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه سبزه
 جاز و سبزه که بند و بعضی بکاف عزا گویند کنگره و هرج بیت المقدس کشت اهرام کون
 بریان کشته که گویند سبزه سبزه که آید از دم نام مردی که و باد بادی که بر مثال سبزه که و
 که گویند نام و لاتی کند ما که هر کجا است و گویند که علف کج بجز شیر مرغ کفار که انار که

شتران خورند و اشتر غاز بغم غمزه نیز گویند بهندوی جانور است که بید نشید و جیست است از آب
 و علم است شیر از آن شیرستان - شب دوش جامه خواب - شمان فروک خرقه است
 و در شلی است که این جانور دیگر است شبان قریب نیز گویند شب جواغک گرم شب تاب
 و فرشتک - شب بکشد شب نگاه من شب شفت رنگ شفتالو و در فرشتک است
 شفتالو سرخ و سبید بنفشه است که در کان کرفتن است و شاتک نیز گویند شفت
 آب سیاه و نام کلی است در بیابان سیاه و دام بوی ندارد و سوزبان در فصیح
 و بیشتر فرنگیانی شتر گویند شبستان اینجا که شب کنند و خوابگاه را گویند
 من ناکه کن زغم شب - او خفته نیاز در شبستان - شترستان شهر و گوشت نیز از آن
 نام دروی - شتر کا و زرافه و شتر گاو همه مفوم نیز گویند - شب نگاه شب بار نیز
 شب گاه اینجا که شب کنند خانه و غیر خانه شب عماره جای که بیدند آن برداری و
 بر آنچه گویند شاد کونه نماسا جامه خواب شیر زن آنچه حیوانات ابد از نوع کنند و شیر زن گویند
 شتر کره یعنی ترکیب مخالف شاهانه مودف یعنی نیم تنگ شاه تره مودف یعنی قمره
 ماره شب بره فحاش که در شب بروی شب بوی کلیت زرو شاه و غیر شترهای یکایک
 که درک او بیای شتر ماند بهندوی که سینه سینه هم که در غازان غنی است - غرور
 او دره ریحی غرور یک نیز گویند که غرور فلک انقباض غرور سنگ حوله بدان
 کا و در - غرور یک زک ن غرور آنجا که اهل و دکان بیچ نهند و غرور
 کونه از کانه در زمین بر خشان و مکان بید بود و غرور نیز گویند کونه
 جلد دوم که در حارثان است - فرسنگسار علامتی که از آن کرده معلوم شود یعنی میل که از

سر کو پک کیا کہ بہند دیکو کو کونند سرماک باز بی کہ بجکان بریکه بر سواریشند
 سہ برک کی ہی بہت جون کو سبند و شترانہ و غلاب بروی سوارانو و از رک بیج
 او آید پرون آید و آفتاب ہند منعقد شود و تباری از الفاح کو بند سرماک
 سرانجام عاقبت کارینہ آخر غایت سہدوم بغم وال دوم سرحد و آب یک ہی بہت
 سببہم صبح ہند وقت باد و سرسام زحمت است ~~شود~~ سرماکان عمامہ منفر
 و خود انہیں و جران سہدوم بافتات اکور باشند کہ بیج ہند ہر دو سکان سرکہ کشتی دوز
 کہ از اہم و قند زانو بدن حرور سیاہ کند سبکتان و سونہی سہدولان عتاب
 و از اسہد حلال نر کو بند سکن ہری است جنانک مک انداز و سیر و کہ برای جاود
 انہیں سگان کہین کوشہ بہت معروف ی سہی خانہ سہل و عاریتی سرکشیہ ہند و شتر
 بیج شترانہ سرور سہدوم نر کو بند سرچارہ ہند کہ بداند کہ دروی زندینہ سوزنا بود
 زرین با سہدوم کہ زنان مقننہ سران زند با مقننہ حکم ماند سرور کیا بہت خوشبو
 سہدوم بایہ کرنی ہر دہ ہزار بایہ را کو بند سرور سرور ہوشی جان و امنی و جران را کو بند
 رور و سرکشیہ سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم
 برک او کرد و تفرقی سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم سہدوم
 دوزوم کہ در آغازان شبنم بہت الف نیر ہما کہت و چنان ب تہب ما کہت
 خود سہدوم کو بہت بار یک چون انکرش نماید و باہر باد کان اورا حراکہ خوانند
 شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ
 انہیں شترانہ سہدوم کو بند شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ شترانہ

شترانہ

[illegible]

مگر در این حال درخت و نهال نونش نه تا سرسفت بود و در نیم به خویج و کوبند نهال
و جداوند و در میان بوم که بدان جاء و از رنگ سرخ کند و پس درین مدت سپیدم نواز ماه
در آسمان راه لکستان و ندان افزین خلخال و از افزین یکگاه و نام دارویی در آنگاه درج
و ستارخان سفید که بی آن طعام خورند و لقمان دارویی است و در بروخ و ندان گاو
و نهال که از نلوان ما بین از سر ما سفید و دو داله باری است و آن کوه در کشتن
و این را دو داله نیز گویند و آن در ناره و ال پوره نوحه از فرشتک است و در فرسنگ
و ال پوره با عرنا گویند و درخت سبزه نیز برباه که چوب و سار و سوراخ کند بهندوی
در کامه خواج و از اهر و اهر که در کامه نکر گویند و آن کاله عصاره کن و واس و در سار و
نکر و از آگاه بر اندیش و چشم لوده و ماکه و دراکه نیز گویند دست انبویه غلوه عطریات
میکند دست بهار در بندر شامه که گویند و خزه تنه دم و بنیاد و بهر سبب
ی و دو مای عکس و در بوی عود و حاصل یعنی حلاصه و از چینی و در بوی عود و در کاف
برای سبب از دور خود بدست ایشان کنند و در فرسنگانه این را مرده گانه نام
کنند اندر سبب نهم که در آغاز آن راست و در دو آرد و حصار دانش که در و کوه و در
دو و در نام دوست زر سن باز طایفه بازیکران س معکای نامی در دینش رنگ فروش
ا بر شیم که در نیم فروش و دو کشف نام معاصرت که درین حوک خضر بر که در مکر و بیرون
م دو و زم نام لب ایست و راه لکستان را می است که در آسمان شب غایب از اعراب
مجره خوانند و با سبب آن آسمان دره و دره و سبب گویند که را داده اند و در سبب
گویند و بعضی بگویند که در آن خواهد که در پود و در نقره و در نقره و در نقره و در نقره

هندوی که گویند کلهادان سرخ می باشد خواهره آنج بدان روز بگذرانند خاک بکشد خایه زرا
 گویند خلیفه بلندی را گویند خرمه دست بدهد و خربان خرمه جوی که از آب باز
 گیرند و در عش بر بندند نگاه از آن بندگاه خوار خرمی بالا آید و خوار بود و خرمه
 مهره که بها خاجینه النی ~~...~~ که باری مقاس گویند خاماره فازه خرمه
 خیش خانه فانه از جام جنس راست کنند سرو باشد خرمه زنبیل و ماجول زرک که
 در آن هر چیزی باندازند و خرمه نیر گویند بتازی صحر گویند کوسه بنم که در آغاز
 دالت الف ده کیا و همقان و مقدم و خط و به بنه رانه که کتر از رای باشند در اول و
 بنه محلی و به غور یا کیا به پست معروف پنج او بخورند ب و معنی جوب نام بازی و
 دولت و ریاست کیا به است بنارس خند نوفا گویند و در هیچ بیت المقدس بنه خانه
 را گویند و یو کلوچ بگویند و بدل کرده بهند و بی جابره گویند و یو کلاج جابره و در از آباد
 که آنجا اوفی نباشند و گویند جابره کاه و بوشی و مسکن و دیوان باشد و در آبا و خشم الوده
 در و فاصله و مکر میان دو ولایت باشند و ام و دو مرکب خمرات زمین را گویند و بعضی
 فرق کنند و هر چه دوست و ام هر خمرات است و دو بیک جزاک کی اندر و
 و یو کار کیا به است که طیب کار بند و یک افزار و رادی است و در
 عیب و خشم الوده گویند و در راند بدان بنه کران و ندان افر و در
 گویند و فرستند است و اس و لوس ابناء عه جولد طراب ساس
 باشد و ساس سبک بدست کرد و ندان و ندان برش خلال
 و و و اینک و و و کش دم که یک صبح بخین بنه صبح کا و ب و دوم آن لم گویند و

که بتازی میگویند خرمن زنگی از زنگ است خود خروج تاج خروس خانه
 مرد خانه تابستانه خار سپیدارویی که باد اورد نیز گویند بتازی قامت و بلند و
 و بسیار گویند خشک اردار و خشک در شید شتاب رخسار اسفا خوار ناراج
 خوردند و گندم مرد و نام خطاری چنانکه مطرب نظر اندیده بهر و در حرکات نام بازی است
 که از الوهاگو گویند و البکر مطبخ بنی طبایع و خوان سالار خیار مردارویی که بلند و
 که گویند خر سوار همان شب زره حرکات که جو بدستی باریک که خراز تمه خانه بردار بنی خانه
 داند اردو خانه سازنده خر و لایبی است در ترکستان که آنجا خشک نیز دو
 مرد و مان جابک در بیاد و جوانان خانه دیس هار و شش خنده خرش بخود و فوس
 بنی حده بانوس دشمن بود بر که خرکش خارکش خر گوش نگاری مودف و خلیج
 پیفته خر حوک کبابی که از اسبها گویند خبر و ک که می است که از اسب کین غلطاک گویند
 و بعضی هزار باره را گویند خر گوشک زبان بره و آن کی است اطلاق باز دارد و خالک
 نام بازی است که ترا حر و کو باموی و دوداله و هر زنده و مرده نیز گویند که خر جف
 پنج بایه دل خر غول زبان بره خر حال و غیبت که بتازی کری گویند سر بالا کرده بدار و دم حله
 چشم جیم حکم چشم نیمال چشم خوش دامن خوشی خر خجرون نام دیوی از دوش بیابانها
 و ملایع حاووم مضوم است خر بکلان نام دارد و سی است خار میدان در خشت لگر خون
 سبب و شلن دارد و سی که بتازی دم الا خون مادر و ک گویند و بعضی ترکان از او گویند
 ساوش را گفته خن ریخته بودند و انجاد خشت بر آمده خر اکین البکین نلم سلاجی است
 خود خر و تاج خروس و بستانان افزون و آن که سرخ خر زهره مطول

تیرهای نام درویش است که بنام دروغان چیم است الف جزو بیا سوده مودف که
 بهند وین حاکم کوبند به جانب نام مروی در بر کشت و او را حامی است که بزرگو بند
 د چکر اند عیب حاکم بهادر نام کشنده و راست چند بند سر خانه جوانیت که کوه
 او مانند مروی دولت در جبهه برادر صورت کشت جویش چوب است که دارد و جویش
 بزرگو بند سبید و سرخ باشد بازی سلب کوبند به جاده غوک یکا است در میان
 باغ بازی طلب و بهند و بی سوال کوبند جویش سر و طاعت مودف به جادوان
 سرای جهان جاکوئی با و شاه جوانی نام مروی و است کشنده که در آغازان چیم
 الف حوزة کو اعلیوار یعنی حوزة رباب جلوه حبس کباب و بنفشه چیم که در کشت اند
 جلال خست مالید یعنی طاعت کونان برغن و شکر مخلوط کنند چهار خشت چهار
 طبع جویش و باد و آب خاک که از این شش ایشان موالید بکانه بیدامی آید بر سر کشته
 و جنبند یعنی جال و نبات و جوانی و حور و در روز جاده نور خاک آهن یعنی کزک این
 بدان و لوازه کشته چهار مو حورش چهار بالشت تخت از است و سبند جویش کشت آج به
 و اندیشه کشند به جگین که به طکان که حرکت آن حک که سوران سازندل چشم
 بگوشت چشم که از چشم کمرده چشم اعدا کوبند چشم کز بختن هر چشم تمام مودف و چهار و پنج
 بر بام و در باغ برای چشم زخم نمند یعنی زخم چشم جویش ماره ماله که بر کشت مالند و کوبند کونه
 و یکس از سازه بزرگ است که میگویند هر دو به انگ نهنگه کرده و حکر لوی کوبند بهار
 چهارب کو تبدی جلاله علیوار و چشم عرشه کوبند چله حوی خارد و کشتن حارس
 از این کوبان و کشته کونه چشم که در آغازان خاستت خارتت جانور

بایزد و فردا که بخند را گویند یعنی بخند از ادا سنگینتر گویند بیل مرو خوش از ادا
 کلافت - بیشتر و بیل که بر طیب برده ان پیش است که بشنید کند روزی در پنج
 کوهر و در بستان که بزرگ منی خند شکار بای از نعلین و کفش هر دو بای پوشند
 بر عکس ملاک را گویند - بیل که کفش کلا است بعضی گویند بیل
 پنجمی است که بتاری عنقه گویند و خوش شربت که چ تر بیل در ان
 بار سال سال که منی از سال گذشته بود باسل ببالد
 بیل باشد - سلاجی است در زبکبارم بیل هم نام در
 بریم رضی الله تعالی وقت وضع حمل هست در ان گیاه زوده بود مانند سبزه باره
 و دلال که زیروم دارند - بسیار دشوار است مانند کثیر شکوفه و صوره ندارد
 برگ مانند کفش نزدیک جاه بود بتاری شعله بار گویند - مانند انگه ادرانه گویند
 با جامه همان باشد - در پیشگاه خانه بار که بزرگ بایر سلطان گویند و
 لکله گویند پیشگاه خانه جبریت که بتاری از اصره گویند ثبت ماره
 صلب بوده و بخیل - اما مان که در وی بای میکنند و می شنیدند
 خوشه چهارم که در آغار ان تا است - پنجمی چهارم است که اند و بی برده گویند
 ع تار پنج نیز که اواران یک کندن و بکین گویند از خوش است - ه تار ماره تب لوزه
 که از بزرگ شدن بزرگ زاده تر و ده قنانه مکر و ده علان و ده منی و ده علاف و در ان
 کرم خانه و ان خانه است که در شیشه میکنند منی خانه که با شیشه بود و در ان شیشه
 می اند مانند انواع اقباب در زنبوری شکلی به بیان ده که ده و نیکه و نیکه

نیز

آتش کاهیت بر شمای نسا بور و از رزین و اور رزنی نبر گویند باد خون جای باد کزار
 باد میان پیش و پس که سبب باد مان که گویند باد و نام دارویی و بوماران نبر گویند
 بازوان اوندی که محصل و سیمی اند از نمرودان او ندر شراب و بجز که چهارم ازاده و باد و مجاز
 باد و روح گویند بهند و بی جری باد افزاده بادش بخیر از صفونست و این را باد و افزاده نبر گویند
 با فزانه نبر باینر استعمال کرده اند با فزاده فزاده را گویند که کجکان بازده و ان جو یک بود و شتر
 در میان کرده و از ان تاب می دهند و می گردانند و می کشند و می کشند و نیز کجکان بالان بدو
 و او از زخم باد بکود و بهینه اول روز از بهمن ماه و ان عجم را موسمی است و درین روز شست
 کردند می دور طحاها به یک سپید و سرخ در انداختندی و در فر هنگناهاست که ان موسمی
 دوم روز است از بهمن ماه و در ان روز طحاها کردند و این درست است و در طحاها
 پنجم روز است از بهمن ماه بر روی شاخ بر نامه عنوان یعنی نشان که در کاشی کشیده است
 بر رسته شات یعنی کپاه یا دایله امله هلاک کننده که بهند و به کت گویند و او روره
 جامه گفته و انکه مردم بکار دارد بدای باد و اوله همان باد و این باد و رسته آنج بر جو خیمه
 کنند و آنج زنان بر دو ک کنند و ان حریت بناری ننگ گویند بر مانه کلچه یعنی قری بهنگ
 بنایند را گویند زبان بهدی مادر و یک کاهیت رگنا شکافه و بوی نریخ دارد و
 شاه تده و این را ماد و روح بود و نبر گویند بر حنده در هم آمده بود یعنی روره باد هرزه
 افسوس که و زوان برای خواب صاحب خانه که در کاه که سبب روحی که کاه
 بنیم که در اغانان با رسته ب نایاب طایب بن اب و حوض لگویند و در فزاده
 نایاب طایب گویند فلان یا یاب فلان نذر و بوی طاقت پ سوار است نام ضحاک است

چون در آب اندازند در خور و بنارس شمع کوبند و با نام طاعت مودف که بنام
 کوبند ایگامه شاع است مودف و نام دارویی است که در آغاقان با است
 باد بودار و زنگنه بر رخ باد نمند تا باد در آید از باد که نیز کوبند بنام شمشاد
 که اخته وید خشان را بدخشی و بدخشی نیز کوبند - بوی است یعنی شک که بوی شکلی میگیرد
 باد آورده که بوی که بنام شکلی کوبند و بهندوی و میساید بر مودف و خود دارد و خرم
 و کامیاب است و صاحب مودف را فرزند نام و شرک است ماری نام مطرب خرم و بود
 باد و عطر است که کوبند که در آن عارت باد از هر جانب رسد و از باد و رس نیز خوانند یعنی باد
 گذار و بعضی باد عدو ال کوبند باد و سار باد که در سبک سر کوبند که گشاد و زنده و رایج
 باد و سر فرو که بهندوی میگرد کوبند بلا در مودف که مودف بی بهلا و کوبند بوی بهلا و
 سبیل که ماهی خوراک کوبند بوی افزار بوزار یعنی و یک اوز که بنامی نایل کوبند باد و جگر
 مودف بید آجور در خنجر مودف که کوبند از سدست بایکارانک با بخانه راست کنند
 بوستان افروز که است سرخ شکل ناح خردس و کوبند که ان ضم است بوی بوش
 مودف بوش که اوز که کوبند بوی بوش عطار بوش بوی بوش که کوبند که
 سلاجی است که بوش بوش و بوش بوش و زه که به و بعضی بوش بوش و بوی بوش
 و کاف باری که کوبند که باد و رنگ ترنج و خیار و هلاک بوش بوش بوش بوش بوش
 باد و نام سر خار و مودف که بهندوی بوش بوش کوبند بوش بوش بوش بوش بوش
 بهندوی بوش کوبند باد و مودف بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش
 کش حاد بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش بوش

آتش

گفتند اندک است بگویند ستایش خدای خود جل و کلمه کب را با هم اندک
 آهین بر با سنگی است مودنی بنای مقناطیس بهندی کاسک گویند ب اورنگ افشانه
 که لایب برآورده بود و دستان بر بستند اردو میشت و سیوم روز از ماه
 افتاب در نور بود و انتاب برست کل نیل و فرو و قلون انجمنه انگ بدان مین را
 نند یار کنند دکنند بکیر را گویند استخوان زند جانوری است از برنه کان و بهای از برنه
 اسد و سنبل بنی چهار دافد کار بدیدارنده باشد آماره کیر محاسب یعنی کمر و دیگر
 نیز گویند آرزو کیر کاه کلک اندر آتش کیر کاه کلک یعنی حاله کرا د اشکر نر گویند اسکندر الان
 و اسب و توشه و همپا کرده دارد و نچه رید که از مهر شباب وی هرگز شکسته نرسد
 اسب و توشه در راهش دارند تا از یک فرو و آید و بر اسب دوم سوار شود و بهند و
 گویند آهون بر کیر را گویند که در دیواره یا زمین نقب رد یعنی نقب زن انگیر آید ان
 گویند اشتر خاریا است که بنای حاج گویند از مان خور خرمن خلد را آورده
 آتش افروز زنده وید آنچه آتش افروزند و گویند که نام مرغیت اشتر خاریا است که هند و
 جواسه گویند که آهوی به فلک آفتاب استخوان رنگ استخوان زردست و ان بام
 است ن آید ستان افتاب و اگر کون نام کلاست بر شکل آتش در سیر خه و او را اور بودند
 گویند اسور کان نلم برنده است که بنای شور گویند ایکستان بکان کون از انگور باور
 که است اور مار کان نام ولایتی است نزدیک تبریز که آتش کرده مخان آنجا بود و او را
 جای و خلوتخانه استین رفته و شش است آسمان دره راه انگشتان از مرده و او را

که گویند

خود ما گویند که چون لیک در سوراخ شود اندر سبزه

و در فتنه نامه لفظ لفظ نیز برای که گفتن هم آمده است یا قصد بجز رنگ است موقوف

به نیم در آن غین است بوی آن خوب که برگردن کا و در جنت و در وین بندند نه

از جوه گویند به و هم در آن کاف است بنگ چهار دیدن بر منصفه وان و در آن

ترین بند که پیش پاشند از آن مار دوده و مانند آن حاندر آن لیک آنج برونان نمند و در

پورک یک یک که در سوراخی که در آن لیک در آمد در رود یک رنگ چند سوارک بخت خرد

از لشکر روند ملک کلاه یا دوشان دان کلاه است مابعد و کوش به باز و هم در آن کاف

باری است بنگ یک کل به و از و هم در آن لام است یال که و ناسب گویند که در هر که باشد

و در سب را گویند بلبلان و مبارز و شیر به و هم در آن هم است نیم سنگیت معروف

و دفعه زنی حکم خانه تابستانه و نام ترکستان نیز که و هر چه می گویند به و هم در آن

در آنک نون است نیز دان خدای عز و جل چون ندرین یا سمن نام که است یونان کلم

مقامی است که در حکمتناک و صاحب است باشند و خیرند مگر آن اسب که بخراشید بود

اما و نب دقت او بود و اگر بسید بود بود و ران شهر می رسد و گویند به و هم در آن

در آنک با اسبچه ز لاله یا و هر کم و کم گشته بود و بخش گشته جرم خامنه جبر نه چون به و هم

یونان از و زمره و با شده و کم با کرده و هر دو یاف مرز و در آن پنهان به و هم در آن

و دست ز خیر نه و ستون و طوق یا خست جبهه و خمره کرده کیا هدیت که از اسب به و هم در آن

و تباری پر و حاشیه به و هم در آنک ماست بار که توانایی با وری یاری

خمس و هم در خندان که در ی بر جنت یک گویند است کونست نخت که در اغان

الف

بعضی عواره باینه ناجی حسن بالافزون ماه و انساب پنجه دور که بگردان باشد هرزه بخایند
 و بهیوده دروان گفتن گویند هرزه طایفه بهیوده موی هر سه الت ترسانند
 بدایخ کینه را بپرسانند و نمانند و ازاد در کشتها نصب کنند بازی مجد را بپایان
 ننگ زین کشند هرزه شبینه که بخت کند برای زنجیرا هنگامه جای جمع شدن خلق هرزه
 قطع و چنگ بخت ننگ گویشی با جارجین بود و سر و دم درانگ با است بکتر گفتی که
 از باران آب خورد و بهیوی کران که بازی خواست و بعضی بیابار سه و او و باری گویند
 و بعضی با مشوحت هلوای جبران هواری بارگاههای نام عورتیت و نام جانوریت که
 مبارک گرفته اند و است بهیست سیدم در سخنانی که آغاز آن با است برشازده بهیست
 بهیست درانگ گفت لغای ~~درانگ~~ در و ولایت ترکستان بکنا بکونی بار
 زهره و موت بهیست و دم درانگ با است یب سر باشد بهیست سیدم درانگ بهیست
 شنبه ماریت نزد که در باغها بود و بیز و وزهر ندارد و منبت بیز گویند بوج جانوریت
 از خوندگان حلقه گفت که بر زانو دارند و گویند جوج و گووی گویند که سنجی بهیست که
 نهانی گویند منی مردم عام جوج میکند بهیست سیدم درانگ جوج بهیست بهیست
 دمان یا سنج سر و بعضی بهیست گویند بهیست سیدم درانگ خاست جوج افشنگ ~~درانگ~~
 بهیست ششم درانگ وال است یا رونق تواند یا کند یا قوت و بعضی پنجه کاف گویند
 بهیست درانگ را است بکوری که و بشویند باشد یا در دم روز از ماه بهیست ششم درانگ
 چرخ و دماست معروف که بهیست و بی حته گویند و جین بخت که خنک جنانک بزرگ گویند
 است بعد از جشم اهلان او که کند عاقله بود و آهو، در جی ولایت باری گویند

و همه محتاج نیست به پیر و هم در آنک باست و شنی انبغ و نفع و او و نفع و کسبش نیز گویند
 پیر است چیت دوم که در اخذان باست بر خرد به پیر است به سخت در آنک است
 ساخت زین و او از دکانا نیز ترا گویند و پیر است که از روشن بنایت تمام است
 اما نمانداری و مانند پیر دوم در آنک باست پیر است که به شفت و نفع بنفع گویند
 هفت مایه از پیر است نام شهری از فرسان که از اهلی و هر یک گویند به پیر سوم
 در آنک به پیر است چیت پنجم و نفع با است مار کردن و پیر و نفع به نصب نیز علم
 و مانند آن گویند به پیر چیت که و اگر چیزی بر زمین افکند راست و بر زمین راست باشند
 گویند به پیر و پیر در آنک و است هر فرد شری سبزه خاک بود و همان بود
 هر فرد سبزه و مدی پیر و عادم آتش که و قاضی کیران سبزه مال که بدان است را پیر
 کنند و به پیر با پیر است پیر در آنک را است هر افتاب پیر آتش بلند و
 که او ان نام دارد و پیر است پیر با پیر است پیر و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع
 و نفع و ال پیر و او پیر است پیر با پیر است پیر و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع
 راه نماند و در اران راه می رود به پیر ششم در آنک را است هر فرد نام شری ملک پیر شش
 و نیز اکنون در پیر است پیر در آنک را پیر است پیر حیران و فرد مانده و در مانده و
 پیر در آنک است پیر است پیر در آنک است پیر در آنک است پیر در آنک است پیر در آنک است
 و این پیر است و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع و نفع
 پیر در آنک است پیر در آنک است پیر در آنک است پیر در آنک است پیر در آنک است
 گویند و پیر است که در باغی بر جامه زند به پیر و در آنک کافی است به پیر است که

چونیک را گویند و آن گویاست سر رک او که در آن رک هر جانب که افتاب که در آن زمان طلوع
افتاب کند و اوج چیزی که بر آن کدر می اندازند جایی که آن کدر رسیده باشد و گویند جای او خن و
بیم بار می گویند و هیچ دارویی است که هند و بی نواج گویند و هیچ برنده است از وراج خود هیچ
و گویند و هیچ است بنابر سالی گویند و از هیچ یک و خرقان او بنزد ریمان را و در آن باری
در رخ زشت و هیچ برنده معروف که بنده و بی خبر گویند بنابر سالی گویند — بنجم در آن
و او کل یعنی عمارت کل و رسنا و طلعه در اسناد و شتر گویند و بیدار او بزرگ بسیار
و هر چه از این گرفته اند و گویند و بداد و هر بداد و ساد بسیار و بعضی بفتح و او گویند و در شکر
خت به سر ششم در آن است و آنکه بر ششم و دوز و حشر و نماز و در آن
در جوی و تباری و سحر گویند یعنی آنک بار ملک و ملک کشد و ارامند
و بنجم در آن است و دوز و رده و لباب ماوراءالنهر و سحر ششم در آن است
در آن بدو رسته ریمان و بعضی در وقت گویند و پس همان رنده به سر ششم و آنکه ششم است
و غیش بسیار و انبوه و بلفه و او منیر است و بعضی ماعرا گویند و این لفظ بر مال
و غم ضرر که به جنبش آن گشت و بر جهان آن احتمال کردن نشاید و دش مانند و نه که و سحر
به سر و هم در آن غنی است و رخ ارفع و بعضی بفتح و او گویند و رخ شعله آتش و لاغ بدی
سر را بنده به سر یا زو هم در آنک فاست و آف هزار و ستان به سر و دوزم
در آنک کافی است و رکاک نیز خنک و در دوک چهار و بعضی دال و بعدوی و او هر دو مفتوح
و شکر کرام و در و بعضی بفتح را گویند و سده آنک ناخه و بلفه و در آنک آمده است و یک این
در خطابا گویند و یکت و شک و تباری و یک گویند و در دوک هر دو شک بای اوزار حرمین و یک

[illegible]

و فرزند استاده: به شرم انگ بیست و نه فرزند که هر یک یک کند و آن
 فرزند که در هر یک از این فرزندین نزدیک باشد و از آن مار میخ نیز گویند مقام نیز
 که در آنست که بیست و نه فرزند را جای که افتاب بقدر شرم نیز از آن گویند و آن پدر است
 و فرزند بیست و نه فرزند در آنست که بیست و نه فرزند گویند که بیست و نه
 را که بیست و نه است و در بعضی فرزندین که از آن را و بعضی که باغ را بیست و نه فرزند زکان باشد
 را و سه فرزند که در آنست که بیست و نه فرزند است و معانی که بیست و نه باشد و ایشان مرغ را نیز
 گویند فرزند بیست و نه در حال و تنه درخت نوان نالیدن و جبین رخ و مانند
 جهودان روز شنبه و گویند نوان میدان لزان و خان و اکاهی بیست و نه نوان
 درختی است بلند و راست و این را بقدر نسبت کند نهتنی سرخوش جیزی نیاکان حیدرانی
 و مهران شایسته بخواند و بیست و نه فرزند کل مودف نادرین سنبیل رومی است زرد
 نگویند غنچه و فرزند و افکنده که گویند که بیست و نه فرزند و او است نو و فرزند او
 نو نیز گویند نیرو و قوت یعنی توانایی و زور گویند نیز و مانند مرغ و باز و زور و بیرون و در
 نقوش و نشان بیست و نه فرزند هر چه بر او نمند بیست و نه فرزند و بعضی بر او بیست و نه فرزند
 و بعضی بکبر نون و بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند
 یا است نوشته نو و بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند
 در بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند
 بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند که بیست و نه فرزند
 نو و فرزند نو و فرزند نو و فرزند نو و فرزند نو و فرزند نو و فرزند نو و فرزند نو و فرزند نو

نکوشی سرش - میزد و در آن غین است فغاغ بماند بزرگ چه صی که بد آن تر خیزد
 بنه قمع نفع غفر لغه بماند غله - چهار دم در آنک فاست نوب بانک صد که کوه
 اند نکاف هوزه دست بینه و سوانه که شکره داران میسوسند ناف میان جزی
 باز دم در آنک کانت شک جبر است از کیاب اخبار کبران و گویند که
 ان نام کتابیت ایشانرا و ان اسوت سوت و جز و جز و جزا نند و غلابت مروت
 بتازی عدس خوانند و بعضی اهل دلم که گویند نفوشاک از کیش بکیش شوند و شین
 شک درخت ناز که در آن میسوسند شک نام است شک بزم خون درخت است مروت
 شک جزی مرغ مانند مرغان بینه شک بخیال چشم شک قوس وار و در بعضی شک
 شک قوس وار و بعضی بینه شک گویند شک بکانت و بدو ناخن میگیرند پس جینه گویند
 غوشک نام غنیمت یعنی بچه گویند شک بانام غنیمت میگویند و گویند که شک
 معشش کند حکم سوخته و صاحب جزی که لفظ ناک در آفر اواید چنانکه خشناک
 غنناک ملک آن که دوانه حله بینه شک که شیر ناوگ آنک در دیر فرد و بنه سست
 نوک قسرم و بینه و سنان و نروهم سلا حنا ناک ابه بود و کوهی حرا واده را گویند
 سر شاز و دم در آنک کاف بارسی است ترنگ جاوشی و طلم و حرا و سون کوهی
 ترس کاف بارسی است و بینه که دماند و در قافیه سینه ترنگ گویند و بعضی میگویند در آنک
 لاسبت نالی میماند تر و نام برده بینه گویند از توپی گویند شک و جزی باشد که بر یکدیگر
 بینه و در او بزند بخل شک بانکست که بینه شک که بتازی میگویند شکش نزدیان و نوله
 بهانر گویند شک بیل نابارسی و باغ و شکست مای که تر و بیه بارسی گویند شک شفا و غان و سوانه

نام از ناشناخته گرسنه از غایب زینهار کاش و کد حق و کدارش و ناشناخته گرسنه
 نگارفتن نجیب شکاری و شکار و شکار کننده و شکارگاه و نور تو براده و بنفشه کشت
 در آب و آفتاب دست بر کویند بهند و بی کنول بنور و کرم من بگر خنک سورا که
 — میان بنور خود او وقف کردم : علی صباکم یا ایها الناس نوار منی فتنه راج
 رک کشا بنده تو که جا گرد نام بادشاهی بهر نهم در امک راست نهاد کو بسندی که
 پیش دور بود کویند کو بسند ز که بهند و بی بوک کویند و منتد این به استعارت این
 نام من روان نهد و بخت بگریند کویند نجیب ز ما خا می کین ناز بر شش و خد شکار
 و دوار بود شاز حاجت و احتیاج و دوست و قطه و این را نواران نر کویند نغز خراب
 و بصری با کینه و جابک و نیکو و طایع و عجیب نازکش نواز نواختن بهر و هم در کجا
 ز ابار سیت ناز نام در خنی است و کویند که ان صنوبر سب و بختی را عتی کویند نوز
 در خنی است معروف و ان درخت بر شیده سدره اسد و باراد چون زنجیر باشد
 و چون عی خوش و بختی را عتی و او با سیه هنوز کویند میس بنیا و هنوز همان نوز است
 و باز ایده بهر سرازیم در انکسین نش کرد و ان پنه بوز که بیرون دور و ان
 و ان است فتنه و کویند و یوس بنه هند و سینه انماره و اجهامه کویند بکلمه در
 زکی کل اسب سپه میانه ز و خود کرد و ان را بختیم نسبت کنند ما و س عبادت که
 معان شمس خوشی کویند عمر تاسان لطف خوشی که رانیدم بهر و از و هم و انک
 نشین است شمس سیه کلاه نیایش زاری که و نا و عا و از و ان کردن نایش از صبر که
 خوش تو پاک و باز هر آب حیات و شیر نه و نوز و نوز کبیر و من زدن خوشی که و ان سخن

مینازی ناب انگ را گویند بنده دندان پیش که نه بی گویند نهیب ترس و کراخ
 نهیب لب فرو رنده بر سر سوم در انگ ناست ناخت یعنی نشاند و اجدر فرو
 نشت جوشه ناخت این باشد که سای گویند باشد جسام در انگ جیم
 نشانی نیک بود که با نکت گیرند و بد و ناخن گیرند و گویند نیک زدن و فلک گویند بویان
 و بعضی بگویند بر سر جیم در انگ جیم باری است فیج حور و رمانه فیج یعنی زنی غرق
 لبلاب دان کیا می است که بر درخت بعد چون چیز از او بر نذر روان شود و درخت
 آنست که چون بر درخت اندر بعد درخت را خشک کند افش بخور و طراوت و تاز
 بر و بر کاش زرد لک و از این نیز گویند و یبازی عشقه و لبلاب گویند و بعضی نون
 کسور و بیاباری بر سر ششم در انگ خاست نخ شطرنجی و ابر فیض و نهالجه و گویند نخ
 جامه است و در اسدی مار ریس از نخ گویند نایخ نام سلاجی است بر سر هفتم در انگ
 درک نامید زهره که از سیارات فلک است تر و تندی درخت و نام باز می معروف نارد
 کنه که در گوش شک گیر و نارد و کار زار و نور و نیز گویند نون داسب و یک خبر بر نده و خبر
 و نام مقامی خبر و جنگ یعنی کار زار زنده باز ابارسی فرو و افکنده یعنی خوار و بعضی بگویند
 گویند زنده باز ابارسی فلکین و ضد بلند یعنی نهیب نهاد و رسم و بنیاد و تن نورد و در خور
 و بسندیده و روشن و بچیدنی نو اند یعنی نون نالنده و آگاهی نهاد بر سر سید
 و نیز بر این گویند نوید آگاهی و ادنی و دعه عظیم بکران و توان گشته باشد نشانی
 نام شهرت نشاند با ابارسی سرو و در او اصل و تخم و لب نهیم ششم در انگ را کس
 کاه و بعضی بدو دفت گویند چهار ببار و نو اند از ده و عظیم کاسه یا ناکار و کاه

دو تنخبر میره نام دختر از سیاب عشقه پرن فرخه آسمان دره منه بمان ماهیت مار
 وایه و مادر خوانده مادر باره جزیت خورونی که خلاصه خبر که بتازی زیده گویند
 همیشه مقرر ماله سمه جولایان باشد تار حاه بدان امار کنند و در ماله از لطف کرده کرده
 مایه و مادر و بنیاد چیزی سر بار و در ~~ماده~~ فرزند عاق ربی فرمانی
 پست بکم در انک ~~یست~~ شکوی پنجاه و نام قمر شیرین و گویند کنگ مطلق است در
 راسه نیست است جمع باد شاه مانی بیابارسی نام نقاش چین که در روم ستاد بود
 نسبت بدو مانوی اید گویند از ملک مانور دان کنایه نقاش است که مانو ساخته بود و فرزند
 انک شرب نوبت خویش بدیکه ایشار کند و خبر خوش و بشارت که بر کسی برسانند و در
 جزیری خواب از امر و کارها گویند پیشانی گیاهی است که بتازی از اراجی العالم گویند موری نادان
 ماچی بک کرانده که بتازی بر ون گویند و ان سبب بار پس و گویند که خنی و بک سبب
 هندی که ماکوب باشد مویابی در وی است نافع و واقع خون زیادت یمنه خون چین مرگ
 و در وی که الکام گویند و در ~~سبب~~ پنجم که در آغاز آن نوبت بر پست و در هر بد نوبت در
 انک الشب نیا خال و جدینه پدر پدر و پدر مادر و پدرک و قدر چیزی گویند ناست تا انک
 ان روز نهند چیزی خورده باشد نقوشا مذهب کران نوا نام برده و در و دو نواختن
 یمنه نواختن کران و بسیار یمنه امباب و سبب و نام مثل و انک که را در بر کسی را در بر کسی
 مکر و او که در مکر بند فلان نواست یمنه نواست ما خدا که بتازی از او سنا گویند ~~سبب~~
 دوم در انک یا است یاب چیزی خالص یمنه صاف و صرف یمنه و بد عجب گویند شک
 و زهر نایب و خوش نایب و گویند که در نشت است از فرجه افتد و اب یک یک رنگ که هیچ رنگه بود

بعضی محدوز در را گویند بعضی سبیده و نام گویند مایه و نام علی است مان مال کدتر
 یعنی امر بگذشتن و سبب رخت و توابع و در این کلمه را با خان استعمال
 کند گویند خان مان — فندوم در این است مایه و بکسر کلمه مان و جوگی در
 میان نیست بود و جوگی که بدان گشت را مال و دهند و نام وارویی که بدان چاه را رنگ کند
 بنام نیست ماکو از سبب چنان است که بتازی ملک گویند و در کل گویند دست بر سر شاخ
 بنام است این دو سبب شکوفت — چشم در این است گوشت زنبور و بقیه هم
 نیز گویند مایه خربزه یعنی خشت زمین کلاره باز با بار باسی گوشت اندرون
 حلق او بخت یعنی کام و هن و گویند که این زبان و بعضی بکسر هم گویند میره و میره و میره
 مرزه جراحان و بعضی مرزه را هم گویند مایه و شکوه یعنی خورش شکوه
 جوهر شکست گردان و مروکانه و بودارانی میان جوهر زر که از ابتازی و
 المقدور بد گویند مایه این را بکسران و زرگران که بدان انگشت بر دارندند و
 سندی مایه و بر همان که بدو و سبیده باشند و مانند سغده کرده بهند و یکی که
 گویند و نام بازی دو بیکر چیزی هم در این است و مرزده نام بازی که از آخر کمر و خمر
 و خاک نیک تر گویند و کردند هم گویند مایه و مایه و مایه و مایه و مایه و مایه و مایه
 باشد صانع در دست بتازی از آن گویند مایه و چیزی بود که بر اندام در گوشت
 چون دخیل بر باد مایه و فغان مایه و در و در آن مراغه علیطین خود
 ماه معروف سواره ملک مایه و جوگی است که از این است مایه و گویند مایه و مایه و مایه
 موی ملک که حج مرکان ابو مرزده لذت مایه و مایه و مایه و مایه و مایه و مایه و مایه
 و

بیک کلاه چاروب مانند کرده و آن زنده است صوف مانوک نر کو بند شک
 و در فرمکنانه بکبریم جافوری خود مانند بیک یک زوینی و کو بند کوندر رین
 خاک کوزمین و هر چه در کو افتد خاک کسینه و جران معالجه کو بند مرگ بود
 بانه شک کاف باری است تا نک ماه یعنی ماه شتاب مشک اندام شک بن فزانه
 و در لادن و کل و مشک به اینز کو بند خاره اندام محکم نش بود که باز یکران چون
 قلم از دوات و شک از طامس بدو بر جهاد جزئی بیکار بود و در خرقه سفید و سحر باشد
 بهتر و چه خوشه شک ره در دراه زن و بغیم میم نر کو بند شک غلایت بهند وی کل و کو بند
 مشک قلمو کو بند بار باشد و کو بند در دراه زن و در سرش از دوات و در انگ لاس
 مل قراب بنید مشک در دراه زن مشک کل در دراه زن مال اول سلام نرک بر تبه یعنی کل و بند
 مشک خط که مو کشیده خط غلایت مرعول زلف پیچیده و نشاط منسل بد اعتقاد کو بند
 من اورا منبندیم مقتدریم جسم مندم در انگیم است قطع مندم مریم منبندیم
 بی که بر شکسته بند مندم جزئی که بنای غرا کو بند جسم مندم در انگ نوزت
 شانزدهم روز از هر ماه یعنی اقصاب در میزان و آن روز جنبت خانه است بهریت هرگاه
 کو بند میزان چشمی خوب و نیکو که بطاقت اندک اندک محوک بود و جواب الوده باشد
 در زبان زمین و در شهر دار که شهر بار کو بند در خانه و جای زاو بود و خوش خبر
 انگ از آن روغن شود و در فرمکنانه است و کلند و آن که بد آن جاها
 در زمینها کند و کلند خوانند و سیل از نر میسب و کیان من من اینبار جریست
 بهند و میمان که کو بند و آن میوه درخت کمرست نادر تون کیا هیت که اطبا کار بندند و آن

جوته سرخ لغونه از این لادن کیا هست که بهندوی رسی گویند لاغیه درختی است که آب بالا
 بند رخ فرو داده و جمع شود لوزینه طعمیست معروف بکینه و یاد که آب را کنند
 پشم در آنک یا است لای خلاب و خلش و آب باران که در کوچه و دران شود و جا
 جینی از این پشم تنگ و رنگین لایسی جامه سوزند که در دوشان و صوفیان را باشد لوری
 بسته یعنی جدام و بود و باری نیکویند لوی مطرب که کج کرد لوی بی کردن بازی
 نند و هم در انظار که از ان میم است بر بیت یک هر بس خنج در آنک از
 فال نیک زن مرغ و فال بدرون ماما بنداری و کمرینا شیشه بهر دوم در آنک
 یکبار از داشتن از راه کر کردن یعنی از راه کر کردن چنانک کوی از راسته بکری جا
 دیگر فلاز یکب یعنی مکش سوم در آنک تا است ماست جورات و کونین
 جزات بدان بشود و در ملک رومی را ماست کونیند مت شکل زیر زمین که بهند
 موم که گویند و بعضی بیتی گویند مفت کبر و زبردست چهارم در آنک چیم
 مشخ کلک که بر کوشش شنبه و تپاه کند و بغم بیم نیز گویند مشخ کل الکین و کونین
 در پوندوان دار و بیست مشخ راوی یعنی آنک روایت کند و نام رود و دست
 پنجم در آنک چیم باری است پنج در پوندوان کیا هست موی او مغلاج کوی بازی و کونین
 گویند در و جور مارند یعنی وطن و بلیغ جیم عرند است ششم در آنک خاست
 و لکامی که بر آب سرکش بند نام شود و کونیند لکامی است شگین که آب
 بی زمامی را باج مردان و منافق و سیم بهر پنج سنگ فلاخن
 ماه مقد خداوند چیزی که با او کب شود و دولت مند و حاجت مند شود

یک سوز که فب خورد و در جگر افتد و نیز لک نشی معروف است
 است که با آن جگر رنگ کند و گویند رنگ کنه و در آن لک بن لاک و لاکا باشد که
 ان پس مانده باشد در بنی دست و مانند ان نشانند یا همین راحت گیر و لک که کان
 نراف و بواسطه بنیر گویند و سره نیز مراد باشد لاک همان لک است که به ان خبر یک
 مار رنگ کند و گاه رنگ باز باره لک ضعف لک نام مردی که عقاب و بهر
 شازدهم در آن کاف باره است لک بند و رنج و لک لک بند معروف
 بهندیم در آنک لالم است او که از بازی مرد و گویند بهر خبر و هم در آن
 نونت لبان تابش و فروع دهند و بهر یکدیگر می درشتد لکن مثل
 طبعی است بزرگ را سبکند و بواسطه بلند از بیم و یا از زور و جرات و طشت و شمع
 انهر چه باشد لاون جنبه از بجه بات عطریات مانند در ساب سیاه و سوس
 و گویند که آن عبر علی است جنبه از عنبر است گویند لاون شکست نشی نشان
 نشان لبست و خزان لوینن آنج بدان بیک نشی لان گوی باشد و زمین و در جگر
 افتد لمعان نام شهرت نزدیک غزنین است نوزدهم در آنک با است لب
 مردم فر به لوشه غله کوفته لکانه عقیب زوج کوره سیلاب کند و زمین گویند لشره
 دریده و باره باره و کینه لاسه چیزی که از بالا ترا دم زلف بهر چه در آن نشی
 لاک که گویند لاسه بازی کردن و جالبوس و خوش و چیز است که از بالا ترا دم چینه
 لاسه لانه کاهل و سکار طشت شعله آتش و شکر ان لوشانه جریب و شیرین و خوش
 و فروتنی کردن و بیخواب و باره گویند و بقیه سنن لاسه لاک کلید در کما سار و

سنگ لایح زمین سنگستان نخ گاه بوریا که بپند وی میخیزد و گوند گویند
 هشتم درانگ والت لاد و بیاد سنگ و نرم و نیاد و پند و یاری که از کل برهم
 نهاده باشد یعنی نوی از دیوار لادی باشد که بپند و یاری که از کل برهم
 و یک مسین بزرگ یعنی لاجورد و رنگی معروف که از سنگ سازند که بپند و یاری
 گویند لاجورد و همان لاجورد است جسم نیم درانگ راست لاجورد که بپند و
 دشتی و سر که گویند و یک و در فرزند که است لاجورد که بپند و یاری
 و از سیلاب که زمین گویند باشد که لاجورد است و یک و از سیلاب
 بعد چکیدن بماند و نام زمین نشیب و در سیلاب که بپند و یاری
 بر زمین بزرگ لاجورد و در زمین نشیب و در زمین نشیب و در زمین نشیب
 و در هر چیزی بنابرین خالق را که بپند و یاری گویند
 لغز فرو خیزد بماند که بپند و یاری گویند
 سین است کوس فریب و پند و یاری گویند
 شین است کوش خلیش و زمین خلاب و بپند و یاری گویند
 بچه سیزدهم درانگ نخ بی موی گویند که بپند و یاری گویند
 ووشیدن و اشامیدن و ووشند و اشامند و درانگ فاست
 لایح کلام فصول و عبارت کثرت و خوشن سنا بیازی صلف گویند بچه
 یازدهم درانگ کاف کاف و جام و درای و یاده کوی و صد هزار و یک بیار
 و از سیلاب و دست یعنی هر چیزی که بپند و یاری گویند

بنیستی و خورشید که از جهت شاه سارنده کاوه نام آهنگری که در سپاسان بود و بخاک
 ماران خرمی که در حانز معروف و سرکیاهی باشد که بخورند کوس که کاوه
 بهمن در آنک گیتی روزگار و جهان کنی رفتار با نارینه فراموش و بنارنج
 که سنکل رود شک و بخت بعضی بکافه عرق که لون گویند که ارمی عزیز و محبوب و بزرگ کیست نام
 طایفه از ترکانست که گیتی کیا می معروف است بسنج نر گویند و بنازی هند که برای پست و هند
 که مسمی نام روی بنی بملوانی از ترکان کشنده سپاسش تو شهر دوم و الفایض که افایض
 ان لامل است بر پست بهر نخت در آنک الفت لافش و گویند سرور و لکاسته تیان
 سپاه واک سرخ لا لا و انه مانند گنجست دوم در آنک باست لکاسته که
 عظیم خوانند و کیا بهیت که عشقه گویند سوم در آنک بابا رسی است لکاسته
 نام بادشاه که شایب لکاسته نیز گویند بهمن چهارم در آنک تا است لکاسته
 عداره اربش و اینست تخت عهودی که بدان چوب کنند و جرم حوز و کنش است لکاسته
 و باره گویند لکاسته باره گویند و ملت بعضی عجم و وزن ملحت نان و طعام
 بهنم در آنک جیم است آنچ بیرون روی چون سنی و رخ و رخ و مردم و سکا
 لکاسته بعضی و فتح لام سان کار بنی حرس که بکارزان تعلق دارند و لکاسته که بزرگند
 آنچ بیرون کشیدن لکاسته بکون فاف و هشت لب و کس که بچشم باشند و بعضی بدو پنج گویند
 و بعضی جیم بابا رسی است لکاسته بکون جیم زاک سپاه که رنگ بزرگان دارند و بعضی بدو
 گویند و بعضی جیم بابا رسی است بهمن ششم در آنک جیم بابا رسی است لکاسته که بزرگند
 سرخ بهمن ششم در آنک فاست لکاسته جای گویند و لکاسته لکاسته لکاسته و سپاه

پنجم در آنک نوزت که همان انجمن کرمان غرض و این بار بسیار گونید و در
 سوسمان کرد و کان جوزگون صنعت و مثل کرمان فدا و این بیان رستان است که
 غرض نیز گونید و غرض و اس که یک پیرمان فداست که درون جابر شدن کوزن شکاست
 شایخ بسیار دارد و بهند و بی بهنگار گونید و در دو سه کا و کلمات کوان بسیار
 کرد و در جریخ کشن بسیار و انجوه پست ما هم جمع خوش یک کشن شکیم اسک
 پیاده و اسک فوج سوار کفن انون باشد اچاکه در حمام نجاست سوزند و در دو سه
 دوست که مغاک و بهلوان و مبارز کلو بزرگ بریان شیرازی که بهلوان و نام جودی
 بیکو در دو سه و بعضی شوم خا هر یک گفته اند کیسوی یافته و در دو سه و در آنک
 است که تبه و یک پیلد را گونید و وکی که جوی و لب آب باره میکند و بیرون می آید کازه
 و در باره اسک آنج صیادان از شاخها در صفت و کاه سازد و پس از شنبه و دم
 اندازد و تا در خان او رانه بنشیند و گونید کازه نوعی از دلم صیاد است و گونید که آفتاب
 خانه صیاد و کانه صیاد هم گونید که ازاد پس او بنهان شده بکنجک صید کنند و نیز
 کازه جای و صومعه بر سر کوه و شستگاه و در بعضی کانه گونید و در بعضی
 فرنگ نام نهشته کازه بزا باری جای باشد و در بعضی کانه جای و وقت
 و تخت آراسته و اسک زین کرتی گیاهی است که در یک توک ماخته بقیق نهند که
 کلا که مو بکنی گوآره مدد که آنج بچکان و در افغانند که در سه غلوله کل و جوان کل و در سه
 در سه گیاه است خوشبوی که غلوله بزرگ سنگین که برای مجنین سازند کوره و دو نام
 کاه غلوله بنیه کوزه طعایت کرده نان سنبر و قرص که در آنک ازید بان و ساقه

باشد کورت و سبب چوب و این بازی است و در فرستاده کردنش کعبه عربی
 و کرا افاده است کعبه عربی — جهانم در آنکس چیم است کعبه عربی و کعبه عربی
 کعبه عربی غیر رخ — جهانم در آنکس چیم است کعبه عربی و کعبه عربی
 ششم در آنکس خاست کعبه عربی و کعبه عربی — جهانم در آنکس چیم است کعبه عربی
 کعبه عربی که زمان از اخیر و جوسند کرده بدلان کرد چیزی که از رعیت بنانند
 به فواح و دزد و رشوت — جهانم در آنکس چیم است کعبه عربی و کعبه عربی
 کعبه عربی و خندان و این بدان مانده است و نام کعبه عربی در خواست و آن مانده است
 از زمین بیرون می آید و برای سردی بخورند و بعضی سکون با کوبند و بعضی کاف عربی
 کوبند کعبه عربی و خندان که کر نام حدای عزوجل زبان چینیان که کعبه عربی
 و کعبه عربی کوبند کعبه عربی و کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 و جوانی سوراخ کند کعبه عربی و کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 بهینه پیشگی که کعبه عربی و کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 س زنده چیزی که کعبه عربی و کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 که از ترک نرو و اصطلاح مرد و دلاور و بیلی از چوب که برورشند بهینه باشند و کعبه
 بکشند و زمین است کند و کعبه عربی و کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 رن کوبند که از کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 و از این کاف سلسل چل سخت بود و درین زمان را وقت ملاوت منتر کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه
 که نیز در دیر و دیر یک و دیکاره و کعبه عربی و کعبه عربی کاف نیز کوبند که کعبه عربی بدان بازه کعبه

جزا آن بود که ریحان بر وزنند تا از و بکار برند که مصحف جامع گشته در وی که بنام
 کشک گویند و چندی گویند نوعی از عبادت گستره بجای آن که گشته بود کلیت
 چندی نادرست و بویگر ریایی را نیز گویند که از غلکها و رومی است بعضی گویند مستطیل باشد
 است سر راخ کشد الگ یک فرجه با کاسه مرغی که از اسکر گویند بعضی بین خود گویند که بنا
 باشد از جو و گندم و باغی و لیده کرده که سار و منج کوک کسره مار در کار که در سیکه
 کلیه قص و انتاب کینه کمتر گشته مگر کالنه آشفته کانه آنک که با کسی سر و بندگی کند
 و مایه مگر گوشتند گویند کانه شده است گنگ سر و شرف و طرما و گوشه که بر جهان
 حصار است دوم در آنک یاست گشته ~~نار بهمانه~~ که گشته گیران خوا
 در گویند از انار میگویند در عرف و نراک تر سایان می دارند که آری حجام یکاف
 باری خیز گویند کاغذی اخوان بنی کل لعل کی بادشاه جبار را گویند که از همه بادشاهان او
 بزرگ باشد ستانده خراج هفت گشته گزنی بوی که بهند و یس هر گویند کی گزی بوزنه گویند
 رد سباه گسای جباری و کبان نهشت بدست کسی چنل بنی درخت انبه کاغذی کیاست
 که بازی سوز گویند که کاغذ را بهر سختیان و بلنجه کاف و او باری و راهم که گویند
 هند که در آغازانی کاف باری است بر بهر سخت و در آنک الهنت گزای خ
 که در آنک رباب کیا و همتان و خمار را گویند و زمان و پلبیان و پلبوان و در بار
 کیا را گویند که بسیار کاغذ باری جامه باشد که فنا با زن را گویند بنی سینه که با گدنا
 برست چون سیر و نیاز و گویند سیر و نیاز کاغذ بهر دوم و در آنک بارت که در آب
 طعنا بیت کورب و نوزده نوزده بهر سیم در آنک ناست گشت رای کوخته و بهر
 هند

کعبه دان و کوبند که این درست گریه دوکان و بعضی بنج کاف کوبند کلاه و به خود
 نیز کوبند و بنج بلند و مبت کوبند کوزه بر آب یعنی تالب بر بعضی بسین می کوبند کوبند
 و لیده و در سه بعضی بقم با دفعه کوبند کسره مداره که سازی اما که کوبند کاس کوبند
 یکسره و یکسره و بنج کاف کوبند کید و کید و یعنی غله دان کلبه که کوانند و این بعضی
 کاف باری کوبند و یکسره بسین کشا سانه و بعضی مشت و کوبند و بنج کاف نیز
 کشته مشت و شکننده بالان دیگر کاف نیز کوفتانه جولا که کوبند ماشوره یعنی ریحا
 که بر دو کوبند و باشند بهندی لکری کوبند کبش شیشه حجام کنبوره فریبده
 که استنده کار نباه و بر نشان کامه شکسته و سر کامه طعانی است که نیازی کامه کوبند که
 فتح کینه از هم بار شده کشته زنده کوفته بقم و فتح و غلبت که در آب شنبه کوفته
 بواو باری سیلاب کنده و زمین کوشده و کل در و مانده و نیز آنجا که اینگران
 آتش کنند کابله یا و ان کابینه امر کردن بد آنجه اند و چشم مگردان کوبه یکا است
 شیرین بخورند کواره بقم و فتح کاف سبد که بران خاک و مپوه و جزان دارند
 و خانه زبور کشته خط و بعضی مشت و کوبند کاه و ته عود مسک که می است برنده که
 کاغذ کوبند کوفت و کوبند یعنی از ان اوئی کوبند آوند و موع کوا سه کوبند صفت
 که نمک خونی که بدان جاده را کوبند کوا ده جوب زیر و کلبه کبش جای که بران کلیت فایده
 که آوده محل کانه نیز کوبند کشته کاشه زنه که یک شوی کرده باشند کوبش اینک
 و بس اینک کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه کتانه
 جانوری که در کوش مسک چند بهندی کلبی کوبند کلاه علوه ریسمان و فرد و سپه کوبند چرخ

و دیم گویند است نمائند کار زن کنگاله نام کوئی است در خراسان و بجای نمغ زنجیره
 بازی که از ارسوی بار که هم گویند و بفتح کاف نیز آمده است کارته شنبلیله نمغ ثعلب
 و بعضی را ساکن گویند و نامش فوج کاریزه دانه معصوم کجده بضم و فتح جیم غمروت دان
 و ارسوی است و در فرنگی که کجده بکسر جیم باز هر گویند که آن اندر دشت است کار کوزه عاق
 قر یا گفته آنج در دانه بود و گوایده و بعضی یکاف مفتوح گویند و بعضی مایده و بعضی کیند
 بالیده و کول غله کوفته و بسیار سی نیرو گویند که آن استر خار نمغ جواس و کجابه چار و کباب
 مرغی است سیاه کلاه ز بارسی عله نمغ بنرک و بزاعرب علمه دان بنر بنده است
 و گویند علمه همان عله است بضم کاف هم گفته اند کاغنه عروسک دان که می است رخ
 و بافتنهای سبید و سیاه که شنبه گوش خوک کریند و کر باشد که فنی است گفته جوان دم
 بریده کلوته حله دام و دامک که در جامها باشد و یکاف بارسی گویند کالیده موی در شرم
 کلند زه بفتح و بضم لام مرد و دشت کالیده احق و دیوانه و سر کجه و سرشته و بازی عن
 گویند و از غنای نجیب و بفتح جیم باری نیز گویند بشوا و بعضی بکسر جیم و و یا بارسی گویند
 گویند که نادان مزاج و احق کاتوره سر کاش و سرشته کوازه باز بارسی مرد و مزاج طیب
 کننده و طعمه زن و طعام نمغ و یکاف بارسی نیز گویند که بضم و فتح کاف که باشد که بالکس
 بنود و باد بکیری نو و کوازه کله بضم رده و فرنگجه خردستور که زیر و بافتن بیاماسید بود
 و بعضی گویند خردستور دم بریده و کج نیز گویند که به باره جوب و غول بیاباغ و مرد قوی
 کده خانه و کلیدان کاشانه خانه و کوشا و گویند خانه گویند که کالیده خندق که گویند
 کلید نیز نمغ جوب که بکلید نیز نمغ و اقداد در توان کش او و بعضی بر اسم که گویند کسره و
 کلید

همان کودن است که در دود پلید طبع، بالان کبان تراروی نورک که در آن بارها بنجد
 و بتشدید با نیتد. است و بتنازی کعدل گویند و آن چیز است چون کند ترا و از حوس
 یافته بزرگ فطاس گویند گوین ازالت روغنگران که بتنازی عصا ران اس کرده درو
 و در تنگ نر عصا ران یا روغن اردو ساد کون همان کوپن است که یون نام عور سقا
 و نام مودی کران کساره و حد کران روغن درختی است مانند عور بعضی گویند از درخت
 صنوبر منولد میشود و بتنازی فطران گویند و آن دارویی سیاه است اندام شکر کبان
 گرمی مانند دان قاطع زخم است که کدن جانوری است معروف بعضی گویند سیل آب که کبان
 نام دارویی است لیکن بیابارسی مل کوبیان جواب باشد کوبان بسته که بالا دوم باشد
 کمین نام مودی لیکن بازنگ کران روغنایه است که روز عاشورا آنجا خلق بسیار جمع
 میشود و آب پیتم در آنک و اوست گیلو خرناب کتوشی که از و پیمان بیابند بنج
 از پوست تنه او شده سازند کتوشو انکو خام و در زینک که کتوش کون نون و خم نشود
 بغیر تا کتوباد و شک خوارک و آن مرغی است معروف و بیخ کاف نیز آمده است
 کتوباد و کتوشی که از آن در پیمان سازند کلا و خوک که کتوش کوش که ماشو همان کوش
 کیو و بنار سر عک است که در هوا برو کند و عدل بیابان کاهو جنازه منان
 و کوهوک بعضی گیاه خواب آورنده کار و گیاهی است منورند و کوند بار خوارک
 و بعضی بکاف بارسی گویند که در و طکی دان چخت که پنهانید بتنازی عک گویند
 کتوش که کاو و آن طعایت معروف به سر پست یکم در آنک ها است کاهه یاران
 و برغان که کله هر دو کتیکه بود بارسی شکوفه گویند در کان آب و موی کله و گویند که این

گویند کجالت نقل بر مغزی که رخس بر دین آید و این را کجبار گویند و بعضی بجم باری گویند
 کل سر سزده و بپوی قابل نام و لایخی کول شکوفه نذر دهم در انک هم است گرم اندو
 و غم و دل کو فیکه و زخم و رخ و سبزه که بپس جوی روید گرم زحمت و رخ و قوی است نه
 و بکاف بار است هم گویند کام مراد گویند که مرانی بین مراد را ندن و جاره گویند ناکام ای
 ناکام درون و همت که بهند وی تا کو گم پش سباع و وحوش و طيور گرم
 درختی است گلم اوز کاودن و مکام دارویی که بتازی صرخ گویند و بعضی افواه
 الطب گویند نذر دهم در انک نونست کیوان زحل که ان فلک هفت است
 گویند ان شاه دانه و بنج نون نر گویند که آن غله در مد که بهند وی اوی گویند و کاف
 دوم مضوم و مکرر آید است و بعضی هر دو کاف است باری و بعضی گویند گویند
 کلان بزرگ و بلند و افزون کشان قلبان یعنی که اران خزان که بیان خیمه عرب
 و کرد و طایفه اند که نون خشت که سنون ترازوی حکمت یعنی که ان گزن نیم تاج از دنیا
 مانده و جوهر نشانده و گویند تاجی که اسار و گویند بر آید فرق که بهند وی مانک گویند
 و بکاف باری نیز کشکین طعمی است از با قلی و خود و کسبم و جو یکجا کرده بهند کهن
 بنج و غم لام باغ و ان زحمتی است که آزون در دو که بهست را اواره کند و بکاف بار است
 و برامچه گویند که نون جوب کا ز که بران جامه گوید که کان ساز کار است و بوا و بیک
 هم گویند که نون اسنار و حکم و گویند است که وز می در کار و استوار کا بدی و بکاف
 باری دغم خاک ننه کا نون انش و ان آهین و مردی که مردمانی کران دارند و نشت
 و ماه دی گویند بجه کو بر این همان چه است کلان بازوی در کا پن مهر زمان و اجود

فوق کتبک کرده است کورک بود و باری سنگ کازر کورک افسانه و کورک نگرنگ
 برنده است چون فاخته سپید باشد و رنگها خوب دارد انگشت مخور و در فاخته
 دارد و بگ در در که با باشد گلک موی و بیشتر بخ زخم مشر و دندان گلک خنم
 یعنی کار گلک مینی قلم و تیر گلک شنی که از تابنده گلک جانوری ابی که مشک در ک
 کنج خیر که با جغرافیه میکند و بعضی مین بجه کورک کنگ جانوری است خود بهندی تپو
 یکاک از خوار است سازند و بعضی بلام آخرین کورک کورک خنم و تنکار و بنده
 و ک که با جغرافیه سپیده باشد و از او بود بر بیل زخم ویرا کورک کورک کورک
 تنکار از مضمون کورک کورک تلاب کنگش شینا است معروف کورک کورک و خود
 که نوک او کشته باشد کار یک خیار یا دنگ که بزر بود و بنود کلونک کورک کورک
 بچک شکم کورک نوک باز باری بره کلیدان نشان دوم در انگ کاف
 باری است کلک کلند یعنی متین و بعضی بکاف عرغ کورک کورک کار و بعضی کورک
 بر احمد کورک کورک حسن و جریت و بلفه کاف مضموم آمده است که رنگ خوب
 کازر که بدان جامه می گوید کنار یک میز زمان و شش و ولایت بهندرم در ک
 لام است کورک خنم آب و جد یعنی بوم و دوش یعنی کف کورک بکاف و نفع و او
 و او باری نیز کورک کاشل نوعی از غله و کورک کورک همان شال است کاکل کلاب
 در میان آب روزه بهندی وی کاش کورک و بلفه کاف دوم مضموم است کلال
 تارک سر از بالا پشانه و در بعضی فرهنگها آنها آخرین حرف کاف است کاجال متاع یعنی
 آلات خانه از بعضی بچیم باری کورک کیل از زو و میل کورک و لو و بعضی کاف

دارد و سبکدود و دوشه بوی آنها بنشیند هر که اگر دودندان او در زم کاه مانند کدبانس
 که اوش چرخ و فشان گوش چهاردهم روز از ماه از ماه سیزدهم در انگشت
 کینج بخال چشم نم آب و بخار چشم که خال بند دکنج بقم کاف تار بر نیم و بعضی گویند
 اصل این نم بقم بید و گویند کاغذی تار بر همان و بقم کاف هم گویند که او شده کبابی که گنگان
 پر بازوی فرو داده و بند بپا نیاشن گویند و در شش کلاغ زلف سیاه کاغذ آزاری
 که در جنبه بندن که کاو بر پهنه وی چکال گویند چهاردهم انگشت فاست کوف
 جشمی از مرغان واضح انگ جعدست کشف باشد کد فیم سحوت بعضی کاف بار بی گویند
 کاف شکاف بازدهم در انگ کاف است کاواک میانه تنی خایه و بعضی کاف
 باری گویند کاک بلنت ماوراءالنهر و در قرص و مردم جم کابک خانه کبوتر و جای مرغ
 خانگی وان مانند زنبیل که آو میان در خانه بیاورند تا کبوتر اندر و بچ کند کاگوک همان کاکبت
 کلنگ کا ز چشم نم احوال کوک بواو باری ره است که از خوردن آن خواب آید چنانکه
 خوردن خشان سازی از احوال میهن وی بمل گویند کوک بواو عینه کان و بعضی کاف بار
 گویند کلنگ که که خرمن دار بقمه جای نگاهبان در منزل وان خانه است که در خرمن کاه اندازند
 کلنگ تخم جمع نم کوک که اگر جانوری است از مرغان سیاه و سبید و از مردم که
 بر کنار آب نشیند و مردم بزرگ اند مقدار از نو شکست که کینک حده چری و در فر هنگانه
 پشته که کینک مروی که و پهلوان کینک شیش به خودی منشش که کینک خنوی بقم بر کل
 و بعضی نفع کاف گویند مردم چشم ملک بقل نم و کاف مضوم نم است که بک بواو بار
 و عینه گویند کینک سبید تر کردن سیاه و بعضی نفع کاف در که و فر هنگانه

خ

در سینه نفع آنک بر طریق صحیح کاوند و در اسدی است آبی باشد بر زیر بین مجامع آنها
برند کا ز صومعه بر سر کوه و صبح گویند کان کاف باری است کوز گوشه خانه کراژ
کوره سرنگ و بت و لیکن بی که زمان را وقت ولادت مشرب باشد کینه ز کشته شده
مزاج گردد طریقه و ساط و بوا ~~بر گویند~~ کا مازنی خوشه رطب کا مازها
کا مازست بگیدر کیا هبت و در فرنگنامه یکسبز پیر و کاف مکوره و یا اول
باری است رسته است زیبا کمر زیر رختن مار و بقل و فریده ~~فریده~~ بایضا
مهلک است که دستهار از پرباها بندد و ما و ~~بندد~~ کوز و و مالیند بر سینه
کراژ میلی باشد بدور شسته بسته دو کس کی کشته درین راست میکند و هم درنگ
زا باری است کسرخ درخت هر چیزی کار نفع اول کسرخهل زو راست
یا زو هم در انگ سین است کرس موی پیچیده و بریم تن و جامه و بعضی کاف مضموم
گویند بفع کاف باری است کا کرس مردم بفع سحر و مشهور و مستند کوس طبل
دو تن بر هم رسند بفع فراهم رسند و هلو و دوش در یکدیگر تخت گیرند کا بوس و کوشه
کما س کوزها و همین پشمال انف جاز خوب و جاز سفال جنائک خواهند که از زیر بغل در
او نزنند کبھی که کسب کبابی که بدان که هر بولا و بید آید که کس و از خوار کس فرج عود
بهر دو از دو هم در انگ شین است کیش دین و ندره و آنچه دران بتراندند
مثل و بان بفع ترکش و موی و زلف کواش صفت بضم کاف نفع است و بعضی کاف بکر
گویند کا ویش نیز گویند کدش بضم و فح و ال باغند و بعضی کمر وال گفته اند و بعضی نفع گفته
گویند که ~~بضم~~ و بعضی کاف باری گویند که ~~بضم~~ است کونا و لیکن دست و پا

ویلی باشد سرانده رفته بزرگ را بود و در عا و راه الهی بود و کند طناب که گوشت نماند
 و ترکا بر پهلوانم قوی که در جایی که آب از او به شوری کشند گند مینماید
 هشتم در آنک راست که توان و در او در گرمی خردست در غیب باشد و گویند که
 خردست در غیب باشد و گویند که گرمی خردست که ماهی خرد و در اسد بیت گرمی باشد که
 بخود اندازد آب رود و گویند که بدان خاک و میوه و خزان بر دارند که از راه پارس
 حوصله که بر کشتا و در آن کوه بر زمین سراب لغت که آب در آن زمین نشود است
 و نیابان که به آب بنیات باشد و بعضی فرنگیان که در یکاف و بابا بی گویند که
 سنگی که در کنکر حصار نمند و بنامه و باوش یعنی جزا و مشک و دغ و گویند که
 بود و دغیاز که اندر دغ و ماست کشند مانند تغاری بزرگ باشد لیکن در پارس
 ازان برتر باشد و نازره و در چون نازره بلبه و بعضی یکاف بار پس گویند و در فروج
 کیفه حیف باشد که پور بزرگ و در بقان و باغبان و خانه کشور اطمینان یعنی گرمی بخش
 از زمین و آن هفت است ماف هفت ستاره پس کشور هفت حصه زمین از پنج
 گویند رختخاش کستر خا رسیده و بعضی یکاف بار پس اگر کلاغ و بعضی غنیمت
 هر دو کاف گویند کنگار مار بوس انگنده و بلخ کاف مفتوح است کنگار کاف و کبک
 باشد که برای کاری یعنی سکار کنگار کند و غله و آن چیز است که بچرخ و کانونز که
 کنگار کبک است کلا و غوک کاشف نام شهری در ترکستان و کار غنیز که بکس
 درختی است او را میوه و تخم نباشد تیزی لبان که گرس ز نام ولایتی است که خود
 کرد و دشت و کوه و گویند و کوه بوسه و آنک را است که از بوی سرخسید

کلنج سبد که بانه مانان و کوبند سبد گناس و بعضی کبیر کاف و فتح لام کوبند و در اسدی کوبند
 کشتی که قلاب آتین بر سر جونی کرده که بدان چ کشند کلنج بپنوله یعنی گوش از جای
 کلنج همان حوا که لایه کوبند و یکاف و جیم باری کوبند کس چ زهر و خرما ابو جمل غم و رنگ
 جیم باری است کلنج کا جک یعنی تارک سر و سیله که بس تفاز نشد کلنج بر آکنده و چ
 بود و کوچ مالکون یعنی کوچ و یکون مرکب و در هر دو او باری و روان را کوبند و خوش
 احوال باشد و جهد و بیاده در و درند و بعضی کیم عربا کوبند کلنج احوال باشد
 فردا کشت فرو بای یعنی کین کشت بای کلنج احمق و موجب خوشن شدن ستاره کوچ
 رحلت یعنی روان شدن از منزل و خرابیدان و کوف یعنی جهد کلنج خانه که
 و خانه خرمن بان که خرمن سازد و گوشه خانه و کلنج کلنج نان ریزه کلنج بدل
 کلنج پس باشد ششم در انگ خاست کلنج ریشی شیر مثل شیر که جفت را
 باینر میکنند و کوبند کشتک یعنی شیر کلنج که کیا هیبت و در فزنگ ناه خر فواس کا کون
 بد و کاف است کسرخ آن تخمه خوب که مصطفی کتاب بر آن نمند و بخوانند بتازی صل
 کوبند کلنج آنجه کو دو کا زایدان تیر ساند یعنی کو کو کور و کچ رده و یوار را کوبند کا کشتک
 و خانه و روزن و بعضی کوبند کا خانه مار و راست کلنج بوا و عریه و باری خانه بد و روزن
 کلنج آتش زن کلنج باره کل خنک کرده پنجم در انگ و است کبیر مر و کوه نشین
 از زباد و در میانان و در اسدی است و در فردوسی کبیر و سفان کبیر در مر کس باشد
 باشد یعنی نافه سیم و زر سلطان بد و سبازند و او بخواند سباز و کرا و جامه کهنه و باره باره
 کبیر گوشه او ریش فربه کلبه مر سباز باشد و انجیر و لور و آج بدین ماند که مندر نشا کاف

که بدان کنشند که اجمام و بعضی بکاف عرب و بعضی بکاف پارسی گویند و این درست است
 و بکاف پارسی غلام [REDACTED] کنشند که بسیار زبان شیرازیان معصیب را گویند که با بکاف
 و با بارسیه خط کنند [REDACTED] این کواد جوب زبرد رسید و اردوی بهند و سی کیلا
 کو نیاسازیت از آن در دو کران [REDACTED] دوم در آنک باست گنیشی که از ورسا
 سازند و بلفته با بارسیه است که خواب چای معروف و آن گنج است گلب متقار مرغ
 و بلفته با بارسی کب اندرون سرخ و با بارسی است [REDACTED] سوم در آنک نبات
 گنیش برستش جای جوان و کمران و جای بجن خوگان گنیش برست نیشکر و خربزه
 نیشک بلفته خطل و در فودس خطل اکست افاده است که است یکدست بلفته بلیت که
 تباری شیر خوانند و بکسر وال نیز گویند که گنیش کو فیک و بعضی بکاف بارسیه گویند گنیش
 غل انکین بلفته ملس و بعضی در نیکیان بدو گویند کلات و بی باشد که بالا و بلندری
 و کوهی اگر چه [REDACTED] و بعضی گفته اند کلات و بهما که چک گنیش شکا از هم باز با
 کاشت کروانیدن کاشت شکافت کشت سرکین و سرین کشت تاج و تخت و در [REDACTED]
 خرقا است کشت تخت هند و آن باشد میان بافته نقره است کاشت بر کم شده
 و کین پذیرفته کشت کشته است زنجیده و گویند که وانه او را گنیش گویند بلفته بلیت
 چهارم در آنک چم است کوچ سپاهدانه کلوج نادان رره کتچ پروش کشیدن
 و احق و خوشنایه و خوشنیکیان بکاف و چیم پارسی گویند که کوچ قونج و آن علی است از با
 کتچ خودم بدیده و چهار پارسی که زیر و افش بیامد آنک گویند کتچ شده است و بعضی بچیم
 پارسی گویند که لاج حلای که انا لاپر و لاپرن گویند کتچ زرخه کریمان و بچیم کاف نیز گویند

بوقت باره کردن [محو شده] که فغانست که جوید در
 بختلانند تا کسی در راستی [محو شده] غارست بجه جوید که
 در شکاف جوی شکاف [محو شده] بود و از او می و یا از او
 فرسوده گشت و خلل پذیرفت فراسوده فرمایه ما دان باشد فرسوده بسته فازه اس
 شد شکار و در اسد است رها اید و گویند کلا سب و سوز زشته و در خانه
 علوی زبسته نر گویند فرسوده شکاری فلجوده نبیه وانه فاعسره نوعی از عطر است
 وانه مقدار خود است شکافه و سخت فاخته کل ضایع کوبنده ضا چون خوشه ها بر
 آرد و کلهها بشکند فاخته هم کوبند فیه افیه نام عورت است بهر جهت یکم در انک یات
 غیر وری و روی چاچت فرمائی یعنی بخت شوی و در مانده است که روی کوس
 شازدهم در انک آغازان کانت بر جهت بهر جهت در انک الفت کند
 حکیم و نجم یعنی ستاره شمره کاهن که آخری از خویش تن کوبید فیلسوف یعنی دانا و اگاه
 باشد که کربابیا باری گیاهی که میبید و ن کوبند و بعضی بیاعرب گفته اند گیاه نوعی از عکله
 روی و کس نر کوبند گانا ماره خوشه انگور و فرما و درست تر است که گانا جوی بر چوب
 فرما و ابده و نادان و کلیک استش جای کبران یعنی معبد معان که جای کوسندگان و
 دیوار گیشان ماطف وان نانی باشد که از کجند و شکر برند و آن شری است
 جاده نقش و ساد و حرک رنگش بسته کفایت و رخ بمانا که یکس رسد گردنا
 مرغ و ماهری که برانش بریان کند و بگردانند و بلخته کاف باری و بعضی بیکر کاف
 و دال کوبند که با تا بتایع بریان فلاسفه کما اینست که در شری کوبند جای بتری کسب انجام را کوبند

از دوازده ماه بنزد فشان سنگی است که بدان کار و نیز کند فرکانی جو فرزند آن حکمت
 نغان نغیر بانک و نغره و فریاد فلاحن معروف که سنگ اندازند هندی گویند
 فرکانی کشف فشان بدان فرودین همان فرودین است و نوزدهم روز از ماه فرکانی
 کیا هیک که او را کند نا و هرگز گویند و بناری صدف الارض خوانند و بعضی گویند این
 عقیده است فرمون صمغ مادون که بهند وری احروت فرادان افزون و بسیار
 موره که در شعل غ است فریدون نام باوشت فشان بخانه فرودن زیادت بسیار
 سربین سبند آن و نمودن نام مودی فرود هم در آنک و اوست فرشتو
 اشنگ بهیم در آنک یاست فرسته پیغامبر نغی دستاده و رسول نیکو
 اسب فرخته نیکو که در سرب است فرزند فرزند نغیم و انا فره باز با سبک
 و بیل نغی عند لب خد آوه پهوده یعنی بی نایده و بیل نغی فاست خد آوه فرده
 جوی که بس در سنده نابار تر خوانند کرد و در فرنگها بهرام است و آن است
 فرواره کداره چهار بهلو که در عمارت نهند و کتیخته فرخنده ناهایی که از نغی
 بجهت لوزینه بر سنگ می زنند و از این زبان مادر و الهه قطایف گویند فلاح
 سیر و نغی فانیز گویند سیریل جوین آنک در کشته ها به نغی فرنگان نغی فاکویند
 فریه لغت و نغی فرخنده مبارک فریه بیل و صاب و غالب شدن
 غلغ نغی فاما سته یعنی جز آنکه که رود بند و و دارویی که بهند و بی بهلی گویند
 و تیل لیا و بعضی نغی فاکویند فریه آنک بچکان بازند و آن جو یکی بود و شسته
 در میان کرده و بهند و سیریل گویند فانه جو به بو که در میان جو به نهند و بار سیریل

معروف پنجه محراب زین خواستگوارانک است قدر و رنگ سرس انک در چهار باد
 جنگ میکنند و می بندند فیصلک تیر خشانه دوشاخه فرمک که و انک بپندوی
 گویند فلجک فیصل بستانه بپندوی سکه گویند فرانک نام مادر فریدون
 باز و هم در انک کاف بارسی است فلا نک جی با باشد که پس در نهند بخت حکم و
 راندر گویند دفعه وال آمده است فرانک او بیانش گویند فرنگستان یعنی او بیان و بیان
 فلدرنگ انک جاه یا از ار بنده گویند و فرسنگ کرده بپندوی کوس گویند و دست
 ترانست که فرسنگ سه کرده زمین است شاه از و هم در انک لا فرخالی
 روی راس فرود شده فرغول تا خرمند تقدیم یعنی خلاف در کار و بی زدن قتال از ره
 بهم شکستن چهری گویند ره قتال و مردم قتال و این هم باز کشن
 گفتن میر بود فلجوب درخت ابی بعضی سخنی بود فر گویند
 یک هم است فرم و تنک و فرم و تنک نام مانند []
 ی که باز بکران در هوا بکشد تا بخار دران افتد []
 ای که آفتاب در محل بود [] فرود وین جو بگذشت
 ماردی بهشت آید [] کان خردا و مختیر انکه که مرداوت می آید
 پس از شهر یورو مهر و ابان [] و دیوان [] جو بر هر حال سفندار و
 بیغراید [] فرود وین برسی و در باشد مورش و انکه [] از حدش تا با سفنداران
 جمله از حدش و ان [] فرود و [] از حدش تا با سفنداران []
 و ان در زبانهش میخافت که مهر و دیوان گویند و ان ایام سفره است که انباشت

خود و به سبب ششم در آنک خاست مخ رام فرخ مبارک بنیاد فروخ بود و به زیبا
 فرخا مخ شمر که ر خوروی برزند به ششم در آنک دال است فرزند بزرگ که مندر میان
 آب باشد و هم وقت تازه باشد فرزند گیاه عشقه و آن یکا هست که بوی ناخوش
 دهد و چون بر درخت پیچد درخت را زرد که دانه و خشک و برافنده نیز گویند
 نسر و ماسین هم که شکری و بعضی مین میگویند نسر کند جای کوزه آب جبر و دیوار چوبین
 نقتند بر چین یعنی خار نیست که گرد باغ و گرد کوزار باشد و بعضی شمع غنیمت گویند نقتند بود
 نقتند و بعضی نذکرست ز غنیمت زون یعنی بر چسب قنود بفر فریفته و عره شده فلج و
 بنیه و آنه غنیمت بنیه کشنده با شمشیر و در بد و در بد و روانه جو به که از پس در نهند فرسود
 سوده و گفته شده فرو و نند زیر فرزند و آنه فرو و نند به ششم در آنک راست
 قوزیب و زیبا می شکوه و وقتی را را نشود و نند چون در و گرد و فر فر زمین سلاطین
 یعنی زمینی که در آب رود و آب او کم شود و جای آب بخاند فرخا جبری را باب نکر
 و نیک نرند به شمشیر کشنده فرخا را است و نام بیت و بخاند و نام شهر که
 در آن خوبان بسیارند قبا و از غل و بعضی بکر ناکویند فرخا خانه تاب ناکه بالا ناکه
 زیر یکا می خوشی و بر و بعضی را اول پیچ و آن گرمی و رزنده و بعضی روانه گویند قید و نکر
 فرخا در آنک راه راست دارد و درین فرخوری و فرخوری کش و فرخوری و فرخوری
 یا و شاه نند فقور نام یا و شاه جین فرخا که روان به ششم در آنک راست
 نغیا و فرخا کا و شاکر دانه و عطا و شعر یعنی این چیزها که بکشد و نند و از امر و او
 نیز گویند و بعضی بر او مملکه گویند فرخا که در جهار ببلو و بعضی بر او مملکه گویند فرخا که در بعضی

بک تیش و بخت زون غواشه کیا هی که نقش کران و جولایان در کف اند غم
 سر باقی فرو بردن و بنازی عوطه و غصه کو بند عتاده سازت و نام و لایق و بازگی
 که بنازی لودج کو بند غریبت و نادان غنوده خسته غیبه بیانه حلقه
 هزاره هم در انک یا است غوغای سر کین سحران که درست خشک کرد و مینو چک
 و شسته غاوجی صبور و در بعضی فرنگی عار جی بر اهله صبور غمهی سر مارا کو بند
 در طاق باز و هم در الفاظه که آغاز آن فاست بر بیت بهر
 غمت در انک الفت فاوا مجل فراخا فراخ و کث و کی فجا و هم که ان زحمتی است
 فرا بالا و پیش کو بند فراز یعنی بالاتر و شمر و میان کو بند فراز ده یعنی در میان
 پند از کج کو بند فراخانه یعنی سخاوت و یعنی بود در مز باشد چنانکه کو بند فراخ
 در هم آرد و بر هم آرد و مخفف فراخ باشد کو بند فراکن یعنی فراخ کن بخلاف خاور و بر
 افتد و کو بند ز آب کشیده و کو بند این کلمه یعنی بر دور و نزدیک و دور آمده است
 دوم در انک باست فریب جا به باشد که بدان بام و آب پوشند و بعضی سابر سی کو بند
 سوم در انک ناست فریت جادوی فریت بر سال خورده یعنی
 یعنی سخت بر سخت ما هتایب فرتاب که مناسب بود بعضی بقم فا کو بند بهر
 جرم و در انک چم است فرنج بر امون و مان یعنی که دیگر کرد و در بعضی فرنگی فرنج
 بد و سخت و جرم بار سه بر امون و مان فرنج و به خایه و زشت یعنی قبیح فله کلین
 در بعضی علف و فرنج و فرانس اب فرنج و در سینه بهر فرنج و در انک چم بار سه
 فرنجی شاخ بزرگ که در شاخ دیگر کند یا شاخ دیگر و در فرنج کلن آب فرنجی ماکو

گویند قزو الکور بود که خیره و دانه اندر میان وی باشد غم نبش و گویند که سیاه
 کو دکان بر دسواری کند و بی ار که گویند - باز و هم در آنک نون است غلبگی
 در وی چون پنجه و با جعفر در دهر که باشد بنجایه و در اسد کیت در وی باشد
 جوب یافته بود چون پنجه مشک که در درنگاه کند هر که در سرای در آید و در درنگاه
 کاف باری است و مکرور و غن مضموم که دشت غور زن غریبال و خلایب و غور زن
 بزا باری خلایش سیاه غن جوب بزرگ عصاران مننه سک عصاران غلبون کل
 سیاه که در زرباب بود و سیاه خان و هم در آنک و است غر و خاله و غلبه
 نصب آنک میان نمی بود و غور زیاد و کرید با داز غو غلبه جوب یا باری غلبه خاکو که
 کان و گویند کان - ب - هند هم در آنک با است غنده عکلی غلبه کیا هست که
 بتابند و اران جوال یافته خوش کیا است که از تیری بوزند و جنگی است نشان
 یعنی دست شور گویند غوشنه نوعی از ساروغ است غوره باری غلبه بزرگ که
 بنازی عک که گویند و عشق نر گویند غنده عکوبت بزرگ و با غنده و غله کاله غلبه مره
 و چشم برهم زدن نیاز و ان جنگ است و اصل سن و کث دن چشم را گویند غنفه
 بلند طبع یعنی ابله و عجز را گویند غاشپده چشم الوده غذاره بکان بزرگ دین را
 خاوه و غزاره هم گویند و گویند و به روشن و در غر و شکناه خرو و اس غزاره بزا می باشد
 غر سط است غباره جوب که بدان حرز را رانند و ان باریک بود یعنی جوب یک باریک
 و از آوار نر گویند و بعضی بنم غن گویند غازه کلکونه بود که زمان در روی مانند
 یعنی سرخی و سبیدی زنمان غنم کل با شکفته غوره الکور خام مننه ترش نا بخته غرنه

و کوسبندان غریبه ز خاک بفرط بکارت خواهند و بنیاد غنچه چیزی با هم شده
و کرم مادهم آمده خود خانه نایب است **هفتم** در انگ راست غلنگ در گوی مردم
بر آید مندر حلقی مردم فرغانه بود و غنچه سرخی که زمان در روی مالند و از آن کلکونه کز کوبند
غریبه خار غنچه زرد که چهره آن بر جامه خودی دوزخ غار کابل
هشتم در انگ راست غز قومی از ترکان ظالم که بر خراسان دست یافته بودند و بزور
گرفته **نهم** در انگ سپین است غرس ختم و غراش شده و ختم آلوده و سپین
میچسبند **دهم** در انگ سپین است غراش ختم غاشفته و بلند طبع و کسی که
کسی را دوست دارد و کوبند عاشقی غاشقی است غوشی چو بی است تحت که مطربان از آن
زخم سازند و سلاحدان بکوبند غاوش خیاری بود که برای تخم دوازده تا بزرگ
نشود غیش به حال و پیشه دوده و غم داند و بسیار **یازدهم** در انگ گشت
خالک که در ده پنهان کرده و در بعضی فرنگها است خالوک گمان که در غلنگ
بانگ نرم در کلک و قش که به غشاک گیاه عشقه که بر درخت پیچیده و پخته کرده و دانه غلنگ
که گشت که به بند وی او دوس کوبند قدر ک **سلاجی** که غاربان پوشند و کدر و کد
بزرگ کوبند **دوازدهم** در انگ کاف ماری است غلنگ خوب بزرگ عصاران که
از جفته و سنگ و او در نزد تا کران که دود و روغن بر آن آید به بند وی است که کوبند
غلنگ **پانزدهم** در انگ ناله و فریاد و کوبند غلنگ است ناله او از نرم بکوبند و کلک
و بعضی بد و قش کوبند **سیزدهم** در انگ لام است غزل و پیر بیابان و
کوسبندان در دشت به **چهاردهم** در انگ میم است غزغوشه اندر و غم آمدن و بعضی
بخش **کوشه**

رزید نخوده بناخن کندیده و تکیده بشکر فیه اسب که در بر آید شیرین نوعی است
 که بتازی شغفه گویند شیرازه معروف غنچه و شرمند و پیکش شادویه دارویی است
 شاماکه سید بنده و شاماجه نر گویند بیستم در انگ ماست شوی و الا ان خود که
 هند و بی سویی گویند شیی نوعی از پوستینهاست و گویند کونه از جامه و پوستین است و شغفه
 شین نیر گویند شنگوی شگ شگ بای و دونه شنگی خار گیاه و سنج گیاه شروئی نام دارد
 شوم چهاردهم در الفاظ که آغاز آن غین است بر شروه بدر نخست
 الفت غوغا اشوب بود و ملج که بر ش برآمده باشد دوم در انگ با است غیب
 خوشه انگور و گویند انگور است و شرفر انگیان بزبارسی گویند غایب حدیث پیوده و آج از
 کار باز مانده باشد و از ابتازی سقط و پیشه جانک گویند شیران غایب غنچه
 زنج غنچه غنچه سیوم در انگ ماست غنچه برهنه باور زاده غنچه
 غنچه و از اسب بی چهارم در انگ جیم است غنچه سندان جیم باری هم آمده است
 غنچه غنچه غنچه و سرین مردم و جبران و چهار بای و گویند انگ مراد که شمه دارند بیغم غین
 غنچه غنچه ناز کردن غایب شرمند که بوقت با مد و خورند و بتازی صبح گویند غنچه
 بملوی باز کسی غنچه بغل که را بر انگشت بگرداند بدان بخند اند بهند و بی که کرد
 بیضه هر دو غین را کرت دهند و بیضه غین دوم را بیهم بدل کنند غنچه غنچه
 زنگنه جیم باری که اند غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه
 بهر جیم در انگ جیم باری است غنچه که ای که آسان نکشاید و بیضه جیم عربی
 گویند بی بیستم در انگ و الت غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه غنچه

ششکاسه زاله نشسته انگور و شنبه را نرسیده گویند مین رسیده اند عتاب و این
 میوه است که فندق گویند شکوچیده اسبچه که در سر برید و از چهار بابیان و شکوچنده
 نیز گویند و این درست ترست نشسته او اراست و شنبه نر گویند شنبه که که در
 بای لفته شنبه بوی ناک و نفع غین نیز گویند و بوی که از اندام آدمی آید پشاید
 صالح نمیده هم زوده و پشوش شده باشد چاه که در شرگاه عورت باشد و کن
 دان و جای خاک و پلیدی بود و در کو بهاشیبه و دانه مزاج شانه کاشانه که
 کافی حذف کرده اند و شانه خانه زبوران شده و جیزی که میوه را از یکدیگر جدا کند
 بتازی مشط گویند شنبه جزئی که بالا نبر باشد و بی ملایمی خوانند شکوچنده
 دامن و خوشه سرکله بکسر از یک کاف و زابا سر و آن انگور آنک در میان عرم باشد
 خرم خوشه انگور بعضی گویند صبره انگور که صبره و دانه انگور و بود یعنی دانه انگور شاره
 چاه لعل و نیک که که مرغ کشد تا بیا و نکش شکاه تر و آن شناده مردانش کنند
 شوشه سوتش در برن شرزه چینه از دو کان و گویند شرزه شیری را گویند که در دم
 او مار باشد شکافنه کافنه شکا و نه کا و نه کافنه نباش و او را گویند که و نه نر گویند
 شکوچنده شکوچنده بنبه و بی گویند که گویند شنبه و صحر که در مساجد و طاق و غیر آن میکنند
 شنبه بره چاغه و این سیاه است بتازی هیچ و بنبه و بی شوه گویند شاه بزرگ و او
 و از سیاه است که جهاندار و جهاننار با و شاه که در دهره مهین شلخ را شاه گویند
 و راه کشاد که بسیار را میانه و میانه و عامه علی در آن بگذر و شاه راه گویند
 و او اما و از آن که ویرا عزیز و بزرگ دارند شاه گویند و نر شاه نام جانیست که از آنند

لامت شکر در بره زین و غم کاف نر کویند شاخل نری از غم که به بند وی نر
 شل بای افزاز حین شکل جلدی شال کیم خود و خرقاوس کو پیشال جل غم که در زیر
 رکستوان کند به شاز و دم در انگ هم است گای اوار و ریمید و غم دم جویند
 و در فر شکند شتم به غم شین بای از اسرافان شجام آلت سر ما که به پوره رسد
 سخت نیم ماهی است بیکون یغنه نقره کون و نام و دوی است و بیغنه شین مهله
 کیا بهیت که یازی آلت کویند و بهند وی کو نکلو بهند هم در انگ است
 شران یاران شده و باشد و نیز آمده است شان زینور خانه شایگان مال بسیار
 و کچ فراوان اسگاه علم گشت کچ خرو بر و نیز از معایب اشعار انگ چه آرد
 برای قافیه جنابک در قافیه ایمان و زمان مردمان ارند شش شنی که اردستان
 شیون ماتم و نله ی غم شین است شاین جانوری معروف که صید کبر و
 و سده ناز و شیان جزاء مکافات شگون جانوری از جنس شکاران و بعضی
 بیغنه شین کویند شروان نام مروی شاران نام ولایتی شادران بساط و پرده
 بزرگ باشد بهر و در انگ و اوست شکی شکی یهو شاکر کیا بهیت نیم او
 بداد و کار آید بهر و در انگ با است شکافه زخم که بدان رود و زخمند
 شکافه مرغیت مقدار علی و ز چهار رنگ دارد و خور لیده بزم و شکوه چشم یغنه
 بزرگ بسیار و بکل و زیب و قوت و مهابت شکوه حلت خود را کویند و بیغنه شکوه
 ویر بت را کویند حاکم کلانه ویر یلند را کویند شوده جلی و بیغنه شین نر کویند
 شیش شکست شوشه عطفه شین و دم مهله آید بهت سر کشند از غناب

کادو که بران جنگ کند و بختی سپین است و شفته بهمانیز گویند شمع آن پوست در
 برتن سخت شده باشد از کار کردن دو از دم در آن است شکر
 کرم گشت خوار در رنگی معروف که بتازد ز بخوف و شجوق گویند [REDACTED] سب کوی بابنا
 بدل کرده اند شکر بزرگ و با حفت و لطافت هر چیزی بود خواهی گاو مرغ
 و شکست و زیبارا بر شند و دهل و طبل شکان رخنه و شکافه [REDACTED] بزرگ
 در آنک کاف است شکر کلی سیاه و ام و خلاب که از وی بای پشواری توان
 گشت شکر نابکار در حلقه نهی و نادان را نیز گویند شکر دوک و در فرهنگ شکر
 بنوع ماکرود است شکر کرده و دوک شکر انگ بیازی لکد بر کس و نیز شکر ربا
 چهارده تاره و مرغی که از اینهور گویند شکر همان شکر است شکر شکر
 مرغ و بعضی بکسر شین گویند شکر بزرگ شکر نا و دان و بعضی فرنگیان بدو کاف
 در آخر گویند شکر سینه بند شکر که بعضی هلمک و بکسر شین نیز گویند شکر
 از اینهمه و بر سبک گویند و بعضی بنوع شین گویند شکر بزرگ بعضی عک و در فرهنگ
 شکر بهوست شکر و ام شکر خوشه شکر شاخ نوک از ریاحین و درخت
 براید نازک و تازه بوده خوردستان نیز گویند شکر بزرگ است سرخ و گویند که
 هر زمان رنگ بگرداند و بنیازی از ابورانش گویند شکر ناک او از دم شکر و اسب و جان
 در رفتن شکر مرغی معروف چهار دم در آنک کاف باری است شکر زهره
 کباب خرمه تلخک بنوع شین شکر درخت سرخ و شمع و در و راه زن و مکاره
 و غریب شکر انگ بتازی کس خوانند شکر رنگ تابا سبک و از دم

[illegible]

زمین که آید او تنگ بود و یکی نزدیک و گشتی را بگیرد و بایستد سارنگ را که سار
 مانند و حامی و سارک را نیز گویند محمد مال خود را با سارنگور یاد ربه و دوک و در سار
 است که مرغیت محمد مرغی و با نوری که در آتش باشد و نوز و گویند خوش انگور
 و از پوست او و مال سازند ریم او نوز و او سلامت ماند و سمنه و ریزه گویند
 بسیار جریخ انکور مال و این که بر آن زمین زرع باری کنند بهند و بی همباله گویند
 و بعضی از منگیان یکسری گویند سربید قوس الله که نادان گمان رستم گویند و سربید
 عربی تخت و گری است سفر جانوریت که برشت سربجا باشد سربشش نم و سربنگ
 سیر منگ که سینه و وزینت مین و آن شش نیم و سربنگ است در زمین بالا و است
 و در بلاد ما هفتاد و در سربنگ سیر منگ کل باشد مانند کوزه و گویند کجای خوشی
 که زهر کم فروار و سوفار معروف که در سربانند سیر در خفا است باز در سربانور
 اسب الا که بزرگ و سرقوم و صاحب آغریا سفر جانوریت چون سگ خارا
 بتن او بود چون سیر بانور و هر که قصد گرفتن او کند بهر نعم و رانگ ز است سیر
 عضوی از اعضا و در رفته بهند و بی تی گویند سیر سینه بخت یا وان سمانش
 سیر ز مال سیر سارسی سیر که از چکان بفرستند و بعضی با سیر گویند بهر سیر و سیر
 سیر است سیر سیر سیر سیر غلت و سیر سیر که بند سالن فرمیده و سیر
 رگش سارسی قوس الله قلاس سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر
 سارسی چیزی که در دین نه سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر
 سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر

چهارم در انگ چیم است سارخ شادک سارخ مرغیت ضیف و کوکلی سارخ
 مرغ کفد خوارک سارخ و خسار سارخ سرن سارخ تنکی نس و فتح سرن سارخ کوکلی
 و بعضی چیم باری کوکلی سارخ خرن خود نارسیده که از آب کشد و در آن سارخ
 خرنند و سارخ و بعضی چیم باری کوکلی سارخ چیزی عاریت کوکلی سارخ چیم عاریت
 سارخ پنجم در انگ چیم باری است سارخ قفب یقه حفزه کرده و سارخ حفزه زده و سارخ
 الکند و چون خانه نرا خند سارخ ششم در انگ خاست سارخ راست است سارخ
 یقه چیزی راست نقد چون ستون و دف قامت و مانند آن سارخ هفتم در انگ
 و است سارخ و نیز کوکلی سارخ و نظم زبان چیم و لیدی بدال مجه کوکلی و سارخ و نیز کوکلی
 سارخ و گسار سارخ در از میان آب که در رای او و زور سارخ که در بازها بسیار است سارخ
 و فتح را نیز کوکلی و بعضی سارخ کوکلی سارخ و سارخ و سارخ و ان مرغیت که سارخ و سارخ
 ماه یقه خرن ماه استند حرام او که از کوکلی و کوکلی سارخ سارخ سارخ سارخ
 تا اگر کسی را سارخ کوکلی سارخ شده است و سارخ و کوکلی روزی سارخ یقه سارخ
 سارخ و بعضی سارخ سارخ کوکلی سارخ و سارخ سارخ سارخ سارخ سارخ سارخ
 کوکلی طریق کنار باشد که و خود و سارخ چون انگشت خود و از سارخ میلان و سارخ
 میلان کوکلی سارخ سارخ و در و سارخ و کوکلی سارخ و سارخ سارخ سارخ
 که بسیار و زدی زند و قش و دم او سارخ سارخ سارخ سارخ سارخ سارخ
 و نام حصاری در ولایت ایران سارخ سارخ سارخ در انگ راست است سارخ
 آسمان سارخ انگشت افروخته و در و سارخ سارخ سارخ سارخ سارخ سارخ

دالت زرد سپید خوردن نذر چیزی عظیم و منکر بود و هم ازین پهل را زنده بل گویند جای
 گویند زنده زنده یعنی باره باره **سوم** درانک راست از گوزن
 یعنی بخیل و مسمده و وز و مفعی را غده گویند زغار بایک سمنک از راس هر سبز که
 باشد به جز و هه و ده را نیز گویند **چهارم** درانک فاست از زنی قهر و
 و غور در فردوسی است عظیم و در اندر بود چون مغاک و جامی و معنی باریک و
 جنم درانک نوزد تریان نرته و خشم الوده و مشرب باشد که از دها و سل و دوده و
 ان را است حال کند **پنجم** درانک یا است ترا که سنک باران یعنی کورک
 و قطره باشد که با باد از خشک بر جیز پاشند و شک باد و میده که در وقت
 کردن آب بر خود گیرند و از استای خوانند زنده کن گشتا و سبزه زو قیده یکدیگر
 آینه که زو کرده **ششم** درانک یا است زنی ابگر و ابدان کون و وار و هم
 در افغانی که اغازان سین است بر پست یک بهر **هفتم** درانک لغت مرد
 حدیث سینا سوراخ کنند و نام آن کوه که خدای عز و جل با هر موسی علیه السلام
 کلام کرد و سوراخ کرد سناسناش و ستانیده و سواد اندیشه و خیال سلک
 یعنی ناخوشی که گوشت مار که میکنند بیهوش را که اسار یکای است مثل بود و در دکان
 عورت جاهل از جهت اسقاط دهند و نیز از اس کرده بالانا خوشی اندازند
 سبب مودف **هشتم** درانک نا است سرشت مایه طبع افروزش سبب بزرگ
 تنه ندارد و بنازی رطب گویند و مفعی بکسر یا باری گویند قوت فقر اک زین
 نوبت غفلت هوغات راه آورد و سخت کف یعنی کوس سافت و وال زین بهر

زین شکر لک زن مرد و شده را و راعب و خریدار و کفایت و خیر و نیت و زین
 و چهاره زرخش آهنی باشد که بر دریا زنند و حلقه در واکشند و زرافتن نیز گویند
 شاز و هم در انگ و او است ز جرد ازوب و ان کیا میدست
 و بعضی بفتح جیم گویند زرد و دیوچه آید ز موکل تره خشک بلفقه و او عر باز بلو
 شلخ اندم در انگ یا است ز بود کند تا و ان میرست که سلی
 بیاز کارند ز که کرمی است که در کماها باشد و فریاد کند ز کانه به باد ز که
 خارا اندازد و بلفقه ز اباری است و شبنم میوه از انشکره و شغریه و سول و قش نیز
 گویند و بتاری قند گویند و خارا نیست گویند ز نموده نگار و قش ز غاره نان کاو
 سین و در شکر را میوه است ز نموده ز کاره کران و حیح یعنی سینه و بعضی
 ز کاره ز اباری و مضموم گویند ز اولانه تحت بند و ان یک ماره آهین که گردن
 و پای بند آهین زنند و ز اولانه نیز آمده ز نکل جرس خرد که بچکان بندند بغیر بایز
 زاره زاری کردن زرافه حج و بتندید را نیز آمده است ز اولانه طعانی است بتاز
 و روه گویند ز روه رنگ اسپ و گویند انگ میان کیت و نور بود و گویند انگ
 برنگ اولس و بیشتر زردی کرایه ز غاره شاخ و درخت باشد ز بهر ز کف
 ز بهر و گویند انجا که بجه باشد یعنی البسته که ز بهان گویند و ان رحم است ز به
 تقاس زواره نام مردی و هم در انگ یا است زوی سوی و زویک
 و لر زینین یعنی ز کانه کونست یا زو هم که در خازان ز اباری است بلفقه
 بر سخت در انگ خاست زخ او از جرس و گویند اولان چون و باکن زار و دوم

ز انوش شتری و بختی بسین محمد گویند تند و گرفته روی و زنجیده و زرو و خشم و سخن
 طبع دوم در انگ غین است زنج جور یا و رخ بلقته یا زنج جور یا زنج جور
 یا زوم در انگ کاف است و انگ زنج و نام کیا ایست و کنگ برنده

در هوارد - دوازدهم در انگ کاف باریسی است رنگ خرد که بپند و بی
کوبند رنگ زنگار بپند و بی کابی کوبند و آهین و چون کبر و دلاخی است
کوبند و بیخال چشم که از بکار چشم خیزد و در کشت و شتاب کوبند ابی چون رنگت
و جلاجل یعنی رنگد و بعضی کوبند رنگ را با یکدیگر جلاجل رنگ زاق یعنی بیک
و بعضی کوبند رنگ بیک طرف و سکون غین در رنگ زمین یک و زغن
بفر کاف نیز کوبند سیزدهم در انگ کاف لامست زکال انگست سوخته که بنام
نخ کوبند و زاباریسی نیز کوبند زاول و زغن بر زنده عمارت زال بیکرکن و نام
رستم زاول نام شهری زنبیل الت جک و ان مرغ باد و بار و و یکدیگر
از و سر جوب و روسته و بدان خاک و کل کشد و تن یک و در پیش و یکی در میان
و ان زیرست داخل درخت که در چهاردهم در انگ نیم است نیم یک
بود چنانک گوشت و مان از درون بیرون رود و چهاردهم در انگ نون
زینان ناخواه یعنی جایی و بعضی زینان بقدیم با کوبند زغن غلوز و کوبند که گفتند
سیاهست زینان انگ شش زینان تمدید و بلفه یا و بعضی بلفه
را کوبند زگان از خود ریمده و در فروسی است زگان که در خود می رود
زینان زینا کوی و زینان زینان زیادت کرد و اندر زینان که بپند و بی کوبند

رخ سول بختی صریح معروف و بی شمع بود سرافتم در آنک والت نند کجا
 معان دان تصنیف ز رشت در آتش بر سینه و انرا زنده اسما گویند و کس آورده
 زنده نفرزند و اسماست و بعضی گویند زنده صف ابراهیم علیه السلام است و آتش
 زنده که انرا جنتی گویند زنده کنند بالیده و افروده و بعضی و او باری گویند
 زنده بانک سخت و جستی زنده و او روی است بنای رحل الماده گویند
 کج و گویند زنده و خایه که چمن کین ز آسمان و چمن ششم در از ماه ششم در آنک
 را است زنده هر کمن صند بر ناز بجا است که زنده از نال زر گویند از هر سوی
 سر و زنده ز فو کله و مان زوار خدمت کاران بنیدیان و زنده صند
 و بعضی گویند که زنده و در فو کله است زوار چهار ز غار نوه و فریاد و زنده
 بختی و ان کس و بسیاری از نقل گویند و نیز زنده انکشت و ان گویند هر معنی است
 با و و باز و زاور زنده و نیز زنده را گویند و سباه زنده بر یغی بر کان و کس
 بدان رنگ کنند و ان کس بر کج و دست و بعضی گویند زنده جو به است و گویند بخت
 زنده کس که سنا زنده و زنده و بی بوت گویند و بعضی گفته اند زنده
 کس زنده است و در ان کس است و بعضی زنده باری گویند زنده باری
 و چند است و او و در ان کس است و بی جری که خبر از آنجا خبر و در ان کس
 زنده غم کنان و ان تازیت بهند و بی الی گویند زنده نام تازیت و در ان کس
 و ناله باریک ز جور پرایه و کس انکس کسی با داند و ان انکس از هر سوی
 انکس تیان برای جای با دش زنده تا با و بر سر نیم در انکس تیان

بانودم در آنکاف باری است رنگ بزرگ می دکن زن و آه و آنج در دست با
 و چیده و مکر و کونه و شکل و در فرنگنامه است بعضی بزمی کوینه
 رنگ آرد و غ شانه و هم در آنکاف لامت رسید و سرو و هم در آنکاف
 میم است رام نبرد جای یعنی جای جنگ رام در مان بوزم کردن و نام عادی
 هندی و میت یکم و روز از ماه و غرو هم در آنکاف نوشت روان جان و بعضی
 پنج را گشت اندر پن سرکش درین اسنور و چنین بیابا رسد و غ سبزه
 پیروز چون آن سپهر که پیش از در و جزو دران و هندی و امر و درون پنهان گویند
 روی ماس تاس باشد و آن کیا هیت که بدان جا اول کند هندی و می خفته
 گویند رخشان روشن رهبان زاید تر سایان راسن کیا می است و گویند
 سبزه که در میان و سبزی کارند از راسن گویند کوشن گزیدن و گویند که ران
 درخت انگر و انگر و این ران و را و ماده گویند و غوز و هم در آنکاف است
 روم موی ز بار و یکا که خا و شت آن غمده است معروف و بشن معجز
 گویند رتوخه خوشی و ذوق در چرخ تا هر که وقت جاج بخوشی رسد گویند ریخته
 شده است و صیده رفته و ستار که چشمه چشمه کند یعنی کبود و سبز و سبزه
 رفته کیا می است کوی محو سیر بیان کند بخورند زنده بدال میوه کو در رفته
 بفتح را بر جیدن که و کیا و سخن تر به موی ز بار و زبان هندی و بی آهن را گویند
 از برای زمین کا فتن کنند زده صفا و برج رنده کیا می است بهادی و التي که بدان
 جوب را بر آتشند مشت رنده یعنی زنده است که و کار امت رندی و بهمان
 تر است

در بواس جویی که در نهد برای یکی که از جوب بود و در دیوار استوار کرده بود و
 فردی پسته که یک کلو خورده را در بواس گویند داس و هر دو آن ولایتی است
 که مهندوی در اینجی گویند و پس مانند و صفت و شکل دسان باز دهم و در اینک
 دشت تنور خشت بخت و در پیش ایچ بان جمع را سوراخ کنند برای دو خشت
 و شکیسته در پیش غیر مقل حال و اصل منیش در خوریت
 در اینک عین است ایچ نشان و بایک خج انجا که موی نباشد یعنی قع گویند و ایچ
 اندوه و در کلک را تاسف است حال کند و در اینک فاست
 در خشت زنجور سیاه چهار دهم در اینک کانت و سوک هم باریک و صغیر
 بواسی گویند و فتح دال دروک همان و سوکت و بیغی بغم دال گویند و گن
 بران بیدانتر و بیکر و بیکر جز و ل منقش و شک رشته درزی که برای
 و خشت سبب بنی محمد گویند و رنگ که در رشته افتد دوک بدایخ
 در همان تابند و یوک و یوج ابی از زمین خیز و منب باز دهم در اینک کانت
 یک خط و نشان و گویند که دیک و یوایک است و بهوشه و شک بنداب و ان
 که خراب را میباید درنگ است که شاز دهم در اینک لامت و اهل علامتایگی
 بر زمین اندازند و از بالا وام اندازند و یکسند تا بخیر از لام ترسد و شک
 کند و بدایم افتد و در تاجین و اهل دزدی و غول بسته اند و نقل ایله و ناوان
 نازلی و حسن دل علوله عاری یعنی و سوز و غلایح یا میزند با چیزی و گویند که و غل

[illegible]

بدرالدین ابراهیم

فرهنگ زفان گویا و جهان پویا

مشتل برعکس نسخه

بامقدمه، صورت کلمات تفسیر شده و ملحقات

تکلم سر ۱۰، بایضکی

سلسلہ آثار ادبی ملل خاور

۴۶

ادارۂ انتشارات «دانش»
شعبۂ ادبیات خاور

فرهنگستان علوم اتحاد شوروی
شعبهٔ تاریخ

انسیتوی خاورشناسی

بدرالدین ابراهیم
فرهنگ زفان گویا و جهان پویا

БАДР АД-ДЇН ИБРЀХЇМ
ФАРХАНГ-И ЗАФЀНГЇЙЀ
ВА ДЖАХЀНПЇЙЀ